

**МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА:
ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ
ТА ПРАКТИКИ**

Збірник наукових праць
Випуск 7

Кафедра міжнародної
економіки

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Київ – 2017

УДК 339.9
ББК 65.5-55+65.9 (4 УКР)-55
М58

Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики: Збірник наук. праць:
КПІ ім. І. Сікорського, 2017 р. - 77 с.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародної економіки КПІ
ім. І. Сікорського.

Протокол №5 від 20.12.2017 р.

**Спецвипуск здійснено у рамках засідання Круглого столу на тему:
«Соціальна відповідальність бізнесу: стратегії та пріоритети» від
16 листопада 2017 р.**

Редакційна колегія:

Гавриш О. А., д.т.н., професор (відповідальний редактор)

Охріменко О. О., д.е.н., професор (заступник відповідального редактора)

Войтко С. В., д.е.н., професор

Герасимчук В. Г., д.е.н., професор

Моїсеєнко Т.Є., к.е.н., доцент

Серебренніков Б.С. к.е.н., доцент

Скоробогатова Н. Є., к.е.н., доцент

Черненко Н. О., к.е.н., доцент

Гусан Є. Ю., технічний редактор

Левченко І.А., технічний редактор

Збірник наукових праць «Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики» охоплює широке коло питань, присвячених актуальним проблемам функціонування багаторівневого механізму, що охоплює сукупність національних економік з властивими їм характеристиками.

Сборник научных трудов «Международная экономика: интеграция науки и практики» охватывает широкий круг вопросов, посвященных актуальным проблемам функционирования многоуровневого механизма, который охватывает совокупность национальных экономик со свойственными им характеристиками.

Collection of scientific papers «International Economy: Integration of Science and Practice» covers the wide range of questions, devoted to current issues of multilevel mechanism functioning that includes the aggregate of national economies with their proper characteristics.

© КПІ ім. Сікорського, 2017

© Автори матеріалів

**Випуск здійснено
у рамках засідання Круглого столу
на тему:
«Соціальна відповідальність бізнесу:
стратегії та пріоритети»
від 16 листопада 2017 р.**

ЗМІСТ

Абрамова М. М., Луценко Н. І. МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ	5
Алдабаєва В.С., Карпунь О.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИКИ ПРОЕКТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	11
Біловол А. О. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ	17
Золотарьова Д. Р., Манаєнко І. М. ТЕНДЕНЦІЇ ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС	23
Кисляков С.С., Моїсеєнко Т. Є. АНАЛІЗ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТИ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	28
Ківа А. А., Моїсеєнко Т. Є. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМИ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ	34
Погорілець К.М., Черниш Д.В., Шкапенко О.С., Коновалова Н.С. НЕОКЛАСИЧНА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ЗВ'ЯЗОК ІЗ СУЧАСНІСТЮ ...	40
Прядко К.В. ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ КОРПОРАТИВНИХ ОБЛІГАЦІЙ НА ВТОРИННОМУ РИНКУ	46
Sattarov T.M., Karpun O.V. CUSTOMER SERVICE CHAIN MANAGEMENT IN THE CONSTRUCTION COMPANY	52
Шестопалова А.Г. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ ДО СОТ КРАЇН-СУСІДІВ УКРАЇНИ.....	58
Пігуль В.В. РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ЗАМІЩЕННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ БІОПАЛИВОМ У СФЕРІ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ.....	64
Ставицький О.В. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	71
Нікітіна І.М. АНАЛІЗ РИНКУ ПОСЛУГ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	78

УДК: 314.742:743

Абрамова М. М. mariaabramova05@gmail.com

студентка

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Луценко Н. І. luzenkonik@gmail.com

студент

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ

МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УКРАИНЕ И ПУТИ ИХ РЕГУЛИРОВАНИЯ

MIGRATION PROCESSES IN UKRAINE AND WAYS OF ITS REGULATION

У статті проаналізовано основні показники міжнародних міграційних процесів України, які відображають основні напрямки міграції, описують динаміку емігрантів та іммігрантів в країні, характеризують міграцію в Україні залежно від типу місцевості (сільська місцевість та міські поселення), такі як: кількість вибулих і прибулих, частка українців з них та структура міграції за країнами в'їзду та виїзду. Запропоновано рекомендації щодо регулювання міграційних процесів в Україні.

Ключові слова: міграційні процеси, міжнародна міграція, еміграція, імміграція.

В статье проанализированы основные показатели международных миграционных процессов Украины, отражающие основные направления миграции, описывающие динамику эмигрантов и иммигрантов в стране, характеризующие миграцию в Украине в зависимости от типа местности (сельская местность и городские поселения), такие как: количество выехавших и прибывших, доля украинцев из них и структура миграции по странам въезда и выезда. Предложены рекомендации по регулированию миграционных процессов в Украине.

Ключевые слова: миграционные процессы, международная миграция, эмиграция, иммиграция.

The article analyzes the main indicators of the international migration processes in Ukraine, which reflect the main directions of migration, describe the dynamics of emigrants and immigrants in the country, characterize migration in Ukraine, depending on the type of locality (rural and urban settlements), such as: the number of exits and arrivals, the share of Ukrainians of them the migration structure by country of entry and exit.

Recommendations on the regulation of migration processes in Ukraine are offered.

Key words: migration processes, international migration, emigration, immigration.

Вступ. Для створення чіткої законодавчої бази, що враховуватиме сучасний стан міграції в країні, в якій будуть зазначені основні методи регулювання еміграції та імміграції в Україні – необхідно здійснювати щорічний та детальний аналіз міграційних процесів, за допомогою яких можна буде визначити напрями міграційної політики держави. Міграційні процеси в Україні носять залежний характер, тобто, навіть при незначних змінах в політичній, державній, економічній, соціальній сферах – міграційні потоки можуть як зростати, так і спадати (залежно від характеру змін). Головною метою діяльності держави у міграційній сфері України – є створення структурованого законодавчого документу, який визначатиме права та обов'язки емігрантів та іммігрантів України з урахуванням сучасного міграційного положення в країні. Стан та шляхи регулювання міграційних процесів в Україні досліджували такі вітчизняні науковці та практики, як: Т. Бевз [1], І. Горбачова [2], І. Куревіна [3], Ю. Курунова [4], А. Мокій [3], О. Савка [5], О. Тимошенко [6], М. Флейчук [3] та інші.

Постановка завдання. Цілями статті є: дослідження міграційних процесів в Україні, аналіз та структуризація міжнародної міграції, знаходження методів регулювання міграційних потоків залежно від сучасного становища в Україні.

Методологія. Методологічну основу становлять фундаментальні положення концепцій регулювання міграційних процесів, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених у досліджуваній сфері. Для дослідження процесів міграції використовувались офіційні статистичні данні та такі методи наукового пізнання як: аналіз, синтез, графічний, табличний, порівняльних характеристик та інші.

Результати дослідження. Міжнародна міграція - це переселення за різними мотивами та причинами. Її діапазон надзвичайно широкий - від пошуку кращих умов життя до облаштування з метою самоутвердження як вченого або митця. Для міжнародної міграції характерні три умови - адміністративно-територіальне переміщення, возз'єднання з громадянином іншої держави або представником іншого етносу, перетин міждержавних кордонів [7]. Міграційні процеси в Україні набули глобального характеру, про що свідчить розширення переліку країн, до яких емігрують та іммігрують з України, що робить аналіз міграційних потоків необхідним та актуальним, щоб мати змогу визначити, з якими країнами Україна має перспективи у міграційній співпраці. Динаміку зовнішньої міграції в Україні відображено в табл. 1.

Аналізуючи показники кількості вибулих та прибулих осіб, які характеризують міграційні процеси в Україні, варто зазначити, що

найбільші потоки емігрантів спостерігались в Україні у 2013 р., 2014р. та 2015 р., які становили більше ніж 21000 осіб [8].

Таблиця 1

Показники міграційних процесів в Україні

Рік	Кількість вибулих, осіб	З них громадяни України, осіб	Кількість прибулих, осіб	З них громадяни України, осіб
2010	14677	13439	30810	13360
2011	14588	12272	31684	12425
2012	14517	10561	76361	11188
2013	22187	9 588	30659	9113
2014	21599	8 654	42698	5 101
2015	21409	10 507	21409	3 026
2016	6465	4 378	14311	1 291

Джерело: систематизовано авторами на основі [8].

Дана тенденція характеризується напруженою політичною ситуацією в Україні, яка здійснила негативний вплив на всі сфери діяльності країни. Українці активно емігрували в 2010 р., 2011 р., 2012 р. та 2015 р., і їх кількість складала більше 10000 осіб [8]. З 2010 р. по 2012 р. в Україну іммігрувала фактично така сама кількість українців, як і ті українці, що емігрували, що може свідчити про сприятливе становище в Україні для рееміграції. Але вже починаючи з 2013 р. і по 2016 р. дана тенденція почала стрімко спадати, і вже в 2016 р. кількість українців-іммігрантів становила 1291 особи, що на 12069 осіб менше, ніж в 2010 р.

Структуру міграційних процесів в Україні за країнами в'їзду (у період з 2008 по 2016 рр.) представлено на рис. 1.

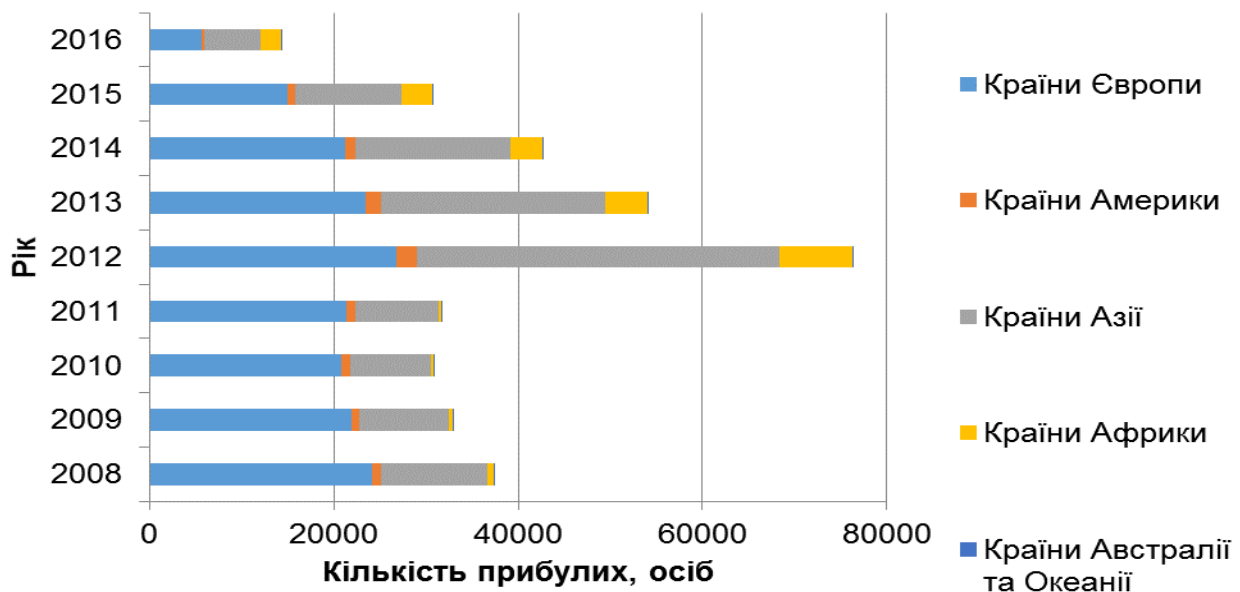

Рис. 1. Структура міжнародної міграції в Україні за країнами в'їзду (з 2008-2016 рр.)

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

Розглядаючи загальну тенденцію до імміграції в Україну, слід зазначити, що найбільші потоки іммігрантів спостерігались в 2012 р., і становили – 76361 особи, а найменші в 2016 р. – 14311 осіб, що на 62050 особи менше, ніж в 2012 р., і свідчить про несприятливий міграційний клімат в країні [8].

Відповідно до показників рис. 1, найбільше осіб іммігрувало до України протягом аналізованих років з країн Європи (в тому числі з: Білорусії – близько 1100 осіб, Республіки Молдови – приблизно 3050 осіб та Російської Федерації – 13200 осіб), що характеризується етнічною спорідненістю народів та з країн Азії (в тому числі з: Узбекистану – в середньому 1814 осіб, Азербайджану – 1664 особи та Вірменії – приблизно 900 осіб) [8], що є причиною вигідного географічного розташування України та можливих перспектив для реалізації іммігрантів в країні.

Структуру еміграції в Україні за країнами виїзду в 2008-2016 рр. відображено на рис. 2.

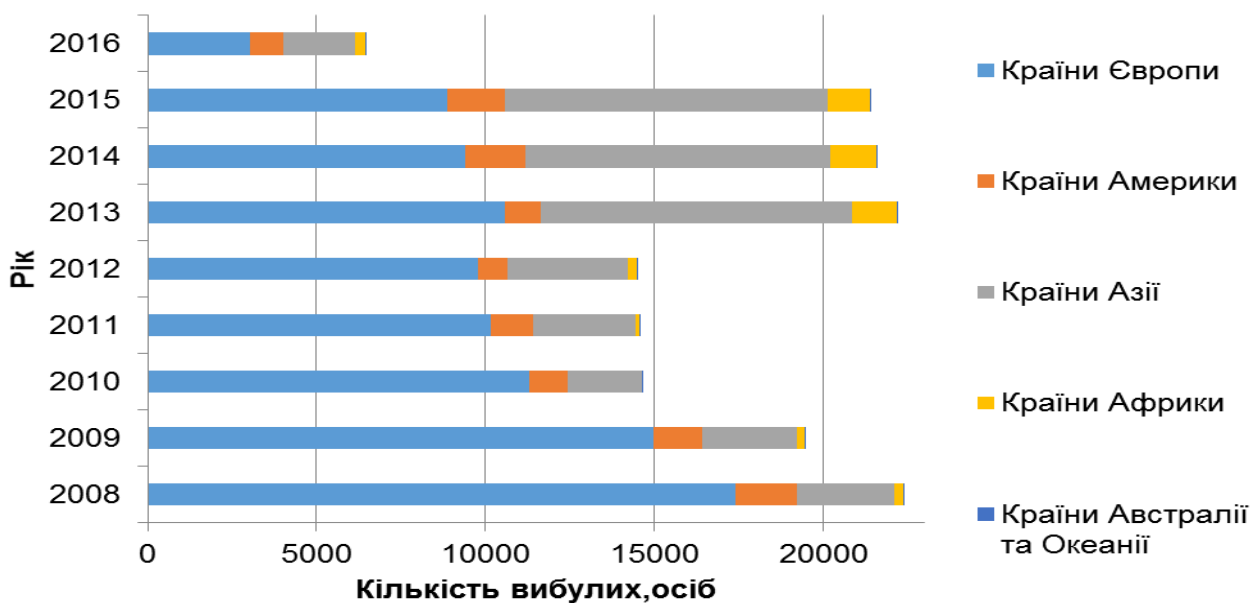

Рис. 2. Структура міжнародної міграції в Україні за країнами виїзду (з 2008-2016 рр.)

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

За рис. 2 можна зробити такі висновки: найбільше з України емігрувало до країн Європи (в тому числі до: Російської Федерації – в середньому за аналізовані роки 5627 осіб, Німеччини – близько 1474 осіб та Білорусії – 736 осіб) та країн Азії (Ізраїль – 1434 особи в середньому, Туркменістан – 695 осіб та Туреччина 321 особа) [8]. В Німеччині та Ізраїлі відносно велика частка української діаспори спостерігається вже протягом тривалого часу, що спричинено трудовою міграцією з України

до даних країн через їх високий рівень життя та можливості працевлаштування.

Основними сферами, де зайняті працівники-іммігранти є будівництво, сільське господарство (збирання врожаю), домашнє господарство (прибирання домівки, готування їжі, доглядання дітей та людей похилого віку), сфера торгівлі та сервісу. У свою ж чергу більша частка емігрантів з України є вчені, викладачі, спеціалісти в області медицини і вищих технологій, програмісти (проблема «відтоку мізків»), хоча за кордон з України також виїздить досить велика кількість некваліфікованої робочої сили [9].

Міграційні процеси в Україні мають значний позитивний і негативний вплив на всі сфери діяльності держави, серед них варто виділити наступні [9]: демографічні наслідки міграції; вплив трудової міграції на ринок праці; вплив на політичну, економічну та соціальну сфери; вплив на розвиток людського капіталу (наприклад, «відплив мізків» тощо).

Методами регулювання міграційних потоків в Україні можуть виступати:

- 1) структуризація законодавства України щодо іммігрантів та емігрантів, де будуть вказано чітко їх права та обов'язки;
- 2) підписання домовленостей з країнами, де є найбільша українська діаспора, для забезпечення їм належних умов перебування в даній країні;
- 3) створення досконалої та спрощеної системи рееміграції;
- 4) оновлення законодавчої бази відносно міграції, з урахуванням міграційного положення України;
- 5) впровадження інноваційних технологій контролю на кордоні;
- 6) зменшення ставки мита при ввезенні майна емігрантами та іммігрантами;
- 7) створення вигідних умов для передачі коштів емігрантами та іммігрантами через банківські послуги міжнародних валютних переказів.

Висновки. Через низький рівень економічного розвитку, міграційні потоки в Україні зростатимуть з роками. Українці прагнуть емігрувати до країн з сталим економічним розвитком та українською діаспорою. Найбільші потоки емігрантів з України спостерігаються в таких країнах: Російська Федерація, Німеччина, Ізраїль, Туркменістан та Туреччина. Значну частку іммігрантів в Україні складають вихідці з Білорусії, Республіки Молдови, Російської Федерації, Узбекистану, Азербайджану та Вірменії. Відповідно до вищезазначеного, Україна має змогу зміцнити діяльність з даними країнами в міграційній сфері, і забезпечити безпечне перебування українців в даних країнах.

Науковою новизною отриманих результатів є подальший розвиток науково-практичних засад щодо систематизації методів регулювання

міграційних процесів України з урахуванням її сучасного становища та значного позитивного, і у тому числі, негативного впливу міграції на всі сфери діяльності держави (політичну, економічну, соціальну тощо) та розвитку людського капіталу. Практичним значення дослідження є те, що запропонована систематизація методів регулювання міграційних потоків надасть змогу вдосконалити міграційне становище в країні, та зацікавити мігрантів збільшувати частку грошових переказів саме через банківську систему.

При подальшому аналізі міграційних потоків в Україні, перспективними напрямками дослідження мають стати пошук шляхів ефективної співпраці країни з іншими країнами світу; дослідження світового досвіду щодо регулювання міграційної політики для того, аби перспективні кадри не залишали її, а навпаки, прагнули лишатися в Україні.

Література:

- 1) Бевз Т. Феномен української еміграції кінця XIX – початку XX ст. (за матеріалами Ю. Бачинського): наукові записки: зб. ІПіЕНД. 2002. С. 62–70.
- 2) Горбачова І. Тенденції міжнародної трудової міграції робочої сили в умовах глобалізації: науково-економічний та суспільно-політичний журнал: № 5. 2013. 39–44 с.
- 3) Мокій А., Флейчук М., Куревіна І. Міжнародна трудова міграція в Україні та проблеми формування інституцій у процесі поглиблення євроінтеграції: зб. матеріалів міжнар. наук. конф., 24 березня 2008: ПЦ “Фоліант”. Київ. 2008. С. 135–158.
- 4) Курунова Ю. О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн (на прикладі міграційних потоків між ЄС і Україною): автореф. дис. канд. екон. наук: нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів. 2015. 20 с.
- 5) Савка О. І. Трудова міграція України: позитивні та негативні наслідки // Буковинська державно фінансова академія. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66698.doc.htm
- 6) Тимошенко О. В. Міграційна криза в Україні: оцінка основних тенденцій та наслідків // Бізнес Інформ. 2017. № 8. С. 159–166.
- 7) Румаренко Ю. І. *Міжнародне міграційне право*: підручник: Київський ін-т внутрішніх справ. Київ. 2007. 639 с.
- 8) Державна служба статистики України Демографічний щорічник «Населення України» за 2010-2016 роки: «Консультант». Київ. 2017. 133 с.
- 9) Малиновська О. Наслідки міжнародної міграції населення України та політико-управлінські дії щодо їх врегулювання: аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/562/>.

УДК 658.29:164.053

Алдабаєва В.С., valya.aldabaeva@gmail.com

Карпунь О.В. karpun@ukr.net

Науковий керівник Карпунь О.В.

канд. економ. наук, доцент

Національний авіаційний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИКИ ПРОЕКТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Анотація

Дана стаття присвячена вивченню поняття «проектна організація» та її ролі в сучасних умовах, як компанії-аутсорсера з надання «проектної продукції», тобто послуг управління проектами. Крім того, в даній статті досліджується можливість та доцільність застосування логістики в даних компаніях, а саме логістичного підходу до управління проектними організаціями.

Abstract

This article focuses on the study of the definition of «project organization» and its role in current conditions, as an outsourcing company for the provision of «project products», that is project management services. In addition in the article, the possibility and advisability of using logistics in these companies is investigating, that mean the logistic approach to managing project organizations.

Ключові слова: проектна організація, проектна продукція, логістика проекту, логістика проектних організацій.

Вступ

Відносно нещодавно поняття аутсорсингу досить щільно увійшло в життя бізнесу. Аутсорсингова схема забезпечення окремих функцій виявилася досить зручною в усіх відношеннях: замовник отримує кваліфіковану підтримку, позбавляється від головного болю, пов'язаного з вибудовуванням / налагодженням непрофільних процесів, отримує можливість концентрації на основному бізнес-напрямку, що в кінцевому підсумку підвищує його конкурентоспроможність [4]. Багато компаній для себе вже прийняли рішення про перехід на аутсорсингові схеми роботи, наприклад, при організації транспортування, складування, підтримки ІТ-інфраструктури та багатьох інших допоміжних функцій.

Передача на аутсорсинг функцій управління проектами поки що не настільки поширена. Але попит породжує пропозицію, і на ринку України почали активно з'являтися проекти організації, предметом діяльності яких стало виробництво на замовлення та реалізація проектної продукції.

Проте, проведений аналіз літературних джерел [1, 2, 3, 6, 7, 8] показав відсутність єдиного підходу до визначення поняття проектної

організації, її функцій, а також можливості застосування логістики в діяльності проектних організацій.

Постановка задачі

Метою даної статті є дослідження поняття «проектна організація» та розробка концептуальних підходів щодо застосування логістики в діяльності проектних організацій.

Методологія

Методологічною основою для написання статті виступили аналіз та синтез, індукція та дедукція, а також діалектичний метод дослідження.

Результати дослідження

Проведений аналіз існуючих підходів до визначення поняття «проектна організація» (табл. 1), показав, що загалом існують два основних трактування даного терміну: як тимчасової організаційної структура, сформованої для досягнення конкретної, чітко окресленої мети (проекту) та як постійної організації, яка розробляє будівельні, організаційні, технічні і технологічні проекти (рішення).

Отже, з точки зору першого підходу, сферою діяльності проектною організацією може бути будь-яка галузь економіки, що потребує в даний конкретний момент часу вирішення певної виниклої проблеми (розробки проекту). Але при цьому дана організація діє на непостійній основі.

Інша точка зору передбачає, що сферою діяльності проектною організацією може бути лише будівельна галузь, при цьому діяльність даної організації – постійна.

На нашу думку, сучасні умови ведення бізнесу вимагають поєднання двох даних підходів. А отже, ми пропонуємо розглядати проектну організацію, як організацію, що функціонує на постійній основі та здійснює за договором підряду на виконання проектних робіт і за завданням замовника розробку передпроектної, проектною і робочою документації, а також виконання інших робіт і послуг, пов'язаних з вирішенням конкретно поставленої задачі.

На справедливості даного визначення вказує той факт, що на сьогоднішній день існують проектні організації, які функціонують на ринку як постійні суб'єкти, сфера діяльності яких виходить далеко за межі лише будівництва споруд, а саме: консалтингові компанії (які також можна розглядати як різновид проектних організацій), проектні організації з авіабудування, автомобілебудування, дизайну інтер'єрів тощо.

Нам також близька думка, що під «проектною організацією» можна розуміти організацію, основна діяльність якої полягає у виконанні проектів, в яких суттєвою статтею витрат є витрати на персонал [3].

Таблиця 1 – Аналіз основних визначень поняття «проектна організація»

Джерело	Визначення
Великий економічний словник [1]	Організація проектна: 1. Тимчасова організаційна структура, яка формується для досягнення конкретної, чітко окресленої мети (проекту). 2. Постійна організація, яка розробляє будівельні, організаційні, технічні і технологічні проекти (рішення).
Вікіпедія [2]	Проектна організація – це різновид господарських організацій, які входять до будівельного комплексу країни, регіонів, галузей народного господарства і предметом діяльності яких є виробництво на замовлення та реалізація проектної продукції.
Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. [6]	Проектна організація – це тимчасова структура, створювана для рішення конкретної задачі. Сенс її полягає в тому, щоб зібрати в одну команду самих кваліфікованих співробітників організації для здійснення складного проекту у встановлені терміни з заданим рівнем якості, не виходячи за межі встановленої кошторису.
Русецька О.В., Трофимова Л.А., Песоцька Є.В. [7]	Проектна організація – це тимчасова структура, створена для досягнення конкретної мети. Ідея в тому, щоб зібрати в одну команду найталановитіших працівників організації і доручити їм реалізацію складного проекту з дотриманням вимог щодо термінів, якості та витрат.
Словник-довідник термінів нормативно-технічної документації [8]	1. Проектна організація – організація, незалежно від форми власності, що виконує проектні роботи для будівництва, реконструкції, ремонту, ліквідації об'єкта. 2. Проектна організація – організація (бюро, фірма), що здійснює за договором підряду на виконання проектних робіт і за завданням замовника розробку передпроектної, проектної і робочої документації, а також виконання інших робіт і послуг, пов'язаних з проектуванням будівель і споруд.

Проте, не дивлячись на різний підхід до визначення поняття «проектна організація», подальший аналіз виявив, що більшість науковців [1, 2, 6] дотримуються схожих точок зору щодо поняття «проектна продукція», а саме, що це специфічні результати інтелектуальної та фізичної праці колективів проектних організацій чи фізичної особи-підприємця, матеріальним виразом якої є закінчені інвестиційні проекти, окремі види та комплекси робіт та інші результати діяльності, виконані відповідно до норм проектування та договірних умов і прийняті замовником. Також науковці одностайно стверджують, що проектна продукція неоднорідна.

Проведені дослідження показали, що поняття «проектна організація» – це не новий термін для вітчизняного ринку. Проте, класичні проектні організації радянської епохи (науково-дослідні інститути, конструкторські бюро, тощо), по суті, не мали проблем з управлінням економікою. Галузеві міністерства затверджували план робіт (тобто певних «тем») на черговий рік, а також штат і фонд заробітної плати. Економічна самостійність зазначених проектних

організацій реалізовувалася через виконання госпдоговірних робіт для окремих підприємств і організацій, при цьому обсяг таких робіт був, як правило, невеликий [3].

Діяльність сучасних підприємницьких структур характеризується зростанням складності і різноманітності завдань, що стоять перед ними, що обумовлено станом ринкового середовища і необхідністю пошуку нових резервів підвищення ефективності. Поряд з керуванням функціональною діяльністю виникає необхідність управління рішенням окремих комплексних завдань по реалізації масштабних заходів – проектів [3, 5].

У нових умовах господарювання з'явилися нові проектні організації, які не мали аналогів в радянську епоху: дизайнерські бюро, маркетингові і PR-агентства, аудиторські, оціночні та консалтингові компанії тощо. Відповідно повинен змінитися і підхід до управління цими організаціями.

Аналіз показав, що, наприклад, Американський інститут управління проектами (Project Management Institute) характеризує управління проектами як галузь управління, спрямовану на застосування доступних знань, умінь і навичок для задоволення потреб і очікувань замовників проектів [5, 9]. Вітчизняні фахівці внесли певну конкретику, визначаючи управління проектами як «методологію організації, планування, керівництва, координації трудових, фінансових і матеріально-технічних ресурсів протягом проектного циклу, спрямовану на ефективне досягнення його цілей шляхом застосування сучасних методів, техніки і технології управління для досягнення визначених у проекті результатів за складом і обсягом робіт, вартістю, часом, якістю і задоволенням учасників проекту» [9, с. 27].

В даному визначенні закладено так званий процесний підхід до управління, тобто управління проектами описується через процеси, з яких воно складається, та їх взаємозв'язок. При цьому процеси співвідносяться із загальними функціями управління. Однак процесний підхід має й інший аспект, який передбачає управління технологічними, комерційними та іншими процесами, що забезпечують досягнення цілей проекту в послідовності етапів виконання робіт за проектом. І цей аспект стає найбільш актуальним для застосування логістики.

Викладене вимагає того, щоб розрізняти «управління проектами в логістиці» та «управління логістикою проекту» відповідно до того, як різняться «логістичні проекти» і «проекти з логістичним забезпеченням».

На нашу думку, як логістичний інвестиційний проект можна розглядати, наприклад, проект спорудження складу, терміналу та інших об'єктів логістичної інфраструктури. При цьому проектом з логістичним забезпеченням буде, наприклад, проект будівництва житлового будинку, виконання якого вимагає застосування всього методичного та організаційного арсеналу логістики.

Потенційні можливості використання логістики в управлінні проектами, тобто в управлінні проектними організаціями обумовлюються

наявністю безлічі поточкових процесів, які потребують управління. Це, в свою чергу, дає можливість сформулювати концептуальні основи логістики проектних організацій, зображені на рис. 1 [на основі 5].

Рис. 1 – Концептуальні основи логістики проектних організацій

Таким чином, можна стверджувати, що по суті, логістичний підхід до управління проектами проектних організацій повністю відповідає системному підходу до управління проектами в галузі забезпечення. Однак реалізація концепції логістики в управлінні проектними організаціями є значно ширшою, ніж просто управління ресурсами проекту, – це стратегічна концепція управління проектом на основі системного підходу.

При цьому найважливішими завданнями логістики проектних організацій можна вважати [на основі 5]:

- створення інтегрованої системи управління матеріальними потоками на основі інформаційних потоків;
- розробка методів управління рухом ресурсів і контролю матеріальних потоків;
- визначення стратегії і технології фізичного розподілу ресурсів по роботах проекту;
- прогнозування обсягів поставок, перевезень і складування;
- оптимізація технічної та технологічної структур транспортно-складських комплексів тощо.

Отже, загальна мета логістики проектних організацій співвідноситься зі створенням ефективної системи управління матеріальними,

фінансовими, інформаційними, сервісними та іншими потоками даної організації. У той же час концептуальна ідея логістики проектних організацій – це досягнення з найменшими можливими в даних умовах витратами найбільшої пристосованості підприємства до мінливої ринкової середовищі, розширення масштабів ринкової присутності і отримання переваг перед конкурентами.

Висновки

Наукова новизна даної статті полягає у формуванні нового визначення поняття «проектна організація», як організації, що функціонує на постій основі та здійснює за договором підряду на виконання проектних робіт і за завданням замовника розробку передпроектної, проектної і робочої документації, а також виконання інших робіт і послуг, пов'язаних з вирішенням конкретно поставленої задачі. Було зазначено, що у нових умовах господарювання з'явилися нові проектні організації, які не мали аналогів в радянську епоху, а отже до управління цими організаціями необхідно застосовувати новітні підходи, зокрема основані на засадах логістики.

Література:

1. Великий економічний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://big_economic_dictionary.academic.ru/.
2. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Економіка проектної організації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://easy-code.com.ua/2012/08/ekonomika-proektno%D1%97-organizaci%D1%97-komerciya-rizne-statti/>.
4. Козодаєв М. Аутсорсинг управління проектами: что должен знать Заказчик и уметь Поставщик. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://iteam.ru/publications/project/section_37/article_4312.
5. Логистика и управление цепями поставок / под. ред. В.В. Щербакова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/58829/logistika/logistika_ta_upravlinnya_lantsyugami_postavok.
6. Мескон, М. Основы менеджмента / М. Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоурі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/biznes-43/index.htm>.
7. Русецька, О.В. Теория организации / О.В. Русецька, Л.А. Трофимова, Є.В. Песоцька. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/65516/menedzhment/teoriya_organizatsiyi.
8. Словник-довідник термінів нормативно-технічної документації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://normative_reference_dictionary.academic.ru/.
9. Управління проектами: навч. посібник [Текст] / І. І. Мазур, В. Д. Шапіро, Н. Г. Ольдерогге, А. В. Полковников. М. : Омега-Л, 2009. – 664 с.

УДК 338.001.36

Біловол А. О. artem.bilovol@gmail.com

Науковий керівник Серебренніков Б. С.

канд. економ. наук, доцент

Національний технічний університет України

«КПІ ім. Ігоря Сікорського»

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Анотація

У статті досліджуються питання економічного розвитку країн Центрально-Східної Європи в процесі поглиблення їхньої європейської інтеграції, а також прогнозування економічного розвитку України при вступі до Європейського Союзу.

Annotation

The article examines the issues of economic development of the countries of Central and Eastern Europe in the process of deepening their European integration, as well as forecasting Ukraine's economic development while joining the European Union.

Ключові слова: *Європейський Союз, інтеграція, економічне зростання, продуктивність праці, експорт, іноземні інвестиції.*

Вступ. За останнє десятиліття Європейський Союз зіткнувся з рядом несприятливих умов. Наплив мігрантів із арабських країн, фінансова криза у південному регіоні, вихід Великобританії з об'єднання та економічна війна проти Російської Федерації не сприяють стабільності союзу. Але незважаючи на це, Україна свій вектор інтеграції жодним чином не змінює та визначає однією з головних своїх цілей вступ до ЄС.

Зокрема, однією з основних причин вибору такого вектору називаються економічні ефекти від вступу: збільшення ВВП держави за рахунок збільшення обсягу іноземних інвестицій, відкриття нових ринків та підвищення продуктивності праці. Проте одночасно багато експертів свідчать про великі ризики для українського бізнесу в процесі євроінтеграції, тому економічна доцільність вступу до ЄС потребує відповідного наукового обґрунтування.

Проведення повного аналізу поведінки усіх стержневих факторів української економіки при вступі до ЄС є дуже довгим та трудомістким, тому доцільнішим було б дослідження процесу євроінтеграції на прикладі центральноєвропейських країн та прогноз українського варіанту на основі такого аналізу.

Подібні питання в наукових публікаціях розглядалися досить фрагментарно: питання євроінтеграції центральноєвропейських країн

розглядалися у дисертаційних роботах Герасимчук Т. Ф. та Кіш Є. Б.; оцінку загальних переваг та недоліків вступу України до ЄС провели Познахівський Є. В., Рудік А. С., Левицька В. В. та Смагло О. В.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження економічного розвитку країн-учасників п'ятої хвилі розширення Європейського Союзу в умовах їхньої євроінтеграції та оцінка економічного розвитку України за подібних умов.

Методологія. Кореляційно-регресійний аналіз при прогнозуванні результатів економічного розвитку, порівняльний аналіз при порівнянні економік Польщі та України, метод дедукції для визначення взаємозв'язку євроінтеграції і економічного розвитку.

Результати дослідження. Протягом останніх двадцяти років членами Євросоюзу став ряд різноманітних за економічними, демографічними та культурними умовами держав. Тому у даному дослідженні була відібрана для порівняння з Україною частина країн-учасників п'ятої хвилі розширення Євросоюзу (Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія). Їхня економічна ситуація під час євроінтеграції суттєво нагадує сучасну українську, дані країни були членами соціалістичного табору, тривалий час перебували у стані перехідної економіки, часто стикались із політичними кризами та мають схожі культурні особливості, що робить їх порівняння з Україною найбільш доцільним. Хоча Болгарія та Румунія стали частиною ЄС дещо пізніше за інших членів вибірки (у 2007 р., а не в 2004 р.), але практично всі потрібні реформи були здійснені до 2004 р. і їх вступ до Євросоюзу був запланований на цей же рік [1].

Аналізований часовий проміжок — з 1998 по 2007 роки. Такий період був обраний через дві причини:

— всі досліджувані країни у 1998-1999 рр. проголосили курс на євроінтеграцію та почали реформування законодавства;

— до кінця 2007 р. процес євроінтеграції у цих державах практично закінчився, а у 2008 р. почалася всесвітня економічна криза, що робить дослідження статистики економічних показників наступних років вкрай ускладненим.

Головним критерієм успішного економічного розвитку країни є темпи зростання її ВВП. У країнах вибірки спочатку можна спостерігати досить сильне падіння у 1998-1999 роках, після чого у більшості країн починається стабільне зростання темпів приросту ВВП, що становить приблизно 0,7 % на рік (рис. 1) [2].

При цьому слід зазначити, що даний ріст ніяк не корелює з загальносвітовими тенденціями, оскільки у світі у період 2000-2003 років відбувалось сильне падіння темпів приросту економіки, що майже ніяк не відобразилось на графіку, тобто причиною покращення економічної ситуації в Центрально-Східній Європі не є успішний розвиток світової економіки [3].

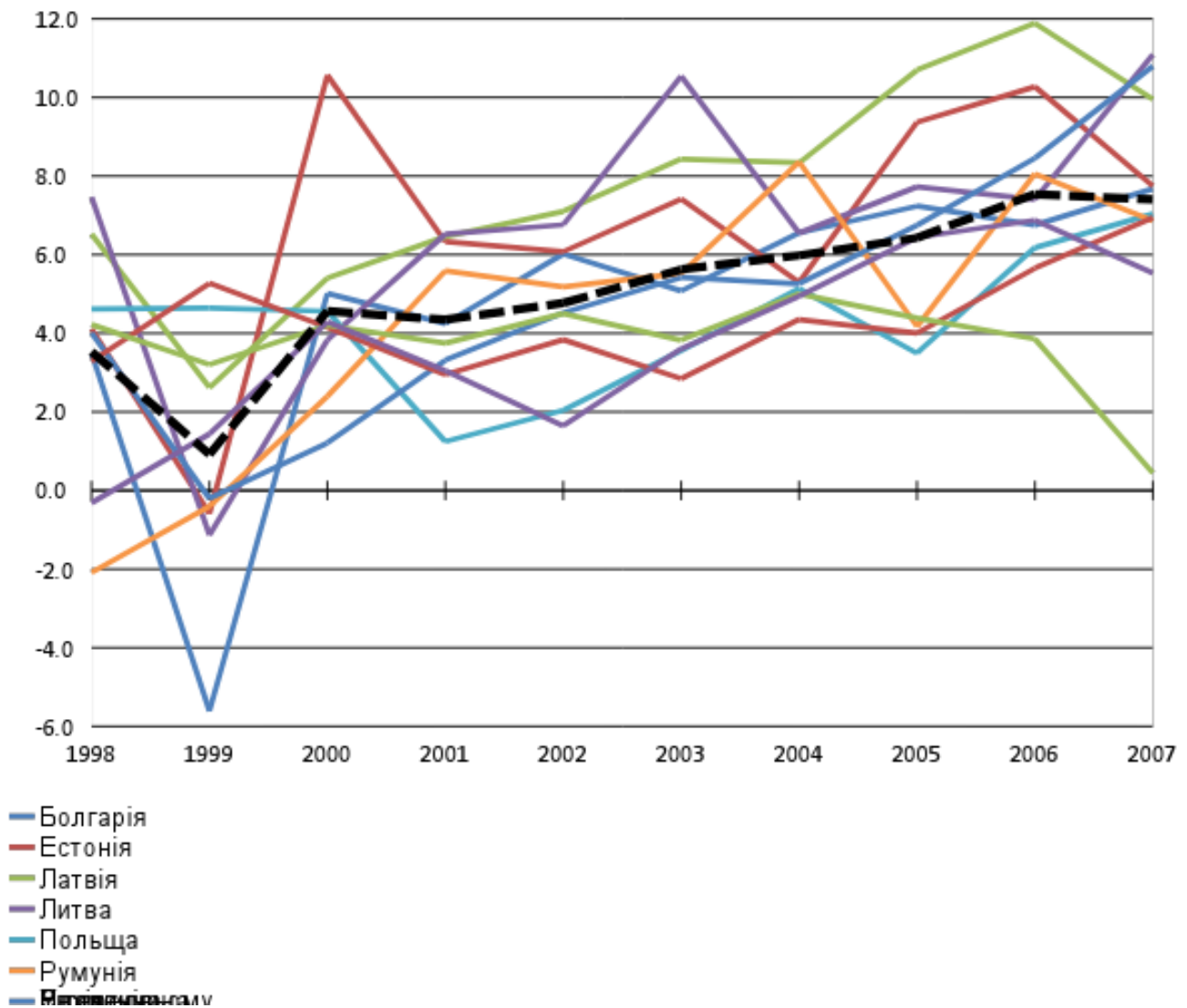

Рис.1. Темпи приросту країн-членів п'ятої хвилі розширення ЄС у 1998-2007 рр., %.

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Таким чином можна зробити проміжний висновок, що причиною такого підйому країн вибірки є саме початок інтеграції до Євросоюзу, про що також свідчить стабільне підвищення темпів приросту починаючи з 2004 р. — дати розширення ЄС за рахунок цих країн [4].

Головним стимулом для росту ВВП країн вибірки у даний період повинні бути інвестиції західноєвропейських країн, що сприяли підвищенню продуктивності праці, а також нарощення експорту за рахунок відкриття ринків країн ЄС.

У процесі досліджень була виявлена сильна залежність темпу приросту ВВП від цих факторів, а саме від обсягу іноземних інвестицій відносно ВВП, частки експорту у ВВП та величини ВВП на працевлаштовану особу (аналогу продуктивності праці) (рис. 2) [5].

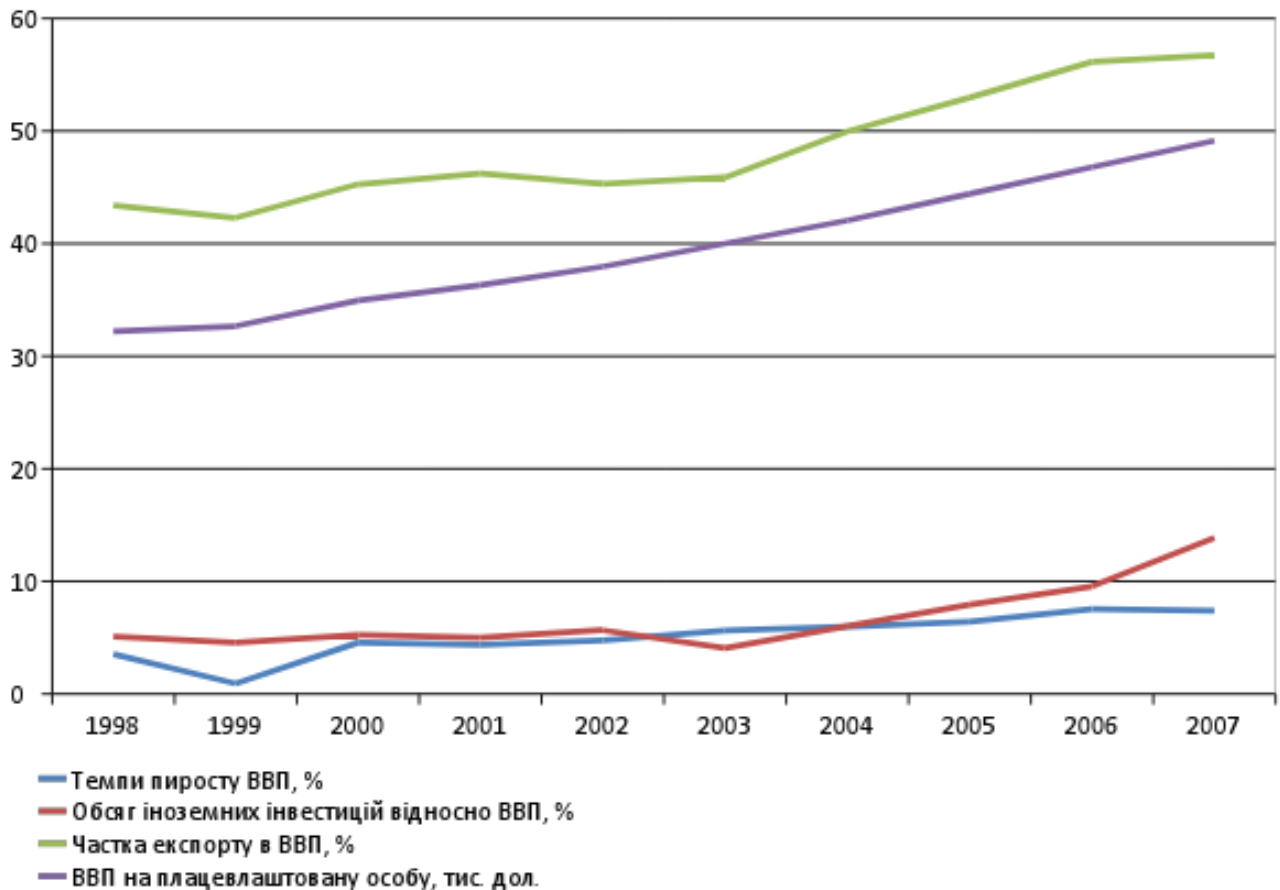

Рис. 2. Усереднені значення показників економічного розвитку.

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Мінімальним значенням коефіцієнту кореляції є 0,644, тому можна зробити однозначний висновок, що навіть для найменш залежних від інвестицій країн європейські інвестори зіграли дуже важливу роль.

Про високу щільність зв'язку також свідчать коефіцієнти кореляції (табл. 1), які в середньому дорівнюють 0,842. Таке високе значення підтверджує залежність темпів росту ВВП від згаданих факторів, тобто саме інвестиції Західної Європи можна вважати основним фактором розвитку нових членів союзу.

Україна має низку схожих особливостей з однією з країн вибірки — Польщею. Польща — східноєвропейська країна з 38 мільйонами громадян із відносно низькою зарплатою та наслідками політичної кризи під час процесу європейської інтеграції (у 2000-их роках) [6].

Під час вступу до ЄС Польща пережила справжній економічний бум завдяки масовому інвестуванню із західних країн. Постійно зростаючі показники інвестицій у польську економіку забезпечували постійне зростання темпів приросту ВВП на 0,9% щорічно, а відкриття ринків західних сусідів зробило польську економіку експорторієнтованою. Про це свідчить дуже високий коефіцієнт кореляції (0,869), тобто залежність дуже сильна. У результаті Польща стала однією з найрозвиненіших країн постсоціалістичної Європи, хоча ще відстає від Словенії та Чехії [7].

Таблиця 1

Кореляція темпів приросту ВВП з факторами впливу по країнам

Країна	Значення коефіцієнта кореляції R
Болгарія	0,808
Естонія	0,748
Латвія	0,930
Литва	0,712
Польща	0,869
Румунія	0,935
Словаччина	0,913
Словенія	0,644
Угорщина	0,960
Чехія	0,904
В середньому	0,842

Джерело: розроблено автором за даними [2]

З огляду на наведену вище інформацію, можна визначити основні економічні результати країн-учасників п'ятої хвилі розширення ЄС під час процесу їхньої євроінтеграції:

— внаслідок успішного проведення реформ та стабілізації центральноєвропейських країн в ці країни почався масовий імпорт капіталу з західноєвропейських країн через кордони із значно зменшеною кількістю бар'єрів;

— відміна бар'єрів на кордонах між східно- та західноєвропейськими країнами спричинила появу великої кількості відносно дешевих східноєвропейських товарів на ринку країн Західної Європи. Ці товари були високорентабельними, що і відзначилось на постійному збільшенні частки експорту у ВВП цих країн;

— стабілізація економіки та наявність великого попиту з боку західних сусідів збільшила бажання підприємців та інвесторів вводити інновації на східноєвропейських виробництвах, що в результаті значно підвищило продуктивність праці у цих державах;

— підвищення обсягу іноземних інвестицій, збільшення експорту та ріст продуктивності праці надалі спричиняли підвищення темпів приросту ВВП даних країн аж до початку всесвітньої економічної кризи [8].

Висновки. З огляду на отримані результати, можна зробити висновок про наявність відчутних економічних ефектів від європейської

інтеграції для країн Центрально-Східної Європи та справедливості твердження про інвестиційний фактор, як основну причину виникнення цих ефектів. При успішній європейській інтеграції України в нашої державі відбуватиметься збільшення експорту та зростання продуктивності праці, що в результаті призводитимуть до підвищення темпів приросту ВВП. Разом з тим ключовою умовою активізації національної економіки та виникнення подібних інтеграційних ефектів є істотне покращення інвестиційного клімату в Україні.

Дана тема залишає перспективи для подальших наукових розробок, зокрема особливо корисним було б дослідження тенденцій обсягу інвестицій західноєвропейських країн в процесі європейської інтеграції. Дане дослідження дало б змогу орієнтовно оцінити можливий обсяг додаткових інвестицій для України при вступі до ЄС.

Література:

1. Вовк В. Г. Вступ країн Центральної та Східної Європи до ЄС: вплив на екологічну політику та перспективи сталого розвитку (Уроки для України) // Інститут громадянського суспільства. URL: <https://eu.prostir.ua/library/730.html>
2. World Bank Open Data // World Bank Group. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
3. World GDP by Year // Quandl / URL: <http://www.mulpl.com/world-gdp/table/by-year>
4. EU welcomes 10 new members // Cable News Network. URL: <http://edition.cnn.com/2004/WORLD/europe/04/30/eu.enlargement/>
5. Investing in Central & Eastern Europe // Financial Times. URL: <https://www.ft.com/reports/investing-central-eastern-europe>
6. Poland in 2000 // Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/place/Poland-Year-In-Review-2000>
7. Slovenia in 2000 // Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/place/Slovenia-Year-In-Review-2000>
8. Central and Eastern Europe Economic Outlook // FocusEconomics: Economic Indicators, News and Forecasts. URL: <https://www.focus-economics.com/regions/central-and-eastern-europe>

УДК 123.456:749

Манаєнко І. М. verholiad@ukr.net

кандидат економічних наук

Золотарьова Д. Р. dashazolotarva@gmail.com

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ТЕНДЕНЦІЇ ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС

Анотація. У статті охарактеризовано сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу України з урахуванням інтеграції до ЄС. Визначено основні регіони-імпортери української аграрної та харчової продукції. Окреслено основні положення Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським союзом. Наявні обсяги тарифних квот відповідно до умов Угоди про ЗВТ. Виокремленні переваги розвитку сільського господарства в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, експортна орієнтація, економічна ефективність, євроінтеграція, сільськогосподарська продукція.

Annotation. The article describes the current state of foreign economic activity of the agro-industry of Ukraine taking into account the integration into the EU. The main provisions of the Free Trade Agreement between two countries are outlined. There are volumes of tariff quotas in accordance with the Agreement. The benefits of agricultural development in the context of eurointegration are identified.

Key words: agro-industry, export orientation, economic efficiency, eurointegration, agricultural products.

Вступ. У кризових умовах вітчизняної економіки особливої актуальності набуває проблема виявлення перспективних напрямків зовнішньої діяльності України. Саме Європейський Союз займає пріоритетну позицію при визначенні експортної орієнтації АПК України. Євроінтеграційні процеси дають можливість покращити внутрішню систему організації сільського виробництва, а також вийти на вищий щабель розвитку на світових ринках. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню не тільки економічної ефективності АПК України, а й економіки країни в цілому.

Дослідження зовнішньоторговельних відносин України з Європейським Союзом, у тому числі й особливостей розвитку галузі АПК, є предметом вивчення багатьох вчених-експертів, серед яких, передусім, варто відмітити: Мамаєву М. [6], Суслова В. [6], Трофімцеву О. [3] та Чан-хі О. С. [2]. Проте динамічний розвиток світового господарства

спонукає до подальшої науково-дослідницької роботи у сфері експортного потенціалу АПК України в умовах євроінтеграції.

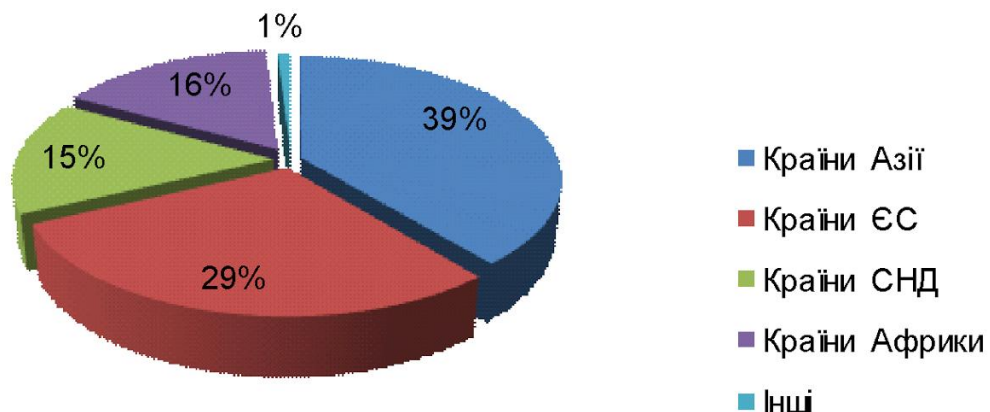
Постановка задачі. Мета статті полягає в дослідженні сучасної експортної орієнтації агропромислового комплексу України в контексті євроінтеграції.

Методологія. Теоретичною і методичною основою дослідження слугували наукові праці вчених щодо проблем підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в умовах євроінтеграції. Використана статистична інформація міністерств та відомств.

Результати дослідження. Динаміка світового економічного розвитку обумовлює необхідність піднесення економічної ефективності України шляхом забезпечення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Це являє собою передумову прибуткової інтеграції суб'єктів господарювання до міжнародної торговельної системи. Важливою складовою в даній структурі залишається агропромисловий потенціал, який забезпечує вагомий обсяг постачання продовольства на світові ринки.

Продукція українського ринку експортується в різні країни світу, і це є одним з основних показників економічного розвитку держави. Зовнішньоторговельні операції товарами у 2014 р. Україна здійснювала з партнерами із 217 країн світу (рис.1).

Рис.1. Регіональна структура експорту агропромислової продукції України до країн світу за 2014 рік

Джерело: складено автором на підставі [2, с.17].

Експортували товари до 195 країн світу, імпортували — із 205 країн. Загальний експорт товарів у 2014 р. становив 53,9 млрд. дол., що менше на 13,5% проти обсягу 2013 р., імпорт товарів зменшився на 28,2% відповідно та становив 54,4 млрд. дол. [1].

Наразі ситуація з постачання продукції АПК за кордон не має суттєвих змін. Зменшилася лише частка експорту до країн СНД,

причиною чого є зовнішня агресія на сході України. Однак [3], основні регіони-імпортери української аграрної та харчової продукції лишаються незмінними й за 2017 рік. Найбільший обсяг агропромислової продукції експортується до країн Азії (на суму 5,525 млрд. дол.), до країн ЄС (4,177 млрд. дол.) та країн Африки (1,997 млрд. дол.). У табл. 1 наведено показники частки експорту агропромислової продукції до країн ЄС.

Таблиця 1

Географічна структура експорту продукції АПК України до ЄС
(за січень-червень 2017 року)

Назва країни	Частка експорту, %	Назва країни	Частка експорту, %
Нідерланди	17,6	Німеччина	6,7
Іспанія	17,0	Великобританія	3,8
Італія	13,5	Португалія	3,3
Польща	12,1	Бельгія	3,0
Франція	6,8	Угорщина	2,1

Джерело: складено на підставі [4].

Варто зазначити, що спостерігається активізація зовнішньоторговельних зв'язків з Європейським Союзом. Це пояснюється прагненням України відкрити нові можливості для відродження сільського господарства в умовах глобалізації економіки. Серйозним поштовхом до реалізації поставленої мети стала Угода про зону вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС, що сприяла наближенню українського продовольства до європейських стандартів та пристосування до Спільної аграрної політики ЄС.

Підписання державою у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом передбачає вирішення питання про всеохоплюючу зону вільної торгівлі Україна-ЄС: усунення нетарифних (технічних) бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС та забезпечення розширеного доступу до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів. Результатом даної угоди виступають показники експорту, які невпинно зростають з кожним роком. Так, за підсумками I півріччя 2017 року частка аграрного експорту до країн ЄС у загальній регіональній структурі становила 34,9%. Загальний зовнішньоторговельний обіг також збільшився на 24,1% (на 739,3 млн. дол.) у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року.

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони [5]. Наразі Україна може без мит постачати на ринок країн ЄС 36 товарних позицій у рамках затверджених

обсягів тарифних квот, серед яких: 12 тис. тонн яловичини; 8 тис. тонн молока; 8 тис. тонн йогуртів; 8 тис. тонн вершкового масла; 1,5 тис. тонн сухого молока; 1,5 тис. тонн вершкового масла; 1,5 тис. тонн яєчних продуктів; 3 тис. тонн яєць; 40 тис. тонн свинини.

Однак, за думкою окремих експертів [6], впровадженні квоти не відповідають торговельних можливостей України. Через це норми Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом вважає дискримінаційними, оскільки вільна торгівля відбувається лише в рамках зазначених квот. У разі постачання продовольства понад квот, сільськогосподарська продукція підлягає оподаткуванню в повному обсязі.

Так, з 1 жовтня 2017 року набув чинності Регламент 2017/1566 ЄС про надання Україні додаткових торговельних преференцій [7]. У результаті переговорів Єврокомісії, Ради ЄС та євродепутатів Комітет з міжнародної торгівлі Європейського парламенту (INTA) запропонував підвищити квоти на українську сільськогосподарську продукцію. Обсяги тарифних квот, передбачені автономними торговельними преференціями ЄС, щодо пшениці становлять 950 тис. тонн (підвищення на 65 тис. тонн), ячменю - 250 тис. тонн (на 325 тис. тонн), кукурудзи - 400 тис. тонн (на 625 тис. тонн), меду - 5 тис. тонн (на 2,5 тис. тонн), перероблених томатів - 10 тис. тонн (на 3 тис. тонн), виноградного та яблучного соку - 10 тис. тонн (на 500 тис. тонн виноградного соку). Преференції введені на строк до трьох років, як доповнення до Угоди про створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі.

Таким чином, за оцінками експертів проєвропейської орієнтації, від впровадження Угоди про ЗВТ між ЄС та Україною остання може отримати чималі вигоди в сфері сільського господарства, зокрема внаслідок:

- зростання експорту української продукції в ЄС;
- розширення доступу на ринки третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС;
- покращення інвестиційного клімату внаслідок пристосування національного законодавства до норм і правил ЄС;
- скасування субсидування експорту сільськогосподарської продукції з ЄС до України;
- поступове збільшення квот на експорт з України до ЄС окремих видів сільськогосподарської продукції [8].

Висновки. Вважаємо, аграрний сектор економіки України має достатній природно-ресурсний та експортний потенціал для отримання переваг в євроінтеграційних процесах. Співпраця з ЄС надасть нові поштовхи для розвитку внутрішнього ринку продовольства та оновлення структури АПК України, а саме забезпечення споживчих потреб населення в достатній кількості та підтримання належної якості

продукції, яка відповідає європейським стандартам. Також розширення зовнішньоторговельних перспектив аграрного сектору України стане можливим завдяки виробництву більш конкурентоспроможних продуктів з використання сучасного обладнання та передових технологій. Ключовим фактором взаємозв'язку з Європейським Союзом є нарощування досвіду провідних країн у сфері АПК, а саме забезпечення сільського виробництва з максимальним збереженням довкілля, переходом до органічного виробництва та використанням біотехнологій. Налагодження зовнішньоекономічної діяльності шляхом покращення експортної орієнтації сільськогосподарської продукції до ЄС сприятиме успішному просуванню України на світовий ринок продовольства.

Література:

1. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2014 році: стат. збір. Київ, 2014. 177 с.
2. Чан-хі О. С. Зовнішньоторговельні перспективи агропромислового комплексу України в контексті Євроінтеграції. Агросвіт. 2016. №11. С. 16–21.
3. Експорт української агропродукції сягнув 13 млрд. дол. // AgroPortal. 2017. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/eksport-ukrainskoi-agroproduksii-dostig-13-mlrd/>.
4. За перше півріччя 2017 року експорт української агропродукції до ЄС збільшився на 31,4%. Мінагропром. 2017. URL: <http://gordonua.com/ukr/news/money/-za-pershe-pivrichchja-2017-roku-eksport-ukrajinskoji-agroproduksiji-v-jes-zbilshivsja-na-31-4-minagroprom-200946.html>.
5. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. 2016. URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm>.
6. Мамаєва М. Европейские квоты совершенно не соответствуют возможностям украинского АПК. ГолосUA. 2017. URL: http://ru.golos.ua/ekonomika/evropeyskie_kvoty_rovershenno_ne_sootvetstvuyut_vozmojnostyam_ukrainskogo_apk__ekon.
7. Квоти ЄС для України будуть збільшуватись протягом 5 років. Agravery. 2017. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/kvoti-es-dla-ukraini-budut-zbilsuvatis-protagom-5-rokiv-trofimceva>.
8. Чеканська Л. А. Євроінтеграційні процеси України та їх вплив на інвестування АПК. Ефективна економіка. 2014. №10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3459>.

УДК 336.761:004.04

Кисляков С.С. stepankislyakov@gmail.com
студент

Моїсєєнко Т. Є. t.e.moiseenko@gmail.com
канд. економ. наук, доцент

*Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря
Сікорського»*

АНАЛІЗ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТИ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. У статті розглядається сутність криптовалюти, виокремлено ринок та обсяг капіталізації криптовалют в світовій економіці. Особливу увагу приділено цифровій валюті біткоїн. А також розглянуто питання правового статусу біткоїна в Україні.

Ключові слова: біткоїн, блокчейн, криптовалюта, обсяг капіталізації криптовалют, цифрова валюта.

Abstract. The article examines the essence of cryptography, outlines the market and the volume of capitalization of cryptovolume in the world economy. Particular attention is paid to the bitcoin's digital currency. The questions of the legal status of bitcoin in Ukraine are also considered.

Key words: bitkoyin, blokcheyn, cryptocurrency, market capitalization cryptocurrency, digital currency.

Вступ. Сучасна ринкова економіка розвивається з інноваціями та технологіями, що руйнують традиційні уявлення про ринкові економічні відносини. Цифрові валюти та інноваційні фінансові системи створюють нові умови грошового обігу. Широкого розповсюдження набуває використання криптовалют для здійснення щоденних транзакцій.

Винахід перетворюється в інновацію, коли відбувається симбіоз масової комерціалізації та сприйняття суспільством. Криптовалюта – це результат винаходу, який зараз готовий стати наступним великим інноваційним процесом у галузі фінансових технологій.

Розглянуті у статті питання є актуальними, але не до кінця вивченими, оскільки ринок криптовалют є новим і має тенденцію до постійних змін. Розгляд даної теми зустрічається у роботах таких науковців дослідників, як Андреас Антонопулус [1], Енді Грінберг [2], Івamuру Мітсуру [3], Паоло Таска [4], Патрік Шюттель [5], Сатоші Накамото [6].

Постановка задачі. Метою статті є дослідження сутності криптовалюти, аналіз ринку криптовалюти в світовій економіці. А також аналіз правового статусу криптовалюти в Україні.

Методологія. Методологічною основою проведеного дослідження є наукові праці та офіційні статистичні дані. Для обробки зазначеної інформації використовуються методи аналізу, синтезу, графічного опису, опису та інші.

Результати досліджень. З розвитком комп'ютерних технологій та Інтернету з'явилися «електронні гроші» (цифрові валюти) та електронні платіжні системи. Наприклад, міжнародні системи, такі як E-Gold, PayPal, Perfect Money, EasyPay, WebMoney, PayCash, та українські – Простір, LiqPay, iPay.ua та інші. Цифрові валюти використовуються для купівлі реальних товарів та послуг. Криптовалюти часто називають електронними або цифровими валютами, оскільки всі вони мають однакові властивості шифрування.

Криптовалюта – це цифровий актив, призначений для роботи в якості засобу обміну, використовуючи криптографію (безпечне спілкування з боку сторонніх осіб) для забезпечення транзакцій, контролю за створенням додаткових підрозділів та перевірки передачі активів [2].

Визначимо основні переваги та недоліки криптовалюти (рис.1).

 1) віртуальна валюта захищена криптографією; 2) криптовалюту не можливо підробити; 3) інформація про власника відсутня, зберігається анонімність транзакцій; 4) швидка система платежів та грошових переказів; 5) міжнародний обіг; 6) відсутність залежності від уряду.	 1) висока тенденція коливання ціни; 2) немає гарантії збереження електронних гаманців через відсутність регулюючого механізму; 3) недовіра користувачів.
---	--

Рис. 1. Переваги та недоліки криптовалюти

Криптовалюти класифікуються як підмножина цифрових валют і також класифікуються як підмножина альтернативних та віртуальних валют [7]. Всі типи криптовалют децентралізовані – вони функціонують самостійно і не розробляються та не регулюються єдиним центральним органом керування. Отже, вартість криптовалюти встановлюють лише учасники ринку, які беруть участь у процесі купівлі та продажу на платформі обміну.

Нараховують більше 1000 видів криптовалют. З розвитком цієї сфери кількість криптовалют постійно зростає. Ринок криптовалют функціонує і дає змогу проаналізувати детальніше їх вартість. Розглянемо 10 найбільших за обсягом капіталізації (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг найбільших криптовалют за капіталізацією (грудень 2017 р.)

№	Назва	Скорочення	Ринкова капіталізація млн.дол.США	Ціна, дол.США	Доступна кількість "монет" для купівлі
1	2	3	4	5	6
1	Bitcoin	BTC	218063	13039	16724075
2	Ethereum	ETH	43076	448	96169133
3	Bitcoin Cash	DCH	24748	1470	16840800
4	IOTA	MIOTA	13576	4,88	2779530283
5	Ripple	XPR	9273	0,2393	38739145009
6	Dash	DASH	5725	740	7736777
7	Litecoin	LTC	5501	102	54157883
8	Bitcoin Gold	BTG	4893	293	16691199
9	Monero	XMR	4697	304	15443707
10	Cardano	ADA	3042	0,1173	25927070538

Джерело: сформовано автором на основі [8]

На початку грудня 2017 р. серед найбільших за обсягом капіталізації криптовалют є: Bitcoin, Ethereum, Bitcoin Cash, IOTA, Ripple, Dash, Litecoin, Bitcoin Gold, Monero, Cardano. Наразі біткоїн (Bitcoin) є найпоширенішою і найдорожчою криптовалютою.

Біткоїн – цифрова валюта, концепт якої був озвучений у 2008 р. Сатоші Накамото, і представлений ним у 2009 р., базується на самоопублікованому документі Сатоші Накамото [6].

В даний час вартість становить понад 13000 дол. США (зростає щодня у бік зростання), обсяг капіталізації першої в світі децентралізованої криптовалюти становить більше 218 млрд. дол. США. Капіталізація біткоїна становить 58% світового ринку криптовалют [9].

Розглянемо детальніше зміну курсу біткоїна (рис. 1):

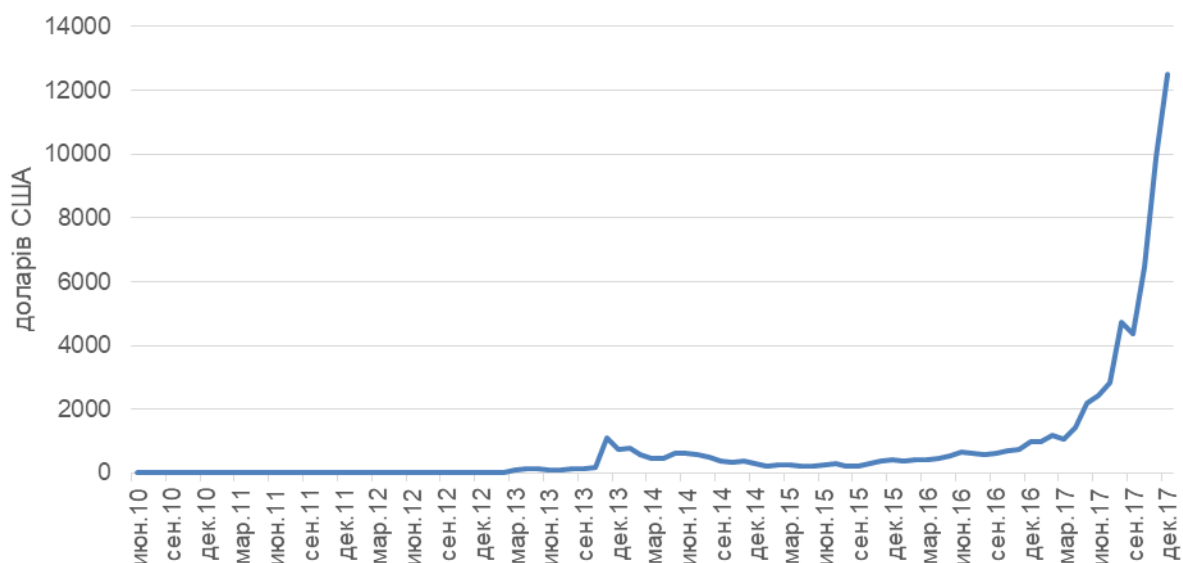

Рис. 2. Динаміка вартості біткоїна у світі 2010-2017 рр.

На рис. 2 зображено вартість біткоїна в 2010-2017 рр. Перші два роки існування ця криптовалюта не показувала значного рівня зростання.

Лише на початку 2013 р. спостерігалось поступове зростання біткоїна. В 2017 р. біткоїн закріпився на позначці більше 1000 дол. США, в другій половині цього ж року почався стрімкий стрибок біткоїна вгору. В грудні 2017 р. вартість перевищила 12000 дол. США.

Біткоїни існують тільки у вигляді записів в реплікованих розподілених базах (блокчейн). Блокчейн – це технологія ланцюгів блоків, що може бути розповсюджена на будь-які взаємозалежні інформаційні блоки. В системі Біткоїн та аналогічних їй системах – це спеціальна структура для запису групи транзакцій. В блокчейні в загальнодоступному відкритому (нешифрованому) вигляді зберігаються всі транзакції, із зазначенням біткоїн-адреси відправників/одержувачів, але без інформації про реального власника цих адрес. У базі немає окремих записів про поточну кількість біткоїнів у будь-якого власника. Лише на підставі ланцюжків транзакцій стає зрозумілим поточну кількість біткоїнів, пов'язаних з тією чи іншою біткоїн-адресою. Тобто можна побачити, що на адресу надійшов 1 біткоїн, а по іншій транзакції на цю ж адресу надійшло 2 біткоїна, третя транзакція відправила з цієї адреси 1 біткоїн. Але в базі не зберігається окремого запису, скільки всього зараз біткоїнів знаходиться за даною адресою – просто надається можливість будь-якої миті це легко підрахувати. Такі підрахунки автоматично роблять клієнтські програми, користувач може і не помічати роздробленості інформації.

Ставлення до біткоїна в різних країнах світу значно відрізняється. Статус біткоїна досі не визначено або він змінюється. В США біткоїн розглядається як інвестиційний актив, в Японії – законний платіжний засіб з податком на його купівлю, в Китаї – операції з ним дозволені фізичним особам, але заборонені банкам.

В Україні соціально-економічні проблеми, криза банківської системи, нестабільність гривні та коливання курсу валют спричиняє поживання в зацікавленості криптовалютами. У 2014 р. було створено Bitcoin Foundation Ukraine – громадська організація, що сформована навколо інтересу до технології блокчейн, вивчає та прагне поширювати, розвивати біткоїн та інші криптовалюти на території України. Одним із напрямів роботи організації є розробка та впровадження нормативно-правових актів та інших документів законодавчого характеру для надання правового статусу біткоїна в Україні, адже Національний банк України не визнав біткоїн ні валютою, ні платіжним засобом.

З 19 грудня 2016 р. Українська біржа почала торгівлю ф'ючерсними контрактами на біткоїн. Це перший регульований ринок в світі, що запропонував торгівлю такими контрактами. А юридична компанія Aхon Partners – перша українська компанія, що внесла біткоїн до статутного капіталу.

В жовтні 2017 р. у Верховній Раді України був представлений новий законопроект №7183 «Про обіг криптовалюти в Україні» [10], що передбачає створення правової бази для функціонування криптовалюти.

В законопроекті зазначається, що державне управління в сфері обігу криптовалюти здійснюватиметься Національним Банком України. Держава не нестиме зобов'язань, а також не відшкодовуватиме вартість криптовалюти у випадку її знецінювання або втрати з будь-яких інших причин. Суб'єкт криптовалютних операцій матиме право вільно розпоряджатись криптовалютою, зокрема здійснювати операції з обміну криптовалюти будь-яких видів на іншу криптовалюту, обмінювати її на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги, товари тощо. Суб'єкт криптовалютних операцій самостійно дбатиме про захист криптовалюти та цілісність системи блокчейн. Криптовалютним біржам і власникам криптовалют проект закону пропонує зберігати всі дані за п'ять років. Для бірж також хочуть зробити обов'язковий моніторинг всіх транзакцій, а також ідентифікацію користувачів, адже, однією з переваг блокчейна вважається саме анонімність.

Висновки. Виходячи з проаналізованих даних вдалось з'ясувати, що ринок криптовалют розвивається стрімкими темпами. Найпоширенішими валютами є Bitcoin, Ethereum, Bitcoin Cash, IOTA, Ripple, Dash, Litecoin, Bitcoin Gold, Monero, Cardano. Також існує тенденція до зменшення обсягу біткоінів в загальній капіталізації криптовалют.

Україна усвідомлює важливість розвитку ринку криптовалют і працює над нормативно-правовою базою, що виражається у прийнятті законопроектів, які створюють правову базу для функціонування криптовалют в Україні.

Література.

1. Antonopoulos A. Mastering Bitcoin. Unlocking Digital Cryptocurrencies / Andreas Antonopoulos., 2014. – (ISBN 978-1-4493-7404-4.).
2. Greenberg A. Crypto Currency [Електронний ресурс] / Andy Greenberg. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.forbes.com/forbes/2011/0509/technology-psilocybin-bitcoins-gavin-andresen-crypto-currency.html>.
3. Mitsuru I. "Is Bitcoin the Only Cryptocurrency in the Town? Economics of Cryptocurrency And Friedrich A. Hayek / I. Mitsuru, K. Yukinobu, M. Tsutomu. – 2014. – (SSRN 2405790.).
4. Schuettel P. The Concise Fintech Compendium / Patrick Schuettel. – Switzerland: Fribourg: School of Management Fribourg, 2017.
5. Tasca P. Digital Currencies: Principles, Trends, Opportunities, and Risks / Paolo Tasca. – 2015. – (SSRN 2657598.).
6. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System [Електронний ресурс] / Satoshi Nakamoto. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

7. Cryptocurrencies: A Brief Thematic Review. Social Science Research Network. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3024330
8. Cryptocurrency Market Capitalizations [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://coinmarketcap.com/>
9. Cryptocurrency Market Capitalizations [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://coinmarketcap.com/charts/>
10. Проект Закону про обіг криптовалюти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

УДК 658.114:608.1

Ківа А. А. kiva.anastassia@gmail.com

студент

Моїсєєнко Т. Є. t.e.moiseenko@gmail.com

канд. економ. наук, доцент

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря

Сікорського»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМИ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті виявлено основні відмінні риси стартапів. Особливу увагу приділено розгляду поняття «екосистема стартапів» та виокремленню найбільших екосистем у світі. Крім того, у тексті роботи досліджено основні умови розвитку екосистеми стартапів в Україні.

Ключові слова: глобальний рейтинг екосистем стартапів, екосистема стартапів, підприємництво, стартап-проект, стартап.

Abstract. The article reveals the main distinctive features of startups. Particular attention is paid to the concept of "ecosystem of startups" and the distinction of the largest ecosystems in the world. In addition, the text of the paper examines the main conditions for the development of the ecosystem of startups in Ukraine.

Key words: global rating of ecosystems of startups startup, ecosystem of startups, entrepreneurship, startup project, startup.

Вступ. У сучасних ринкових умовах традиційні уявлення про ведення бізнесу, шляхи отримання прибутку та завоювання ринку загалом відходять на другий план, поступаючись місцем інтелектуально-інноваційній складовій економіки, а саме – стартапам. Зважаючи на статистичні дані та досвід підприємницької діяльності, можна зауважити, що стартап-проекти формують основу конкурентоспроможності на рівні підприємств та країни в цілому. Україна має значний потенціал в інноваційному розвитку. Проте, поки що не достатньо сформовані умови розвитку даного процесу. Вирішити усі питання щодо формування сприятливих умов інноваційного розвитку в короткий час доволі важко. Отже, мінімальною вимогою до підприємців, які прагнуть досягти успіху за рахунок стартап-проектів має стати чітке уявлення про напрями розвитку, а також роль держави, суспільства та їх самих у процесі формування та розвитку екосистеми стартапів в Україні.

Питання розглянуті у статті є актуальними та широко обговорюваними у науковому та бізнес середовищі, проте доволі новими та повною мірою не дослідженими. Розгляд питань, пов'язаних із розвитком та діяльністю стартапів зустрічається у роботах таких науковців, як Бланк С. [1], Дорф Б. [1], Звегінцова О. [2],

Золотарьова І. [2], Івашова Н. [3], Кавасакі Г. [4], Кейн Т. [5], Щербаков О. [2].

Постановка задачі. Метою статті є аналіз світових екосистем стартапів, визначення проблем розвитку української екосистеми стартапів та напрямів її удосконалення.

Методологія. Методологічною основою проведеного дослідження є наукові праці, офіційні статистичні дані, звітні аналітичні дані. Для обробки зазначеної інформації використовуються методи аналізу, синтезу, графічного опису, опису та інші.

Результати досліджень. Світовий ВВП сьогодні становить близько 100 трильйонів доларів. Технологічний сектор (інформаційні та комунікаційні технології) складають приблизно 4,5%, порівняно з лише 2% в 1992 році. Якщо показник продовжить зростання за поточними темпами, то технічний сектор складе 8% світового ВВП протягом наступних 15-20 років. Світовий технологічний сектор на шляху подвоєння своєї частки у світовому ВВП, економічну цінність в трильйони доларів додають саме інновації. Більша частина створеної вартості припадає на стартапи. Прийнято вважати, що стартап-проекти – це розвиток бізнесу в сфері ІТ чи в інтернеті. Насправді, стартапи існують в усіх сферах економіки, що є сприятливою умовою для пошуку потенційних інвесторів.

У 1976 р. журнал Forbes вперше почав використовувати термін «стартап», та сформулював його наступним чином «...не популярний бізнес – інвестиції в стартапи в електронній області обробки даних» [6]. Але широкого розповсюдження поняття набуло лише в 1990-х рр. та являло собою наступне визначення: стартап – компанія з короткою історією операційної діяльності [7].

Ми вважаємо, що сьогодні актуальним є, запропоноване Стівом Бланком, визначенням: стартап – це тимчасова структура, яка займається пошуками масштабної, відтворювальної, рентабельної бізнес-моделі.

Проблема полягає в тому, що стартап є не великою організацією, бізнес одиницею у мініатюрі. Сформовані організації реалізують бізнес-моделі, в яких споживачі, їх проблеми та бажані характеристики продукту відомі заздалегідь. Умови функціонування стартапу діаметрально протилежні – він працює в режимі пошуку, намагаючись знайти відтворену, прибуткову бізнес-модель. Для цього потрібні спеціальні правила, стратегії, інструменти, вміння і навички, які дозволять мінімізувати ризик і підвищать ймовірність успіху [1].

Основними відмінними рисами стартапів є швидкі темпи розвитку, створення нового продукту чи послуги (інноваційна складова) та значний рівень фінансового ризику, оскільки технології є новими та не дослідженими.

Виділено наступні критерії віднесення проектів до стартапів:

1. новостворена компанія;
2. інноваційна складова – створення нового продукту;
3. швидкий темп росту стартапу;
4. діяльність компанії зосереджена на одному продукті або послугі;
5. невелика команда (стартапери), зазвичай це молоді випускники технічних спеціальностей без досвіду роботи;
6. відсутність структурованого управління компанією;
7. обмеженість ресурсів (кадри, фінанси, основні фонди, інше);
8. високий рівень ризику (за рахунок інновацій та різного рівня невизначеностей);
9. адаптивність – стартапи динамічні та здатні швидко реагувати на зміни ринку, нові технології та конкуренцію.

Проте, не зважаючи на значний рівень ризику, яскравим прикладом успіху є те, що одні з найдорожчих брендів у світі сьогодні, ще не так давно починали свій шлях, як стартап-проекти. Наприклад, заснована студентами Стенфордського університету, компанія Google, а також Amazon, Apple, PayPal, Facebook.

В сучасних ринкових відносинах сформувались «екосистеми стартапів». Екосистема стартапів – це сукупність організаційних та інституційних компонентів, їх взаємовідносини в підтримці стартапів (університети, технопарки, інвестори, бізнес-ангели, бізнес-інкубатори і т.д.).

Міжнародні дослідження у сфері стартапів з 2011 року проводить Startup Genome, складаючи щорічний звіт щодо розвитку екосистем стартапів. Відповідно до звіту Startup Genome 2017 (Глобальний рейтинг екосистем стартапів), виділено двадцять найкращих екосистем у світі, оброблені дані наведено у таблиці 1.

Рейтинг екосистем визначається за наступними показниками (показники вимірюються від 1 до 20 за місцем у рейтингу): ефективність використання фінансових ресурсів; доступність фінансування; можливість виходу на міжнародні ринки; кваліфікація і рівень заробітних плат працівників; досвід працівників.

Позиції лідерів рейтингу здобули: Силіконова Долина (США), Нью-Йорк (США), Лондон (ВБ), Пекін (КНР) і Бостон (США). Відмітимо, що Силіконова Долина займає перші місця майже за всіма показниками, поступаючись місцем лише за показником кваліфікації та рівнем заробітної плати працівників Сінгапуру.

США займають передові позиції у розвитку екосистем стартапів, адже 7 міст увійшли в рейтинг 20 найбільших екосистем. Загалом 9 екосистем розташовано в Північній Америці, 5 – в Європі, 5 екосистем в Азії та 1 – в Австралії.

Таблиця 1

Рейтинг екосистем стартапів у світі

Ранг	Екосистема	Ефективність викори-стання фінансових ресурсів	Доступність фінансу-вання	Можливість виходу на міжнародні ринки	Кваліфікація і рівень заробітних плат праців- ників	Досвід праців- ників
1	2	3	4	5	6	7
1	Силіконова долина (США)	1	1	1	2	1
2	Нью-Йорк (США)	3	2	3	7	4
3	Лондон (ВБ)	4	4	2	10	5
4	Бостон (США)	2	5	19	8	2
5	Пекін (Китай)	6	6	12	4	3
6	Тель Авів (Ізраїль)	9	8	4	11	17
7	Берлін (ФРН)	7	9	6	5	10
8	Шанхай (Китай)	8	3	10	9	13
9	Лос Анджелес (США)	5	7	15	14	11
10	Сіетл (США)	12	13	14	3	6
11	Париж (Франція)	14	14	9	16	8
12	Сінгапур	16	16	11	1	20
13	Остін (США)	15	11	18	6	9
14	Стокгольм (Швеція)	17	20	8	18	12
15	Ванкувер (Канада)	19	19	7	15	15
16	Торонто (Канада)	18	12	5	20	18
17	Сідней (Австралія)	20	10	13	12	17
18	Чикаго (США)	13	15	20	13	14
19	Амстердам (Нідерланди)	10	17	17	19	16
20	Бангалор (Індія)	11	18	16	17	19

Джерело: сформовано автором на основі [8].

Більшість українських розробок та проектів переміщуються за кордон, адже там сприятливіші умови для їх розвитку.

Українські ІТ-компанії, більшою мірою, працюють на іноземних замовників, тому що вітчизняні підприємці вкладають кошти в інноваційну сферу у значно менших обсягах. Варто зазначити, що ІТ-сфера в Україні розвивається досить успішно, що створює сприятливе середовище для розвитку екосистеми стартапів. Також доречно навести приклади успішних українських стартапів.

Такі компанії, як Lookserу (придбаний компанією Snapchat за \$ 150 млн), Petcube (визнаний кращим стартапом Європи 2014 року), Augmented Pixels (входить в топ-20 технологічних компаній світу), Clickky (найбільша незалежна мобільна рекламна платформа в Східній Європі) досягли успіху на ринку технологій.

В Україні вже закладено розвиток екосистеми. Наприклад, Sikorsky Challenge – інноваційна екосистема, створена на базі «Київського політехнічного інституту ім. Ігоря Сікорського». Головною складовою є Стартап-школа, де можуть знайти підтримку студенти, викладачі, учні, активні громадяни, що хочуть займатися інноваційним підприємництвом, науковці, підприємці. Також елементами екосистеми Sikorsky Challenge є бізнес-ангели, інвестори, венчурний фонд Sikorsky Challenge та інші фонди.

Але існують певні проблеми у розвитку української екосистеми стартапів.

Основною проблемою є те, що в Україні не вистачає підтримки у створенні стартапів, як з боку держави, інвесторів, так і з боку підприємців, що вже досягли успіху у даній сфері.

Шляхи подолання проблем можуть бути наступними:

1. державна підтримка повинна полягати у створенні сприятливих умов для формування та функціонування стартап-проектів – спрощенні умови реєстрації, захист інтелектуальної власності, лояльне оподаткування, програми зі спеціальним пільговим періодом в оподаткуванні, програми кредитування, формування грантів, інвестиційні програми. Питання інформаційно-технологічного розвитку в Україні повинні досліджуватись та ретельно вивчатись з боку державного сектора;
2. розробка освітніх програм для інженерів-техніків. В навчальних закладах не вистачає освітніх програм зі створення бізнесу, адже успішний розвиток стартапу залежить не лише від інноваційної складової, а й від системи управління ним. Розробникам необхідні знання з управління бізнесом, маркетингу та економіки;
3. створення нових бізнес-інкубаторів, центрів підтримки для розвитку стартапів, що надаватимуть робочий простір для створення стартапів, консультаційну підтримку, менторство та допомагатимуть у процесі пошуку потенційних інвесторів;
4. створення міжнародних конференцій з участю успішних підприємців, що готові ділитись власним досвідом про створення стартапів. Існує необхідність підтримки стартаперів у реалізації власної ідеї як основної цілі розвитку проекту та спрямування власних сил на довгострокові перспективи, а не для отримання короткострокових прибутків;
5. розробити ефективний механізм утворення та функціонування венчурних фондів в Україні;
6. створення мережі знайомств для вітчизняних та іноземних стартаперів, інвесторів, спеціалістів, менторів, бізнес-ангелів для можливого групування та співпраці.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено поняття «стартапу», основні риси стартап-проектів та поняття

«екосистема стартапів». Проаналізувавши рейтинг екосистем стартапів у світі та розвиток екосистеми стартапів в Україні, виявлено перелік основних проблем на шляху розвитку вітчизняної екосистеми та запропоновано шляхи їх вирішення.

Література:

1. Blank S. The Startup Owner's Manual: The Step-by-Step Guide for Building a Great Company / S. Blank, B. Dorf.. – (ISBN-13: 9780989200547).
2. Звегінцова О. Д. Інтегрована оцінка стартап-проектів / О. Д. Звегінцова, І. О. Золотарьова, О. В. Щербаков // Системи обробки інформації. - 2015. - Вип. 4. - С. 163-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2015_4_36.
3. Івашова Н.В. START-UP проекти – інструмент реалізації інновацій // Економічні проблеми сталого розвитку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 24–26.04.2013) / За заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2013. – Т. 4. – С. 115–116.
4. Kawasaki G. The Art of the Start 2.0: The Time-Tested, Battle-Hardened Guide for Anyone Starting Anything / Guy Kawasaki. – London: Portfolio, 2015. – 336 с.
5. Kane Tim The Importance of Startups in Job Creation and Job Destruction / Kane Tim // Kauffman. –July 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kauffman.org/~media/kauffman_org/research%20reports%20and%20covers/2010/07/firm_formati on_importance_of_startups.pdf.
6. Forbes. – 1976. – №15.
7. John Simpson and Edmund Weiner. The Oxford English Dictionary. — United Kingdom: Oxford University Press, 1989. — 21730 с. — ISBN 978-0-19-861186-8.
8. The 2017 Global Startup Ecosystem Ranking. Compass Report. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://d1i53wesras4r4.cloudfront.net/reports/GlobalStartupEcosystemReport2017.pdf>

УДК 330.83:332.05:334.012:339

Погорілець К.М.

Черниш Д.В.

Шкапенко О.С.

Науковий керівник Коновалова Н.С.

асистент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України "КПІ"

НЕОКЛАСИЧНА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ЗВ'ЯЗОК ІЗ СУЧАСНІСТЮ

Анотація. Стаття присвячена аналізу зв'язку між досягненнями та проблемами неокласичної економічної теорії та сучасними реаліями життя. Авторами статті було виділено ряд неокласичних принципів, описано механізм їхньої дії та обґрунтовано збереження їх актуальності у сучасних умовах. Результатом дослідження є виділення стійкого зв'язку між сучасною економічною теорією та неокласичною економічною теорією.

Annotation. This article is dedicated to the analysis of connection between the achievements and problems of neoclassical economics and the realities of modern life. The authors of this article highlighted some of the neoclassical principles, described their functional mechanism and justified their relevance in modern conditions. The result of the research is the determination of a strong bond between the modern and the neoclassical economic theory.

Ключові слова: витрати, доходи, неокласична економічна теорія, прибуток, ресурси.

Вступ. Неокласична економічна теорія є однією з найвідоміших економічних течій в історії економіки. Її представники зробили значний внесок у розвиток економічної думки, позаяк своїми гіпотезами, теоріями, методами проклали шлях до сучасного рівня економічної науки. Незважаючи на численні дослідження про місце неокласичної школи в історії розвитку світової економічної думки, зокрема Н. В. Вендина [6], Б. Фрумкіна [10], залишається актуальним питання по міру корисності її здобутків для нашого часу, наскільки актуальними є методи неокласиків для сучасних економічних процесів та модерної економічної науки в Україні? У даній роботі наведено спробу з'ясувати місце теорії неокласиків в українській науковій думці, уточнити – це суто історичний аспект економічної думки, або вони мають певне відображення у прикладній економічній науці.

Постановка задачі. Автори ставлять за мету показати зв'язок досягнень неокласичної школи з сучасною економікою, описати механізм дії деяких економічних принципів, довести вагомість неокласичної теорії

для сучасності. Зокрема, розглянуто неокласичне бачення формування ціни на ринку, становлення оптимальної ціни. Також приділено увагу проблемам розподілу ресурсів та раціонального природокористування, які є одними з основних проблем, виділених неокласиками.

Методологія. Теоретичну та методологічну базу дослідження становлять наукові положення економічної теорії, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з економіки, періодичні та фахові видання, наукова інформація мережі Internet, а також результати власних досліджень авторів. Основними методами наукового пізнання, що використано у процесі дослідження, є методи: конкретизації (зادля уточнення сутності поняття «неокласична економічна теорія») та наукового узагальнення (зadля визначення чинників, рис, характеристик неокласичної економічної теорії), порівняння (для визначення зв'язку між неокласичною економічною теорією та сучасною економічною наукою), описовий метод (для висвітлення механізму дії неокласичних принципів), аналізу (актуальність неокласичної економічної теорії в сучасних умовах), дедукції (узаконення теорії вільної конкуренції шляхом створення антимонопольних комітетів).

Результати дослідження. Терміном "неокласична економічна теорія" позначають економічний підхід, який був зосередженим на визначенні розподілу цін, продукції та прибутку на ринку за допомогою аналізу попиту та пропозиції. Неокласична економіка походить від класичної політичної економії, на що і вказує її назва. Можна впевнено стверджувати, що положення цього напрямку побудовані на фундаменті, закладеному у 18 столітті такими видатними економістами як Адам Сміт (1723-1790), Давид Рікардо (1772-1823) і т. д.

Варто зазначити, що неокласична концепція аж ніяк не полягає у простому вдосконаленні ідей класиків. Її "класичність" полягає в пропагуванні вільної конкуренції, підтриманні твердження про те, що конкуренція забезпечує ефективний розподіл ресурсів та регулювання економічних процесів. Проте вона різко відрізняється від точки зору класиків своїм аналітичним підходом, у якому важливу роль відіграють математичні методи. Такі представники неокласичної школи як Альфред Маршалл (1842-1924), Вільфредо Парето (1848-1923), Джон Кларк (1847-1938) та Ірвінг Фішер (1867-1947) зробили свій значний внесок у розвиток економіки і започаткували нові теорії та ідеї [4].

Теорія вільної конкуренції є одним із основних постулатів неокласичного вчення. Можна впевнено стверджувати, що конкуренція значно впливає на ціноутворення. Існує таке поняття, як монополія ринку. За умови монополії ринку певне об'єднання підприємств встановлює власні ціни та обсяги виробництва певного виду товару в межах всього ринку, оскільки для такої монополії практично немає обмежень. Найчастіше відбувається так, що монопольні ціни на товари є значно вищими від рівня загальних цін. Проте покупець не має вибору,

адже монополія є єдиним виробником цього товару на ринку. За умов вільної конкуренції існує невелике відхилення цін на вид певної продукції (наприклад, різні фірми, що виробляють молочну продукцію). Тоді, виробник не може запропонувати свою ціну, що буде суттєво відрізнятись від середніх цін на ринку. У зв'язку з цим представники неокласичної течії підтримували ідею вільної конкуренції, яка забезпечує оптимальний для споживача рівень цін. Цей принцип зараз є одним із найважливіших. У багатьох державах, зокрема і в Україні, діють антимонопольні комітети, головним завданням яких є запобігання монополізації ринку на основі законодавства, що базується на дотриманні цього принципу.

Одним з найвагоміших досягнень неокласичної школи є двокритеріальна теорія вартості. На відміну від своїх попередників-класиків, які вважали, що вартість залежить суто від витрат виробництва, неокласики дотримувалися думки, що вплив на вартість мають і попит, і пропозиція. Засновником даної теорії є видатний економіст, фундатор Кембриджської школи Альфред Маршалл.

Він обґрунтував думку про те, що для визначення ціни товару необхідно синтезувати граничну корисність та витрати виробництва, оскільки продавець зазначає ціну, яка відповідає видаткам на виробництво товару, а покупець прагне витратити якнайменшу суму на одиницю товару, тому він згоден обміняти на товар таку кількість коштів, яка відповідає його корисності - задоволенню, пов'язаному зі споживанням товарів та послуг. Саме споживач формує ціну на товар, коли він оцінює запропоновану ціну продавцем, і визначає свою спроможність для купівлі певного товару. [4] Маршалл порівнює попит і пропозицію з "лезами ножиць": "Ми могли б з однаковими підставами сперечатися про те, регулюється вартість корисністю чи витратами виробництва, як і про те, верхнє чи нижнє лезо ножиць розрізає лист паперу. Якщо нижнє лезо утримувати в нерухомому стані, а розрізати папір за допомогою іншого леза, то можна стверджувати, що ріже папір саме верхнє лезо, однак таке твердження є хибним, оскільки суперечить науковому опису цього процесу" [8]. Підкреслимо, що цю теорію не було спростовано і вона застосовується в сучасній економічній науці.

Неокласики запропонували концепцію ринкової рівноваги. Рівновага є найвигіднішим станом для економіки. Відповідно до цієї теорії, при зміні показників попиту і пропозиції економіка відповідно саморегулюється. Порушення рівноважного рівня цін у будь-якому випадку призводить до змін величин попиту на товар і пропозиції товару. Така обставина породжує подальший рух ринкової ціни, що дозволяє врівноважувати попит і пропозицію. Тобто, ціна змінюється як реакція на зміни серед бажань покупців і можливостей продавців і таким чином ліквідується дисбаланс між замовленнями на купівлю та замовленнями на продаж [4].

Автор даної теорії А. Маршалл також впровадив графічне відображення рівноважної ціни. Вона зображується як точка перетину кривих попиту та пропозиції. Цей графік називають хрестом Маршалла. Наразі хрест Маршала є однією з найважливіших мікроекономічних моделей. Дана економічна модель є ефективною не лише для визначення оптимальної ціни товару, а й для інших змінних, зокрема банківської процентної ставки.

На відміну від класичної політичної економії, у якій домінували більш абстрактні поняття, неокласична політична економія була зосереджена на подоланні реальних проблем повсякдення. Однією з таких проблем неокласики вважали раціональне використання ресурсів. Ця проблема була вкрай актуальною для їхніх сучасників, оскільки у другій половині XVIII ст. стався перший (із статистично зафіксованих) і надзвичайно сильний стрибок зростання населення в окремих країнах Західної Європи. У 1800 р. населення світу становило приблизно 905 млн, а у 1900 р. воно досягло 1630 млн (зростання майже на 80 % за 100 років). Проте природні блага є обмеженими, а людські потреби мають властивість постійно зростати. Проблема раціонального використання природних ресурсів завжди була одним із головних рушійних факторів економічного розвитку та зростання. Зважаючи на її гостроту внаслідок значного приросту населення та зростаючих темпів розвитку промисловості, неокласики виділяли раціональне використання ресурсів як предмет вивчення економічної науки. Такої думки дотримуються і такі сучасні західні економісти як П. Самуельсон, Б. Долан, Дж. Робінсон, К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю [7].

Наразі проблема розподілу ресурсів продовжує загострюватися, тому раціональне використання ресурсів є однією з центральних проблем сучасної економіки, зокрема в Україні. Існує окрема галузь - економіка природокористування, що досліджує ефективне та раціональне використання природних ресурсів. Необхідність раціонального природокористування законодавчо закріплена у багатьох державах світу. Раціональне використання ресурсів та використання досягнень НТП задля цього зараз перебуває у центрі уваги економічної науки [9].

Неокласична економічна теорія зазнала багато критики як від своїх наступників, так і від сучасників. Головною її неточністю вважається концепція "раціональної людини". Відомі когнітивні психологи Амос Тверські та Даніел Канеман своїй "Теорії перспектив" стверджували, що люди не є настільки раціональними, наскільки це припускають економічні моделі. Навпаки, люди постійно помиляються у своїх судженнях [2; 3]. Окрім цього, деякі економісти також наполягають, що сучасні корпорації не намагаються збалансувати граничні витрати та доходи задля досягнення максимальних прибутків, оскільки цей підхід є неефективним. Проте, попри всі недоліки, неокласична економічна модель все одно

залишається панівною у економічній думці [1]. Зокрема, відомий американський економіст Еліот Вайнтрауб стверджував, що сьогодні всі стали неокласиками, навіть кейнсіанці, оскільки саме неокласичну теорію вивчають студенти і саме вона є основним економічним напрямком через те, що їй властива найбільша "науковість" та "математичність" з усіх економічних напрямів. Наразі саме неокласичну економічну теорію вважають "ортодоксальною" і вона панує в економічній науці, зокрема вітчизняній [4; 5].

Висновки. Отже, можна впевнено стверджувати, що здобутки неокласичної економічної теорії наразі застосовуються як в теорії, так і на практиці. З огляду на практичне значення, представлені приклади застосування неокласичних принципів у сучасних реаліях підтверджують актуальність даної школи. Зокрема, це стосується використання математичних методів і провідних досягнень НТП до питань двокритеріальної теорії вартості, «раціональності» прийняття покупцем рішень, до проблем раціонального розподілу та використання не відновлювальних та альтернативних ресурсів. Теоретичне значення результатів дослідження полягає у визначенні напрямів застосування ключових позицій неокласичної економічної теорії. В українській економічній думці тривають дослідження в цій царині. Досвід та надбання вітчизняних економістів, практиків та науковців, потребує окремого вивчення та може бути перспективним напрямком нашого дослідження. Таким чином, в майбутньому плануємо розглянути розвиток нової економічної політики України на основі постулатів неокласичної економічної теорії, яка матиме на меті безперервне економічне зростання, усебічний розвиток суспільства, підвищення стандартів життя населення, способи оптимізації використання економічних ресурсів, відносини довіри держави, бізнесу і суспільства.

Література:

1. Thompson, H. 1997. Ignorance and Ideological Hegemony: A Critique of Neoclassical Economics. *Journal of Interdisciplinary Economics* 8 (4): 291-305
2. Tversky, A. and D. Kahneman. 1979. Prospect theory: An analysis of decisions under risk. *Econometrica* 47: 313-327.
3. Tversky, A. and D. Kahneman. 1986. Rational choice and the framing of decision. *Journal of Business*.
4. Weintraub, E. Roy . Neoclassical Economics. In *The concise encyclopedia of economics..* - [Електронний ресурс]. – Режим доступу.
<http://www.econlib.org/library/Enc1/NeoclassicalEconomics.html>
5. Бойко А. В. Еволюція концепції стійкості: від природничого до економічного контексту/ А. В. Бойко // *Економічна теорія*. – 2013. – №4. – С. 27–37.

6. Ведин Н. В. Актуальные вопросы разработки методологии современной экономической науки [Электронный ресурс] / Н.В. Ведин // Проблемы современной экономики. — 2003. — №3(7). — Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=18307>.
7. Історія економічних учень: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — 9-те вид., доповн. — К.: Знання, 2014. — 710 с. — (Класичний університетський підручник).
8. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. — Т. — 1: пер. с англ. — М.: Прогресс, 1993. — 415 с.
9. Степаненко Д.П., Коновалова Н.С. Проблеми потенціалу України при інтеграції у світове господарство - Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: збірка праць XII (XXIV) Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 10 – 11 березня 2016 р. / [редкол. : В.Г. Герасимчук (відпов. ред) та ін.]. — Київ : НТУУ «КПІ», 2016. — 90 с.
10. Фрумкин Б. Новая книга «нового политэконома» (о книге Л. Чабы «Новая политическая экономия развивающейся Европы») / Б. Фрумкин // Вопросы экономики. — 2005. — №12. — С. 145—148.

УДК 339.7.01

Прядко К.В.
Науковий керівник Охріменко О.О.
д.е.н., професор
Національний технічний університет України «КПІ»

ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ КОРПОРАТИВНИХ ОБЛІГАЦІЙ НА ВТОРИННОМУ РИНКУ

В статті розглянуто основні функції та задачі, котрі виконує вторинний ринок цінних паперів при реалізації облігацій, його вплив на формування вартості корпоративних облігацій та роль для кожного учасника у цьому процесі. Також розкрито основні фактори, що формують вартість облігацій та їх вплив. Розглянуто моделі розрахунку ринкової вартості корпоративних облігацій на вторинному ринку.

Ключові слова: вторинний ринок, емісія, інвестиції, модель оцінки, облігації, ринкова вартість.

The article deals with the main functions and tasks that perform the secondary market of securities in the implementation of bonds, its impact on the formation of the value of corporate bonds and the role for each participant in this process. The main factors which form the value of bonds and which influence on it are also disclosed. Models of calculation of market value of corporate bonds on the secondary market are considered.

Key words: bonds, investments, issue, market value, model of evaluation, secondary market.

Вступ. Для задоволення інвестиційних потреб підприємства чи не одним з найкращих методів є емісія цінних паперів. Ринок цінних паперів (або фондовий ринок) представляє собою особливу форму акумуляції та розподілу вільних грошових коштів між всіма учасниками шляхом купівлі-продажу цінних паперів. Одним з головних об'єктів торгівлі на фондовому ринку виступають облігації. Так, у європейських країнах за допомогою емісії корпоративних облігацій фінансується від 30 до 60% всіх інвестиційних проектів [2]. Завдяки своїм перевагам, таким як ліберальні вимоги до наявності заставного забезпечення, публічність, порівняна дешевизна залучених коштів тощо [5, с. 116-124.], облігації, в порівнянні з іншими цінними паперами, - найбільш приваблива форма залучення інвестицій для корпорацій. Тому, як для інвестора, так і для емітентів актуальним лишається питання формування ціни на даний вид цінного паперу, її регулювання та коригування.

Постановка задачі. Метою даної статті є висвітлення основних моделей розрахунку реальної вартості облігації на вторинному ринку та

розкриття причинно-наслідкового зв'язку між ціною та кожною складовою, що її формують.

Методологія. Питанню формування вартості корпоративних облігацій на вторинному ринку присвячені праці таких авторів: Баталова О. А., Пересада А. А., Романишин В. О., Шпакович І. Р та інші.

Результати дослідження. Для залучення інвестицій шляхом емісії облігацій, емітент, в першу чергу, розміщує нові або знову випущенні цінні папери на первинному ринку. У результаті продажу облігацій на первинному ринку, емітент отримує необхідні йому фінансові ресурси, а папери переходять у власність до первинних власників. Однак інвестори, які здійснюють андеррайтинг облігацій на первинному ринку, не можуть вимагати погашення основної суми та відсотків до настання періоду погашення. Для вирішення цієї проблеми існує вторинний ринок цінних паперів. Він забезпечує ліквідність інвесторам, які бажають отримати готівку за облігації до дати погашення.

Вторинний ринок – це ринок, на якому здійснюється торгівля вже випущеними облігаціями і де вони можуть рухатися горизонтально серед інвесторів та надавати можливість власникам облігацій отримувати прибуток від їх продажу. Суть вторинного ринку полягає у комерційній торгівлі, в якій присутній елемент спекуляції між власником цінних паперів та покупцем цих самих паперів. Дохід, який приносить реалізація цінних паперів у цій операції, не є інвестиційним і не переноситься на розвиток підприємства, а належить власнику [8, с. 281]. До функцій вторинного ринку також включають формування справедливих цін облігацій, зростання додаткового забезпечення облігацій та визначення цін нових випущених облігацій [10, с.73].

Ціни на облігації, утворені на вторинному ринку, є основою для емітентів облігацій для оцінки витрат на залучення коштів на первинному ринку. Оцінювання фінансових активів на вторинному ринку здійснюється за допомогою їх переоцінки, коригування ринкової ціни так, щоб фінансовий актив певного рівня ризику забезпечував відповідний рівень доходу.

На відміну від визначення ринкової вартості акцій, вартість облігацій найчастіше розраховується або через суму майбутнього грошового потоку та втрати дисконтної ставки [3, с.159], або виходячи з інформації про фактичні угоди купівлі-продажу облігацій того ж емітента [10, с.73]. Суть оцінки вартості облігації полягає в тому, що протягом періоду обігу облігації її власник має отримати ту саму суму, яку він уклав в облігацію, купуючи її. Проте сукупність платежів, які має отримати власник облігацій, розтягнуто у часі, і відповідно всі майбутні платежі необхідно привести до теперішньої вартості (моменту часу, на який здійснюється оцінювання) шляхом дисконтування.

Облігації, будучи об'єктом купівлі-продажу на ринку цінних паперів, мають ринкову ціну, що в момент емісії може дорівнювати номіналу, а

також бути вищою або нижчою від нього. Під ринковою вартістю розуміють ціну, за якою облігації продаються та купуються на ринку. Саме за цією ціною акції котируються на вторинному ринку цінних паперів [4, с.87].

При проектуванні облігаційної позики компанія обчислює параметри облігацій (обсяг випуску, купонну ставку, термін обігу та ін.), а також розраховує ціну, за якою облігації можна буде продати на ринку. Інвестори у свою чергу оцінюють параметри випуску і визначають ціну, за якою вони готові купувати ці облігації. Випуск облігацій відбудеться тільки в тому випадку, якщо інтереси компанії та інвесторів за ціною облігацій співпадуть.

Інвестор, купуючи облігацію, розраховує на отримання періодичних купонних виплат, а після закінчення терміну дії облігації - на отримання її номінальної вартості [7, с.409]. При цьому покупець облігації виходить з того, що купонні платежі принесуть йому певну дохідність за вкладений капітал. Однак ці платежі (купонні виплати та погашення за номінальною вартістю) відбуватимуться в майбутньому, а облігацію необхідно придбати сьогодні, для чого і здійснюється розрахунок її поточної вартості.

Поточна вартість облігації з фіксованим купоном залежить від величини ринкової процентної ставки (необхідної норми прибутковості) і терміну погашення. Причому залежність ця зворотна. З базової моделі оцінки можуть бути виведені дві групи теорем, які наводяться нижче [1].

Перша група теорем відображає взаємозв'язки між вартістю облігації, ставкою купона і ринковою ставкою (нормою прибутковості):

- якщо ринкова ставка (норма прибутковості) вище ставки купона, поточна вартість облігації буде менше номіналу (тобто облігація буде продаватися з дисконтом);
- якщо ринкова ставка (норма прибутковості) менше ставки купона, поточна вартість облігації буде більше номіналу (тобто облігація буде продаватися з премією);
- за однакової кількості купонної і ринкової ставок поточна вартість облігації дорівнює номіналу.

Друга група теорем характеризує зв'язок між вартістю облігації та строком її погашення:

- якщо ринкова ставка (норма прибутковості) вище ставки купона, сума дисконту по облігації буде зменшуватися в міру наближення терміну погашення;
- якщо ринкова ставка (норма прибутковості) менше ставки купона, величина премії за облігацією буде зменшуватися в міру наближення терміну погашення;
- чим більше термін обігу облігації, тим чутливіша її ціна до змін ринкової ставки.

Група вчених [9] стверджує, що між дохідністю облігації та її ціною існує зворотний зв'язок: чим більша норма прибутку (або доходу) потрібна, тим нижча ціна облігації та навпаки. Проте слід зазначити, що ці відносини є не лінійними, а опуклими до вихідної точки (рис.1):

Рисунок 1. Залежність між вартістю облігації та нормою прибутку

Еш С.М. розрізняє три моделі оцінки реальної поточної вартості облігацій [3, с.159-161]:

1. Основна модель оцінки. Ця модель використовується для розрахунку поточної вартості облігацій із періодичною виплатою відсотків. Для розрахунку використовується наступна формула:

$$C_p = \sum_{t=1}^n \frac{P_o}{(1+HД)^t} + \frac{C_{ном}}{(1+HД)^t} C_p = \sum_{t=1}^n \frac{P_o}{(1+HД)^t} + \frac{C_{ном}}{(1+HД)^t} \quad (1),$$

де C_p – поточна ринкова вартість облігації;

P_o – щорічна сума відсотка за облігацією, що є добутком її номіналу на оголошену ставку відсотка;

$C_{ном}$ – номінал облігації, що підлягає погашенню наприкінці періоду її погашення;

$HД$ – норма поточної дохідності (виражена десятковим дробом);

t – кількість років (періодів), що залишаються до погашення облігації.

Для облігації, що здійснює піврічні виплати за купонами, до формули слід внести наступні коригування [9]:

- виплата купона скорочується вдвічі;
- норма прибутковості скорочується вдвічі;
- кількість періодів подвоюється.

2. Модель розрахунку поточної ринкової вартості без виплат відсотків. Розраховується шляхом зведення номінальної вартості до реальної за дисконтною ставкою (нормою поточної дохідності):

$$C'_p = \frac{C_{\text{НОМ}}}{(1+HД)^t} C'_p = \frac{C_{\text{НОМ}}}{(1+HД)^t} \quad (2),$$

де C'_p - поточна ринкова вартість облігації без виплати відсотків.

Дана модель розрахунку використовується при оцінці вартості облігації з нульовим купоном. За облігацією з нульовим купоном купонні виплати не здійснюються. Замість цього, вона продається інвесторам зі знижкою від номіналу. Різниця між ціною, сплаченої за облігаціями та номіналом і є доходом інвестора. Номінальна вартість, яка підлягає погашенню, залишається фіксованою протягом усього терміну запозичення. Саме тому, випускаючи облігації, фінансові служби повинні правильно розрахувати номінальну вартість з тим, щоб вона враховувала поточну і прогнозу кон'юнктуру фінансового ринку і, з одного боку, мінімізувала вартість залучення капіталу, а з іншого — стимулювала інвесторів вкладати кошти в облігації. Вважається, що кредитоспроможність емітентів облігацій з нульовим купоном повинна бути вищою, ніж тих, які випускають процентні облігації, оскільки інвестори підлягають більшому ризику [6, с.276].

3. Модель розрахунку поточної ринкової вартості з виплатою всієї суми відсотків при погашенні. За такої моделі поточна ринкова вартість облігації дорівнює сукупним виплатам номіналу і суми відсотка при погашенні, дисконтова ним за нормою поточної дохідності:

$$C'_t = \frac{C_{\text{НОМ}} + П_k}{(1 + HД)^t} \quad (3),$$

де C'_t - поточна ринкова вартість облігації з виплатою всієї суми відсотків при погашенні;

$П_k$ – сума відсотка за облігацією, яка буде нарахована при її погашенні за відповідною ставкою.

Висновки. Таким чином можна зробити висновки, що ціна на облігацію формується під впливом багатьох чинників. До найбільш впливовіших слід віднести процентну ставку, термін погашення облігації, її номінальна вартість та норма дохідності. Вчені виділяють три моделі розрахунку вартості облігації на вторинному ринку, а саме основну модель, модель без виплат відсотків та модель з виплатою всієї суми відсотків при погашенні. Дані моделі слід використовувати при виборі даного цінного паперу при його внесенні до інвестиційного портфелю.

Література

1. Анализ операций с ценными бумагами с Microsoft Excel. URL: <http://www.cfin.ru/finanalysis/inexcel/2-2-2.shtml>
2. Баталова О. А. Корпоративні облігації як джерело позикового фінансування // Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2013. № 49. URL:

<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7953/1/corpor.pdf>.

3. Еш С.М. Фінансовий ринок: навч. Посібник. К.:Центр учбової літератури, 2009. 528 с.
4. Пересада А. А., Онікієнко С. В., Коваленко Ю. М. Інвестиційний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 134 с.
5. Романишин В.О., Булавинець О. В. Ринок боргових зобов'язань як альтернативне джерело фінансування підприємств в Україні // Фінанси України. 2014. № 11.
6. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навч. посіб-ник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.
7. Берзон Н. И. Финансы: учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2013. 590 с.
8. Шпакович І. Р. Первинний та вторинний ринки цінних паперів: структура, особливості, проблеми // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 720. С. 279–282.
9. Bond valuation and bond yields/ Paper P4 examining team. URL: <http://www.accaglobal.com/my/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/p4/technical-articles/bond-valuation-yields.html#>
10. Korea Treasury Bonds 2013. Ministry of Strategy and Finance South Korea. 길잡이미디어, 2014. 164 p.

УДК 339.188:658.8

Sattarov T.M. sattarovt7@gmail.com
Karpun O.V. karpun@ukr.net
Scientific supervisor Karpun O.V.
*PhD in economies, associate professor
National Aviation University*

CUSTOMER SERVICE CHAIN MANAGEMENT IN THE CONSTRUCTION COMPANY

Abstract

This article focuses on the study of the process of customer service in construction companies, as well as the application of a logistic approach to managing this process. Its peculiarity consists in building a customer service chain, as well as identifying and eliminating possible gaps in this chain in order to achieve maximum customer satisfaction and increase the profit of a construction company.

Анотація

Дана стаття присвячена вивченню процесу обслуговування клієнтів будівельних компаній, а також застосуванню логістичного підходу до управління цим процесом. Особливість його полягає в побудові ланцюга обслуговування клієнтів, а також виявленні та усуненні можливих розривів в цьому ланцюзі задля досягнення максимального задоволення клієнтів та збільшення прибутку будівельної компанії.

Keywords: customer service, customer service chain management, construction logistics, Gaps model of service quality.

Introduction

Customer service is an important aspect of just about every industry on the planet and the construction industry is no exception. In the building construction disagreements usually happen when the contractor and the customer don't see eye to eye. Clients have different expectations and they feel dissatisfied when their goals are not met [10].

Today's customer has become increasingly demanding. They not only want high quality products but they also expect high quality customer service. From a consumer's point of view, customer service is considered very much part of the product.

The problem of managing the customer service chain of construction companies is quite new for the Ukrainian market, although foreign scientists and practitioners are actively discussing its essence [4, 5, 10].

Unfortunately, most usually construction logistics is usually considered like a multidisciplinary process applied to a given construction to ensure the supply, storage, processing and availability of material resources on the construction site, to dimension the production teams and to manage the physical flows of production [2, 3].

But, the main problem of this approach is that the basic is a material flow. And all other flows support the main flow. From our point of view we must look at this process like a customer service chain where the basic is customer's requirement.

Formulation of the problem

The purpose of this article is to study the process of servicing clients of construction companies and to form a customer service chain by identifying and eliminating possible service gaps.

Methodology

The methodological basis of the study is the analysis and synthesis, induction and deduction, as well as the dialectical method of research.

Results of the research

Studies have shown that customer service is not just making customer satisfied with products or services, in fact products or services must have great positive impacts to their end users [7]. Thus, company need to understand their customers who also their consumers as well.

Customer service role is to facilitate and coordinate the interconnecting activities and communications between supplier, partner, customer and/or consumer to ensure products and services are delivered to its final destination as promised or according to the purchase/sell contractual agreements [7].

And Supply chain management is directly related to a company's customer service. Good supply chain management can improve company's customer service (fig. 1) [based on 6].

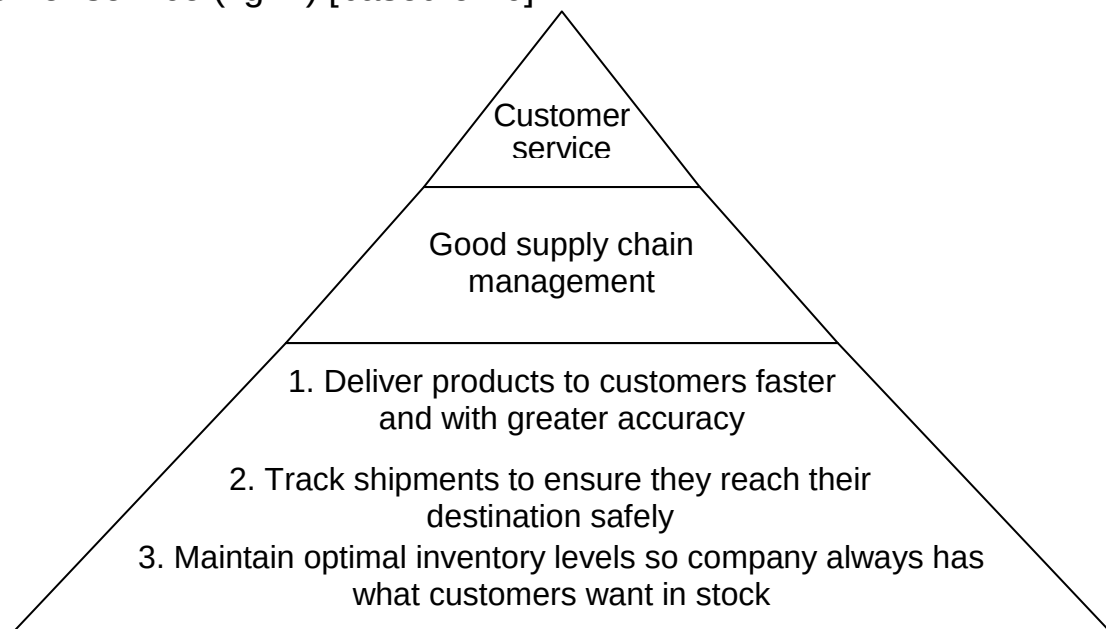

Figure 1 – Basic of company's customer service improvement

All three of these strengths help to build relationships of trust with customers. If company consistently fulfill its promises and exceed expectations, its customers will be much more likely to keep coming back to the company and even refer their friends to it. As economic conditions

improve and consumers cautiously increase their spending, company can put itself in an ideal position by optimizing its supply chain management.

According to Peou S., Customer Service Chain Management is the process of managing and facilitating the interconnecting customer service related activities through a supply chain collaborative process from raw materials extracted points to end users [9, p. 8].

From our point of view, Customer Service Chain Management can improve activity of any company, including building ones (fig. 2) [based on 6].

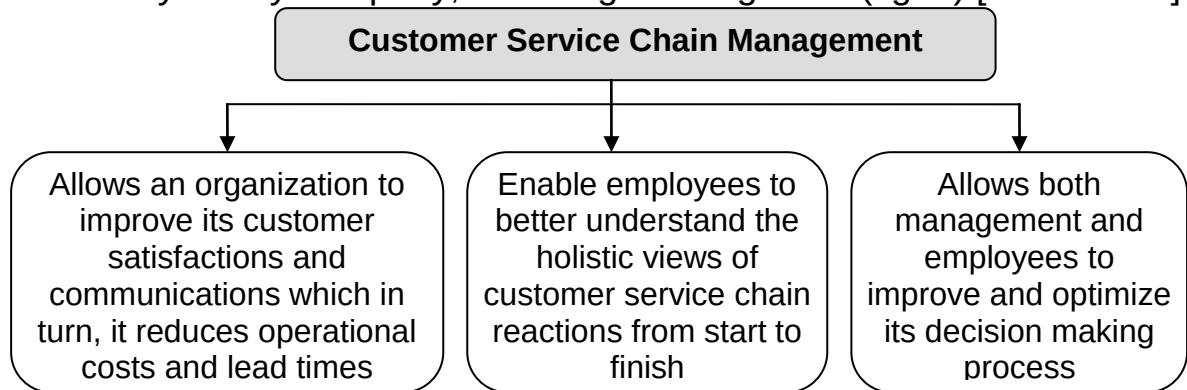

Figure 2 – Advantages of Customer Service Chain Management

If employees of Construction Company understand the interconnecting customer service chain activities, then they will be able to make better decisions, in turn customer will be happy.

Studies have shown that when people think of construction, superior customer service isn't usually come into their heads. People gravitate toward the negatives before the positives: a renovation that took too long or a construction crew that didn't clean up after the job, etc. [4, 5, 10].

The gap model (or «5 gaps model») of service quality is an important customer-satisfaction framework. In «A conceptual model of service quality and its implications for future research» [8], A. Parasuraman, V.A. Zeitham and L.L. Berry identify five major gaps that face organizations seeking to meet customer's expectations of the customer experience:

1. The Gap between Customer Expectations and Customer Perceptions.
2. The Gap between Consumer Expectation and Management Perception.
3. The Gap between Management Perception and Service Quality Specification.
4. The Gap between Service Quality Specification and Service Delivery.
5. The Gap between Service Delivery and External Communications.

But, no construction company is a one-man army. In fact, contractors and companies alike typically have dozens of workers and sub-contractors working with them. When construction business owners go out of their way to satisfy customers; the customer service attitude trickles down to other workers as well.

That is why we suggest to add in the Gaps model of service quality three additional possible gaps that may occur in the process of customer service in the construction company (fig. 3) [based on 1, p. 55; 8, p. 44].

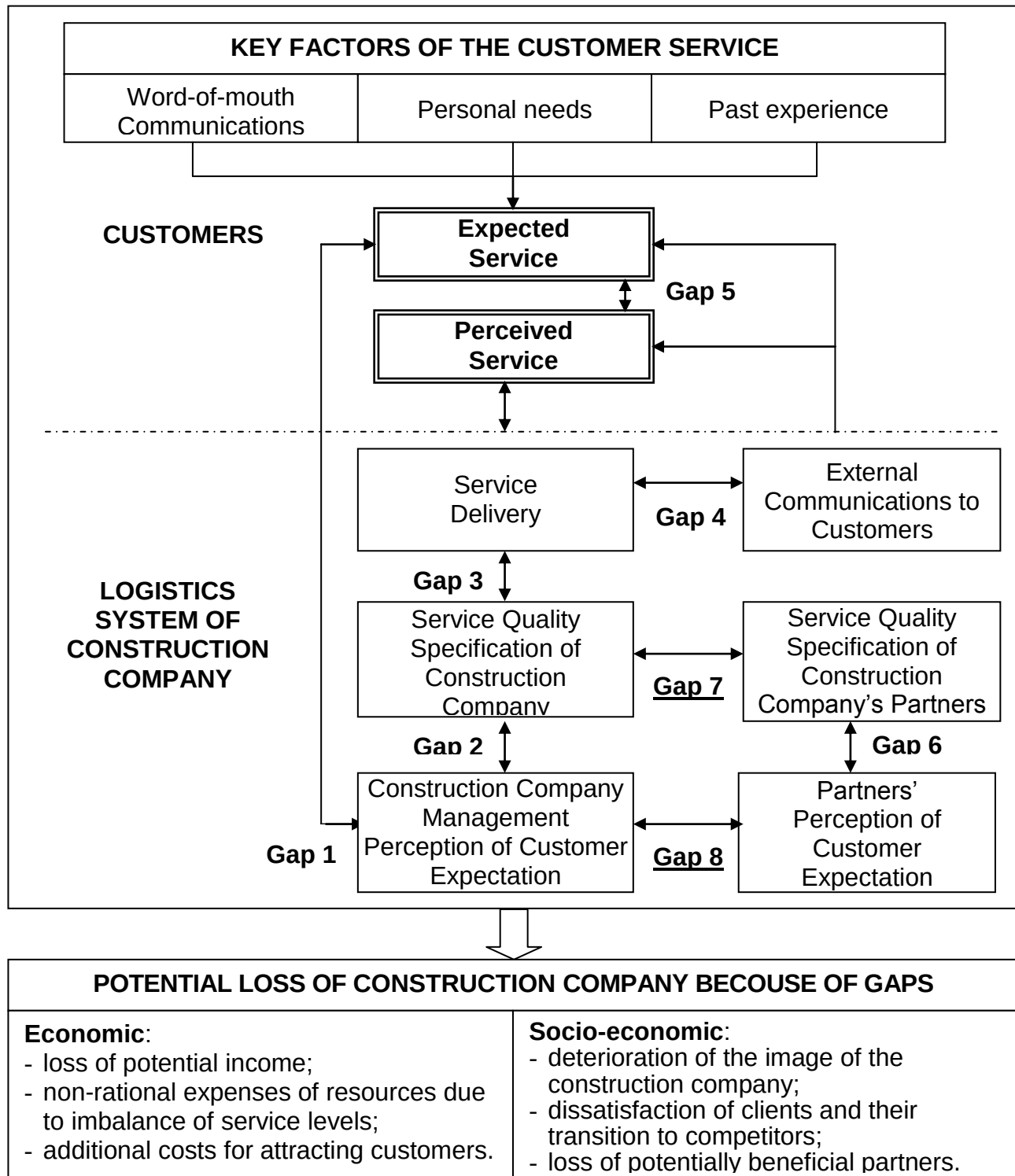

Figure 3 – Improved Gaps model of service quality for construction companies

According to the author, as the process of customer service in the construction company goes far beyond just one service, this leads to an

increase of the gaps between the expected and actually provided level of service. These gaps now appear at the contact points of the construction company with its partners.

Quality customer service boils down to exceeding the client's expectations in all areas. To succeed in the construction industry, a contractor needs to pay close attention to customer requests, no matter how big or small. Things that might seem unimportant to company could make all the difference for its clients. It could affect how the client sees company's work ethic and customer service skills.

Let's look at what a good customer service is. Some authors believe that it consists of the following components (fig. 4) [based on 9, p. 15].

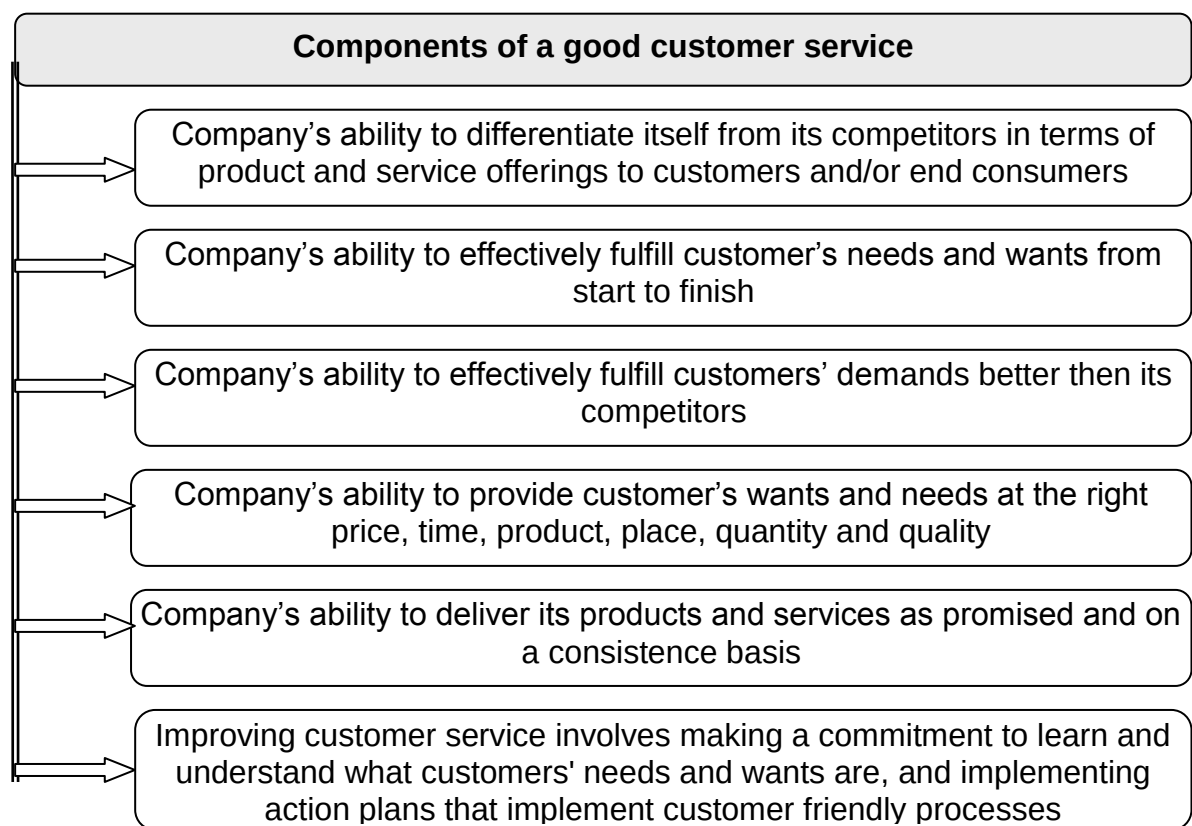

Figure 4 – Components of a good customer service

By encouraging positive customer service attitudes company-wide, construction companies can ensure each customer experiences the same service standards no matter which individuals they are working with. From general contractors to large-scale commercial construction companies, the construction industry should build a strong customer service foundation.

Providing excellent customer service is a great way to stay ahead of their competitors, and will generally lead to sustaining profits, flexibility for the company, and new contracts.

Conclusions

Thus, the scientific innovation of this article is the application of a logistic approach to the construction company management not throe of the prism of material and supporting flows, but from the point of view of the formation and customer service chain management in the construction company.

This approach will help to identify and eliminate possible gaps in customer service process in order to maximize customer satisfaction and increase the profit of a construction company.

References:

- 1.Карпунь, О.В. Оптимізація логістичної системи пасажирського сервісу авіакомпанії [Текст] // Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2005. – Вип. 12. – С. 51-60.
- 2.Логистика строительства. Особенности и цели. [Electronic resource]. – Access mode: <http://su48.ru/info/articles/logistika-stroitelstva-osobennosti-i-tseli/>.
- 3.Проблеми та шляхи формування перспективних напрямків функціонування будівельного комплексу на основі логістичних систем / В.І. Торкатюк, І.Р. Железнякова, О.Ю. Прижкова, Д.В. Соколов, Н.В. Дріль, О.О. Архипенко. [Electronic resource]. – Access mode: http://economy.kname.edu.ua/images/files/konferenc/dec2014/4_6.pdf.
- 4.Farrell, J. The construction industry – is it all just customer service? [Electronic resource]. – Access mode: <https://blog.clixifix.com/2014/09/16/the-construction-industry-is-it-all-just-customer-service/>.
- 5.Groff, A. Building better customer relations one-project time. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.constructionglobal.com/management-and-planning/building-better-customer-relations-one-project-time>.
- 6.How to improve customer service with supply chain management. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.fishbowlinventory.com/articles/supply-chain-management/how-to-improve-customer-service-with-supply-chain-management/>.
- 7.Managing the customer service chain and CRM. [Electronic resource]. – Access mode: <http://cdn.ttgtmedia.com/searchCRM/downloads/chapter-CRM2-6-16.pdf>.
- 8.Parasuraman A. A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research [Text] / A. Parasuraman, V.A. Zeithaml, L.L. Berry / Journal of Marketing Vol. 49, No. 4 (Autumn, 1985), pp. 41-50
- 9.Peou S. Customer Service Chain Management. [Electronic resource]. – Access mode: <https://radiuscambodia.files.wordpress.com/2012/04/customer-service-chain-management.pdf>.
- 10.The Importance of Good Customer Service in Construction. [Electronic resource]. – Access mode: <http://constructionlabor.com/importance-of-customer-service/>.

УДК 339.542.22

Шестопалова А.Г.,

shestopalova.nana2012@gmail.com

Науковий керівник Серебренніков Б.С.

*канд. економ. наук, доцент**Національний технічний університет України «КПІ ім.**І.Сікорського»*

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ ДО СОТ КРАЇН-СУСІДІВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання вступу країн-сусідів України до Світової організації торгівлі та проаналізовано макроекономічні наслідки для національних економік країн, а саме Молдови, Румунії, Російської Федерації, Угорщини, Польщі та Словаччини після вступу до СОТ.

Ключові слова: СОТ, приріст, експорт, імпорт, інфляція, ВВП.

This article describes the entry of neighbouring countries into the World Trade Organization and contains analyses of macroeconomic impact on the national economies of Romania, Republic of Moldova, Russian Federation, Hungary, Poland and Slovak Republic after becoming members of WTO.

Key words: WTO, growth, export, import, inflation, GDP.

Світова організація торгівлі є однією з провідних міжнародних організацій, членами якої є 164 країни світу. Останніми роками сфера діяльності СОТ все більше розширюється і передбачає окрім регулювання торгових потоків, ще й міжнародне економічне регулювання робочої сили та капіталу. Членство у СОТ стає практично обов'язковою умовою для усіх країн, що прагнуть поглиблювати інтеграцію у світову економіку.

Вступаючи до Світової організації торгівлі, країна одержує право голосу за рішеннями, які приймаються в межах торгової організації. Приєднання досліджуваних країн (Молдови, Румунії, Російської Федерації, Угорщини, Польщі та Словаччини) до СОТ стало одним із стратегічно важливих завдань зовнішньоекономічних політик цих держав. Без членства в СОТ, за сучасних умов, неможливо використовувати переваги від світової торгівлі й гарантувати вітчизняним виробникам товарів міжнародний правовий захист щодо недобросовісної конкуренції на регіональному та світовому ринках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зовнішньо торговельні відносини традиційно привертають велику увагу з боку провідних економістів, аналітиків та різних науковців. Так, у роботі Т.Осташко проаналізовані основні наслідки від участі у СОТ для країни з перехідною економікою [1]. Питаннями, пов'язаними з діяльністю та участю у СОТ займалися багато іноземних науковців. Серед них Вандузер Е., що досліджує проблеми для країн, які прагнуть вступу до

COT [2], та Су Йон Кім, який визначив основні ефекти від участі у COT на міжнародну торгівлю [3].

Мета та завдання статті полягають у визначенні та оцінці наслідків вступу до Світової організації торгівлі для національних економік країн-сусідів України, шляхом аналізу їх макроекономічних показників за період від 1996 до 2016 рр.

Основним **методом** для аналізу впливу участі у COT обрано диференціальний (використано приріст показників відносно попереднього року), а для візуалізації результатів дослідження - діаграми.

На сьогоднішній день Світова організація торгівлі є однією з потужних міжнародних організацій. На країни-члени COT припадає близько 98% світової торгівлі товарами і послугами. Основним аргументом на користь приєднання до торгової організації є запобігання торговельній економічній ізоляції. Так, у статті проаналізовано наслідки для країн-сусідів України, а саме Угорщини, Молдови, Польщі, Румунії, Словаччини та Російської Федерації.

26 липня 2001 року Молдова стала членом Світової Організації Торгівлі. Для комуністичної країни ця подія, звичайно, є прогресивною. Проте багато економістів, дослідників відносяться до цього з деяким скептицизмом. Більшість молдавських товаровиробників і до сьогодні вважають, що ця угода сприяє послабленню їх захищеності, та в результаті відкриття вітчизняного ринку для імпортних виробників аналогічних товарів та послуг молдавські компанії витісняються через не конкурентоспроможність. Начальник департаменту багатосторонніх торговельних зв'язків і COT Міністерства економіки Республіки Молдова Октавіан Калмик у своєму інтерв'ю зазначає, що попри все негативні наслідки, позитивні все ж таки перевищують [4]. Для підтвердження чи спрощення його слів проведемо аналіз наступних показників: експорту, імпорту, ВВП, населення та інфляції (рис. 1). Враховуючи різні форми представлення даних, приводимо всі показники до відносних одиниць.

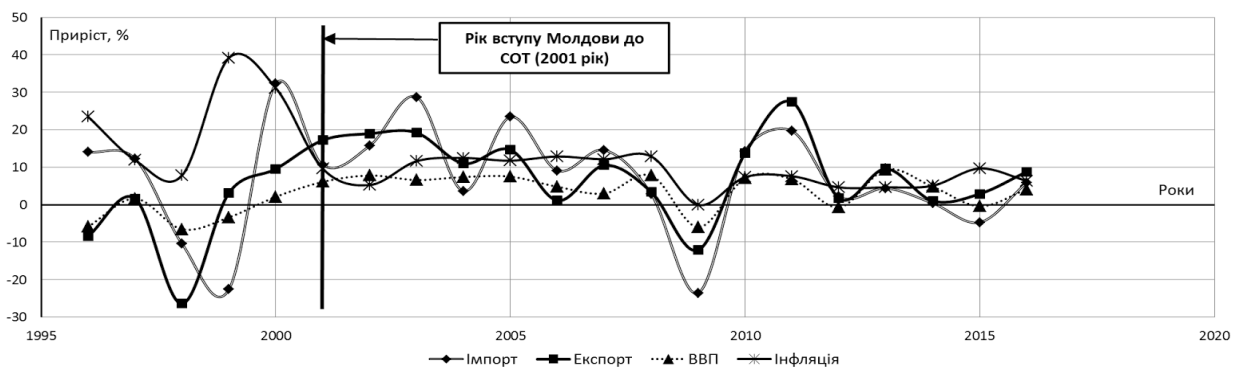

Рис. 1. Динаміка приростів експорту, імпорту, ВВП та інфляції для Молдови [5]

На підставі аналізу вищенаведеного графіку маємо наступне: великі «скачки» всіх показників, проте після 2001 року ситуація починає вирівнюватися, простежується незначна стабільність зростання показників приросту експорту, імпорту та ВВП, а також відчутне зниження інфляції. Спад показників у 2008 році пояснюється світовою кризою, проте, протягом наступних років Молдова повертає попередні значення показників.

Однією з перших країн-членів СОТ стала Румунія 1 січня 1995 року. Наслідки від угоди для цієї країни неоднозначні. Так, до вступу до СОТ простежується позитивна тенденція до зростання приростів експорту, імпорту та ВВП, проте після 1995 року помітний різкий спад цих показників, який триває до початку 2000 років, де показники більш-менш вирівнюються та стабілізуються (рис. 2). Такий різкий негативний початковий вплив угоди СОТ на економіку Румунії можна пояснити тим, що, по-перше, розпад СРСР спричинив погіршення економічної та політичної ситуації в країнах-сусідах Румунії, з якими вона мала тісні зв'язки, а тому і сама відчула на собі цей вплив; по-друге, не слід забувати про світові економічні кризи 1996-2000 років, що також відобразилося на графіку Румунії.

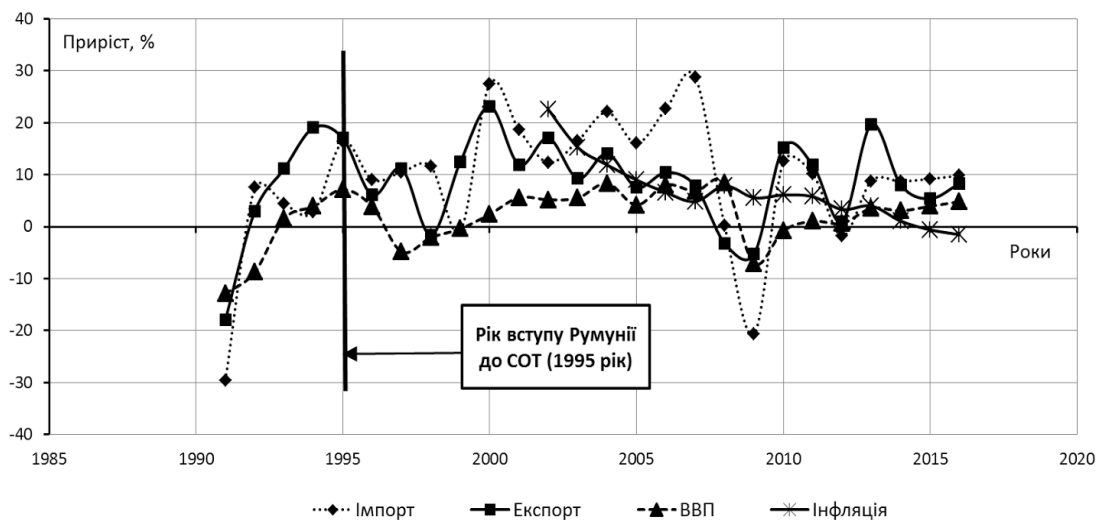

Рис. 2. Динаміка приростів експорту, імпорту, ВВП та інфляції для Румунії [5]

Наслідки стосовно приєднання Російської Федерації до СОТ, що відбулося 22 серпня 2012 року, однозначно складно визначити. Слід зазначити, що підписання угоди зі Світовою Організацією Торгівлі відбувалося після економічної кризи 2008 року, коли країна тільки-но почала оговтуватися та стабілізувати економіку. Саме тому позитивного впливу, як такого, не відчувалося. Також у 2013 році на Російську Федерацію було накладено ряд санкцій, які стосувалися, насамперед торгівлі. В перші роки дії санкцій мали негативний характер впливу, що відобразилося на графіку падінням показників, проте через декілька

років країна адаптувалася до реалій санаційного режиму, покращила економічний стан (рис. 3).

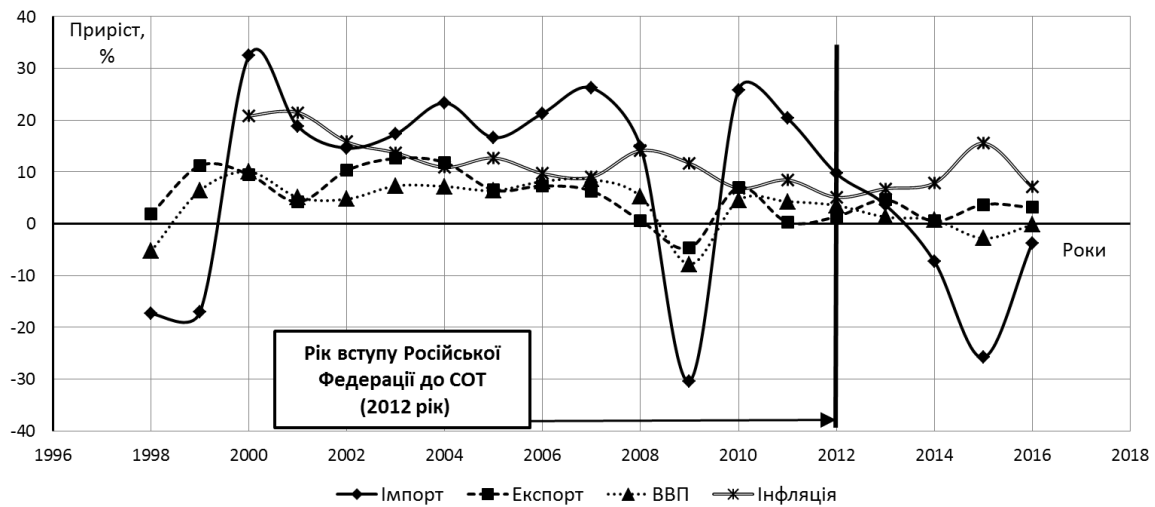

Рис. 3. Динаміка приростів експорту, імпорту, ВВП та інфляції для Російської Федерації [6]

1 січня 1995 року разом з Румунією до Світової Організації Торгівлі також приєдналися Угорщина та Словаччина. Наслідки вступу до СОТ Угорщини неоднозначні. Хоча, на підставі аналізованого графіку, бачимо зростання показників приросту до 1997 року (до світової кризи), та з 2000-х років до 2008 року (світової кризи), проте для національних виробників угода вільної торгівлі стала майже фатальною (рис. 4). Так, наприклад, Ganz Mavag - найбільша машинобудівна компанія, яка з 1870 року виробляла паровози, тепловози, рухомі склади, автобуси та ін.; експортувала продукцію в СРСР, Канаду, Швейцарію, Італію, Румунію, Єгипет, Індію, Югославію, Корею і ще кілька країн - куплена австрійцями і розорена. Цехи здані під найбільший в країні китайський ринок. Закрите власне виробництво вантажівок і двигунів RABA. Потужності частково знищені, частково переведені під збірку Suzuki, Audi і Mercedes [7].

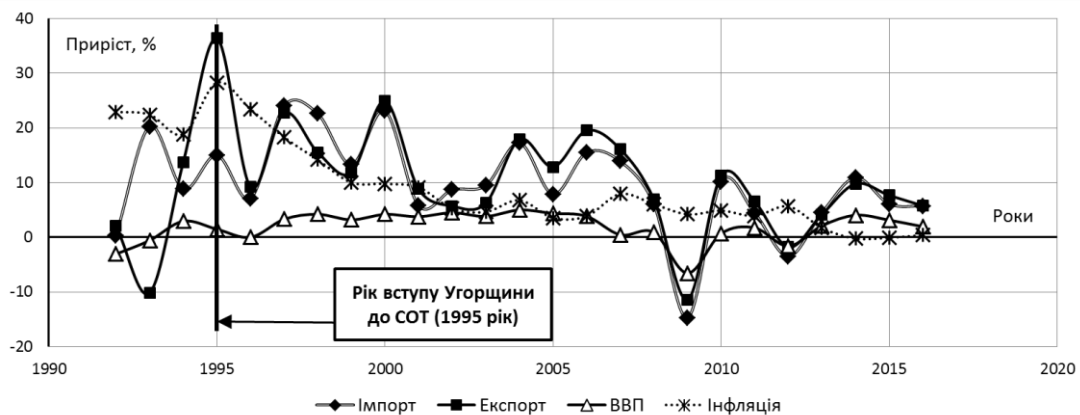

Рис. 4. Динаміка приростів експорту, імпорту, ВВП та інфляції для Угорщини [5]

Стосовно Словаччини, то, як бачимо на графіку, вступ до СОТ має позитивний характер. Поступове зменшення темпів інфляції, підвищення

частки експорту та зменшення імпорту посприяли підвищенню приросту ВВП (рис. 5).

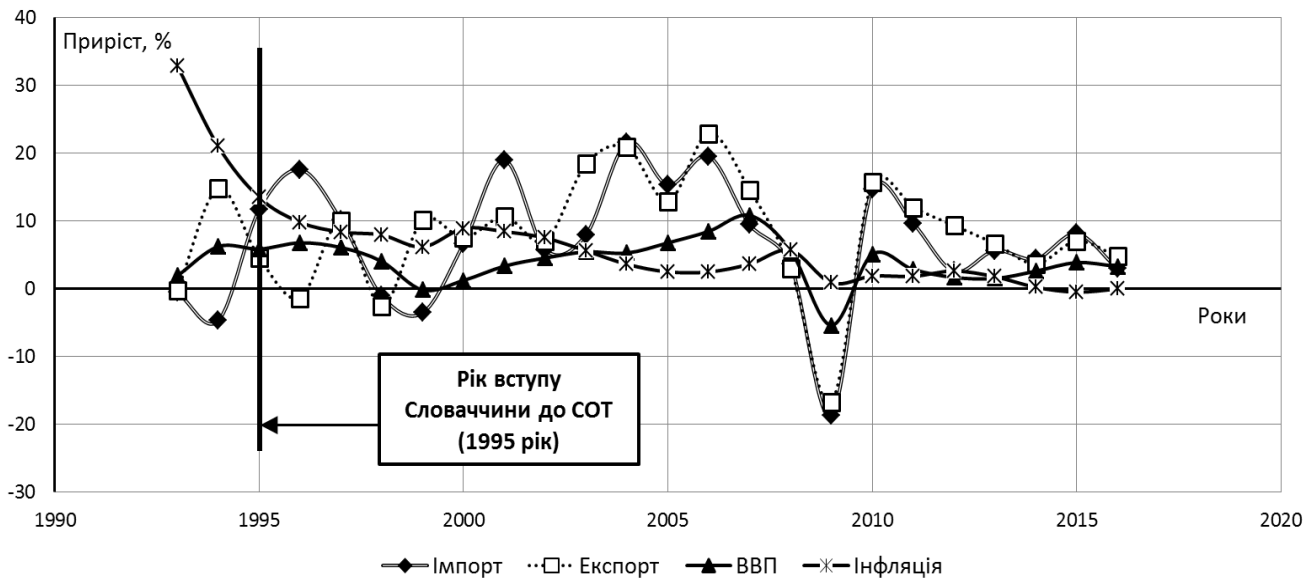

Рис. 5. Динаміка приростів експорту, імпорту, ВВП та інфляції для Словаччини [5]

Польща приєдналася до СОТ 1 липня 1995 року. Так, аналіз динаміки експорту показав його збільшення в 1,56 рази в 2001 році порівняно з 1995 роком (рис. 6). Позитивні зміни відбулися і у якісних параметрах експорту. Польща збільшила питому вагу експорту в індустриально розвинені країни близько на 60%. Також, не слід забувати, що в роки вступу до СОТ Польща вела активні переговори щодо членства в ЄС, виконуючи всі зобов'язання стосовно стабілізації економіки та ін.

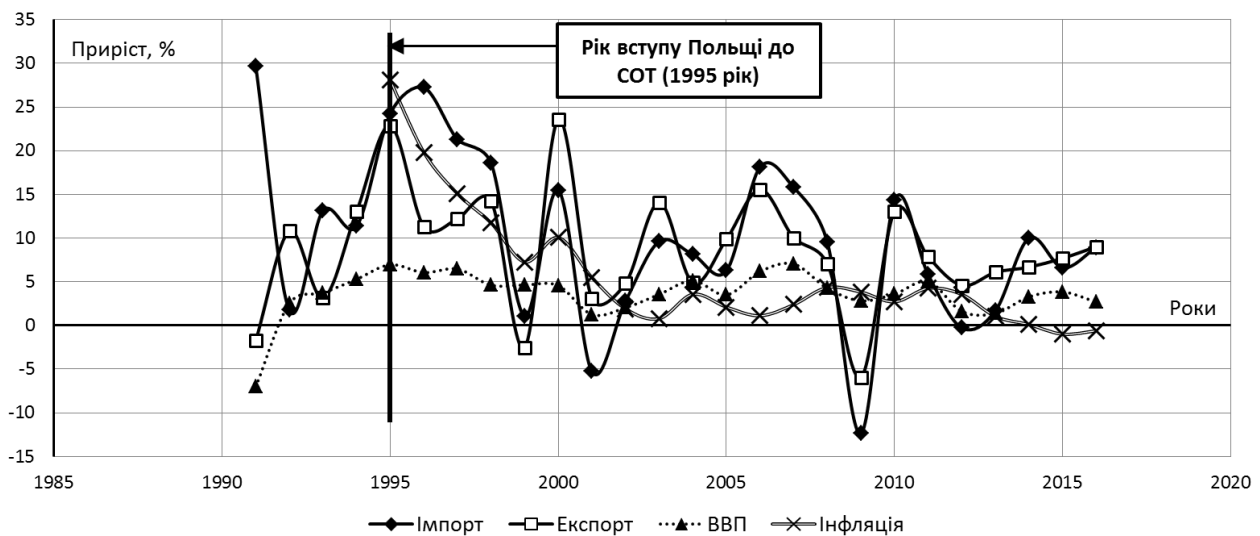

Рис. 6. Динаміка приростів експорту, імпорту, ВВП та інфляції для Польщі [8]

Зважаючи на все вищесказане, можна зробити висновки, що країни-сусіди України отримали більше позитивних переваг від участі в Світовій організації торгівлі, ніж негативних. Проте реалізація цих потенційних переваг потребувала і потребує адміністративних змін, реформ у податкових системах кожної країни, а також додаткових витрат вищенаведених держав на реорганізацію та реструктуризацію національних підприємств.

Література:

1. Осташко Т. Наслідки участі у СОТ для країн з перехідною економікою та висновки для України / Т. Осташко. // Журнал європейської економіки. – 2004. – №2. – С. 35–50.
2. ВанДузер Е. Пов'язані з ГАТС проблеми для країн з перехідною економікою, що прагнуть вступити до СОТ / Е. ВанДузер. // Економіка. – №2. – С. 22–52.
3. Kim S. Y. The Old and the New: The Effects of the WTO on International Trade / Soo Yeon Yeon Kim. // Niehaus Center for Globalization and Governance. - №3.
4. Александрова Н. Молдова в ВТО: достижения и проблемы [Електронний ресурс] / Н. Александрова – Режим доступу до ресурсу: <https://www.welcome-moldova.com/ru/articles/wto.shtml>.
5. The World Bank [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://data.worldbank.org>.
6. Федеральная служба государственной статистики России [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gks.ru>.
7. Венгрия и ВТО. Итоги страны победившего либерализма [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://martinis09.livejournal.com/402344.html>.
8. Central Statistical Office of Poland [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://stat.gov.pl/en/databases/>.

УДК 334.02

Пігуль В.В.
Науковий керівник
Охріменко О.О.
Д.е.н. професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Реалізація міжнародних інвестиційних проектів заміщення природного газу біопаливом у сфері теплоенергетики України

Вступ. В умовах, коли розвинені країни світу занепокоєні екологічним аспектом життя країни і спрямовують сили та можливості на підвищення енергоефективності та заміщення традиційних джерел теплової енергії на екологічно безпечні, Україна не залишається осторонь та акцентує увагу на розробці державної політики у сфері теплоенергетики, націленої на створення енергетичної безпеки та зменшення залежності від традиційних імпорتنих енергоносіїв. Так, активний розвиток вітчизняного виробництва енергетичного обладнання дозволяє говорити про великий потенціал розвитку біоенергетичного сектору України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання еколого-економічного використання ресурсів є основою наукових робіт професорів дослідницького центру Європейського Союзу Ніколас Скарлат, Жан-Франсуа Дальлеманд, Одд Джарле Склехоген, Ден Асплунд, Ларс Несхейм. Перспективи розвитку біоенергетики та підходи до раціонального використання енергетичних ресурсів України досліджували Скрипчук П.М., Гелетуха Г.Г. та Желєзна Т.В.

Метою дослідження є узагальнення відомостей щодо світового досвіду використання біопалива, виявлення економічного потенціалу використання біомаси в Україні, а також аналіз міжнародних інвестиційних проектів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості у сфері тепlopостачання України.

Викладення основного матеріалу. Управління енергетичним потенціалом країни на засадах сталого розвитку та, так званої, «зеленої економіки» передбачає реалізацію заходів, орієнтованих на енергозабезпечення, використання відновних джерел та отримання економічних вигод від впровадження даних заходів.

Уряд України прийняв Національний план дій, який має на меті до 2020 р. додатково замінити 5,27 млрд. м³/рік природного газу твердим біопаливом й досягти загального заміщення газу в обсязі 7,2

млрд. м³/рік у 2020 р. Стрімкий розвиток біоенергетики в Україні досяг високих результатів, заміщуючи наразі понад 1,93 млрд. м³/рік природного газу в Україні [1].

Якщо розглянути енергетичний баланс розвинених країн світу (рис.1), можна відмітити, що біомаса займає далеко не останнє місце: в США її частка становить 5,5%, в Данії – 14,7%, в Канаді – 3,3%, в Австрії – 49%, в Швеції – 31,6% у загальному споживанні первинних енергоресурсів.

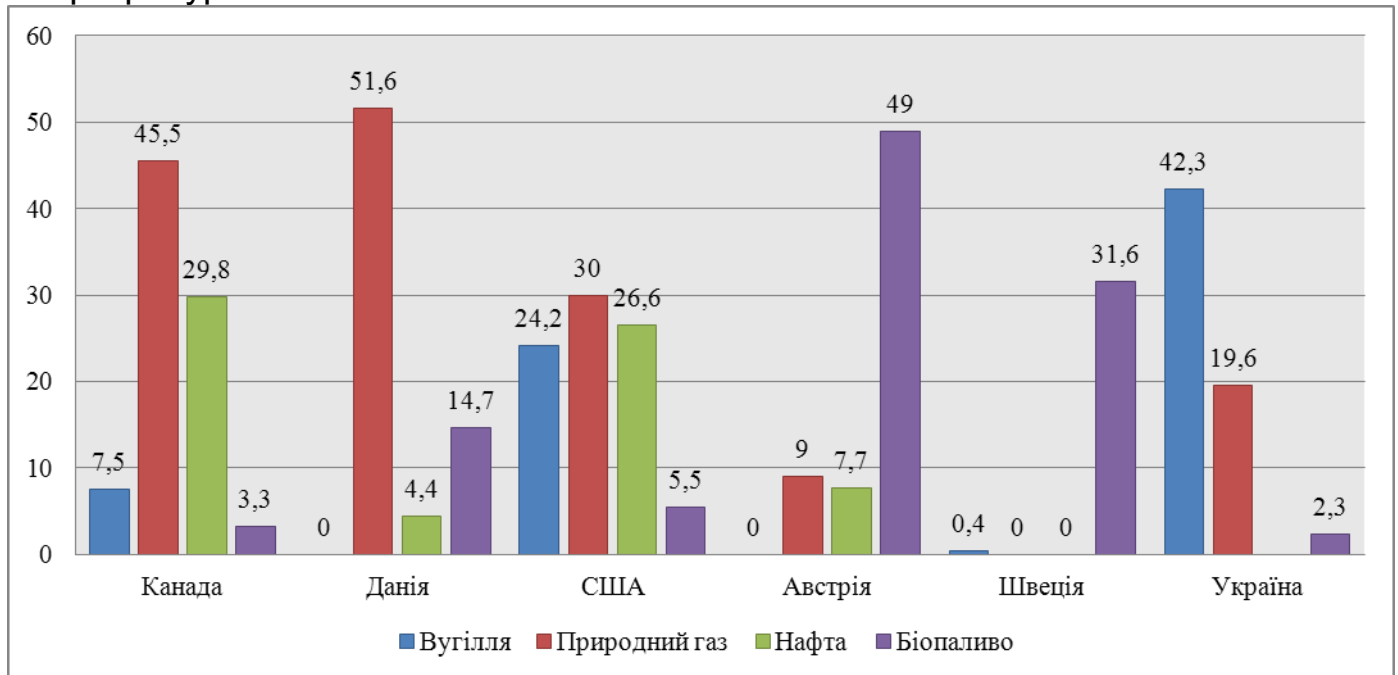

Рис.1 Енергетичний баланс країн світу у 2016р., % (складено автором на основі [2])

З даного рисунка бачимо, що у енергобалансі провідних країн світу біопаливо набирає своєї значущості. Австрія займає перше місце у світі за споживанням різних видів біопалива на душу населення. Австрійські виробники котлів є світовими лідерами в технологіях виробництва твердопаливних котлів.

Аналіз свідчить, що внесок відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) до валового кінцевого енергоспоживання (ВКЕ) становить більше 18%, в тому числі біомаса – 14% ВКЕ або 76% загального внеску всіх ВДЕ. Орієнтир України – Європейський Союз також відзначається високими показниками використання відновлюваних джерел: частка відновлюваних джерел у валовому кінцевому енергоспоживанні складає 15% (2013 р.), в тому числі біомаса – близько 9% ВКЕ або 62% загального внеску всіх ВДЕ. Лідерами використання саме біомаси є Люксембург, Кіпр, Ірландія – 30-40% та 80-95% використовують Естонія, Латвія, Литва, Угорщина, Польща, Фінляндія. Наразі біомаса знаходиться на 3 місці у загальному обсягу генерації використання біомаси у теплоенергетичному секторі з показником 16%. Перші місця

займають природний газ та вугілля з відмітками 43% та 29% відповідно. Варто відмітити той факт, що майже 95% теплової енергії виробляється саме з біомаси. За даними світової біоенергетичної спільноти, біоенергетика займає 14% в розрізі альтернативної енергетики [3]. Споживання видів палива у світі за даними 2016 року наведено на рис.2.

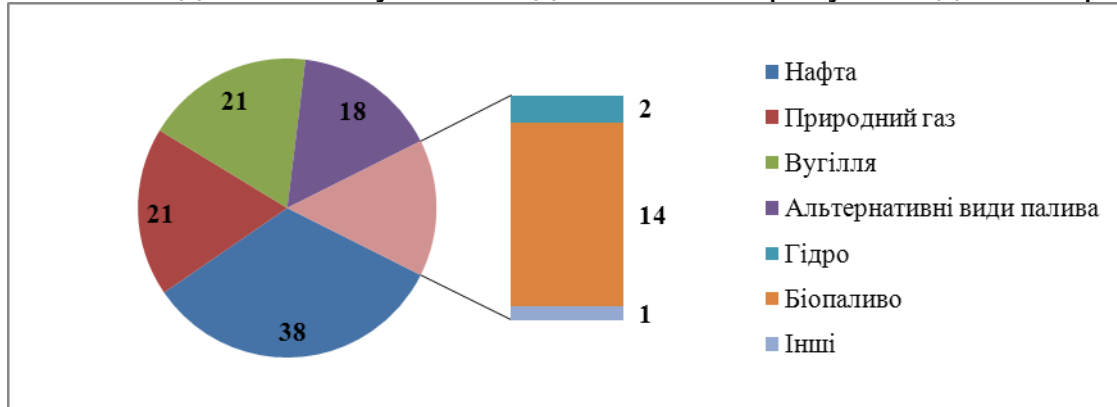

Рис.2 Споживання видів палива у світі, % [4]

Розглянемо частку використання біомаси в загальному спороживанні енергії за регіонами світу у 2015 році. Дані про це наведено на рис. 3.

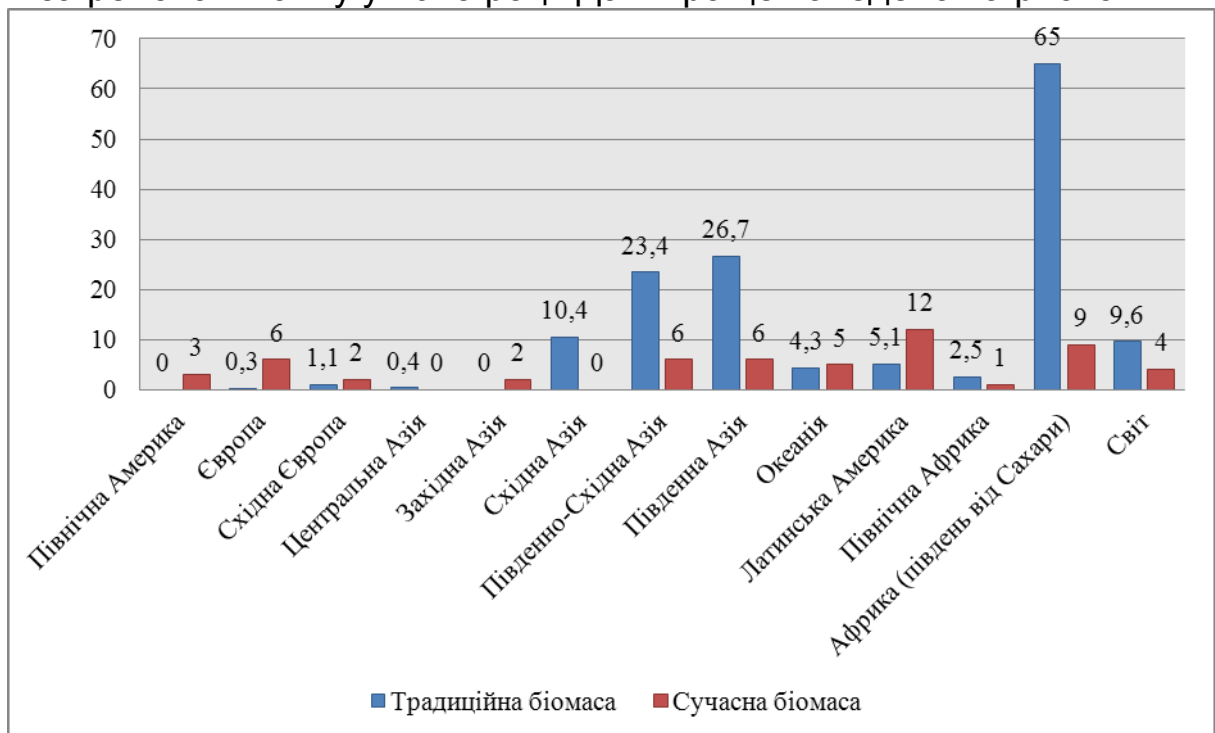

Рис. 3 Частка використання біомаси в загальному спороживанні палива за регіонами світу у 2015 році, % (складено автором на основі [5])

Аналізуючи рис.3 бачимо, що так зване «традиційне біопаливо» користується більшою популярністю у світовій теплоенергетиці. Країни Африки використовують його найактивніше, це – 65%. У Західній Азії та Європі таке паливо не використовують взагалі. Латинська Америка та країни Азії активно використовують біодизель та біогаз.

На сьогодні біоенергетика складає 34% кінцевого споживання енергії у Швеції. Використання біомаси в останні десятиліття неухильно зростало як для виробництва електроенергії, так і для виробництва тепла, а також у транспортній галузі. Шведська промисловість в основному використовує біомасу та електроенергію як енергоносії. У 2015 році вони становили відповідно 38 і 35% кінцевого споживання енергії в промисловості [3].

Для того, щоб план дій в Україні спрацював, потрібно спрямовувати сили на активне використання відходів від агросектору та біопалива з енергетичних плантацій. За підрахунками експертів, збільшиться потужність котлів, які працюють на відходах сільського господарства і енергетичних культурах з понад 310 МВт (9% загальної встановленої потужності на біомасі) у 2013 р. до 11050 МВт (68%) в 2020. Це, відповідно, рівноцінно до зростання споживання різних видів біомаси. За прогнозами таке збільшення буде у розмірі 35 раз за 5 років [6].

Підвищення енергоефективності, тобто раціонального використання енергетичних ресурсів, в Україні планується за рахунок розвитку сектору теплопостачання і визначаються наступні активні дії у цьому напрямку: стимулювання тарифоутворення; передача повноважень з ліцензування у регіони; розвиток конкурентоспроможного ринку теплової енергії.

Якщо проаналізувати кінець опалювального сезону 2015-2016 рр., то чітко побачимо, що бюджетній сфері та секторі ЖКГ встановлена потужність котлів на біопаливі складає понад 1 тис. Гкал, а кількість встановлених котлів близько 2000 шт. Найбільш використовуваними наразі є бюджетний сектор виробництва тепла, який використовує деревину, а саме дрова, та гранули. Особливий інтерес зараз проявляють до використання у теплоенергетиці деревної тріски, енергетичних культур [7].

Не можна не відмітити позитивну тенденцію до підвищення потужності уже відкритих котелень, що працюють на біопаливі. Також позитивна динаміка використання біомаси сектором комунального теплопостачання, споживачами тепла є населення. Рівненщина, Житомирщина, Волинь та Сумщина є лідерами за кількістю реалізованих проектів у секторі біоенергетики.

В Україні, станом на 2016 рік, більше 80 компаній випускають котли на біомасі для використання як у промислових, так і побутових цілях. Варто відмітити вдалий досвід використання солом'яних гранул як паливо та спеціальне енергетичне обладнання. Деякі енергетичні компанії вбачають економічно обґрунтованим розширювати діяльність та розвивати додатковий напрям своєї діяльності – вирощувати енергетичні культури для подальшого використання у якості палива та розвивають напрям – логістика палива.

Державна служба статистики щорічно складає енергетичний баланс, згідно якому у 2014 році частка ВДЕ у валовому кінцевому

енергоспоживанні становить 3,62%, в тому числі біомаса – 2,28%, що складає 63% від усіх ВДЕ або 1,61 млн. т н.е. Якщо порівнювати із попереднім періодом, частка біомаси до загального постачання первинної енергії – на 23%, з 1,52 до 1,88 млн. т н.е./рік. Дані про це наведені у табл.1.

Експерти відзначають досить високий потенціал України щодо використання біомаси для виробництва енергії, наразі він становить більше 30 млн. т у.п./рік за оцінками 2016 р. Основні статті цього потенціалу – енергетичні культури, які останні роки набувають активного розвитку у промислових масштабах та, звісно, відходи сектору АПК – солома, відходи виробництва кукурудзи на зерно, соняшник.

Таблиця 1

Енергетичний потенціал біомаси в Україні у 2016 р.[9]

Вид біомаси	Теоретичний потенціал, млн. Т	Частка, доступна для отримання енергії, %	Економічний потенціал, млн. т у.п.
Солома зернових культур	33,5	30	4,98
Солома ріпаку	4,0	40	0,78
Відходи виробництва кукурудзи на зерно (стебла, стрижні)	37,0	40	4,04
Відходи виробництва соняшника (стебла, корзинки)	19,1	40	1,57
Вторинні відходи с/г (лушпиння, жом)	8,8	80	1,2
Деревна біомаса (дрова, порубкові залишки, відходи деревообробки)	6,0	97	2,07
Деревна біомаса (сухостій, деревина захисних лісосмуг)	10,6	57	2,46
Біодизель (з ріпаку)	—		0,35
Біоетанол (з кукурудзи і цукрового буряка)	—		0,97
Біогаз з відходів та побічної продукції АПК	1,6 млрд. м ³ метану (CH ₄)	50	0,97
Біогаз з полігонів ТПВ	0,6 млрд. м ³ CH ₄	34	0,26
Біогаз зі стічних вод (промислових та комунальних)	1,0 млрд. м ³ CH ₄	23	0,27
Енергетичні культури:			
- верба, тополя, міскантус	11,5	90	6,28
- кукурудза (біогаз)	3,3 млрд. м ³ CH ₄	90	3,68
Торф	—		0,40
Всього	—		30,28

Якщо в загальному оцінити потенціал відходів сектору АПК з економічної точки зору, то він становить приблизно 30,28 млн. т у.п./рік, енергетичних культур – 10 млн. т у.п./рік. Детально ситуація з енергетичним потенціалом біомаси України наведена у табл.1. Зараз у теплоенергетиці України використовується лише 3 млн. т у.п./рік, що становить 10% усього потенціалу біомаси.

Як ми вже відмітили, використання біомаси веде за собою використання нового обладнання та сприяє технологічному розвитку. Оскільки, посилення використання відходів потребує впровадження нової техніки, є поле для діяльності технічних спеціалістів. Даний аспект є дуже важливим для розвитку, як теплоенергетичного сектору України, так і економіки країни в цілому.

Звичайно, такі суттєві реформи у сфері теплоенергетики мають отримувати відгук у державних органах управління. Так, у 2014 році уряд України підтримав екологічно та економічно ефективний напрям теплоенергетики та прийняв ряд постанов, які направлені на заміщення природного газу альтернативними видами палива. Наведені заходи мають на меті залучити більшу кількість інвесторів у теплоенергетику для розширення діяльності щодо альтернативних видів палива та, відповідно, підвищити енергоефективність.

Організаційно-економічний механізм реалізації міжнародного інвестиційного проекту включає: нормативні документи; зобов'язання, прийняті учасниками у зв'язку із здійсненням ними спільних дій по реалізації проекту; умови фінансування інвестицій; особливі умови обігу продукції і ресурсів між учасниками; систему управління реалізацією проекту; заходи по взаємній фінансовій, організаційній та іншій підтримки; основні особливості облікової політики кожного підприємства учасника [11, с. 367].

Підвищення енергетичної безпеки України та залучення коштів у проекти у сферу теплоенергетики України є пріоритетним завданням Агенства міжнародного розвитку США (USAID). Наразі реалізується масштабний проект "Муніципальна енергетична реформа в Україні".

Основні цілі, які переслідує реалізація даної реформи, наступні: залучення інвестицій у енергетичний сектор України; розвиток енергоефективності; удосконалення енергетичної політики України; гармонізація з енергетичним законодавством Європейського Союзу.

Муніципальна реформа стартувала у 2013 р. та розраховано до березня 2018 року з загальним бюджетом у 16,5 млн. дол. США. Для забезпечення енергоефективного фінансування проектів на регіональних рівнях, USAID налагодили партнерські відносини з комерційними банками та фінансовими установами для надання часткових гарантій, задля забезпечення інвестиційної діяльності.

За 4 роки розроблено техніко-економічне обґрунтування для проектів щодо реконструкції тепломереж та встановлення котлів на біопаливі для 17 міст України. USAID активно допомагає місцевим органам у розробці плану дій зі Сталого Енергетичного розвитку, залученні інвестицій та проведенні інформаційних кампаній.

Висновки. Україна володіє великим потенціалом для підвищення енергоефективності у сфері теплоенергетики. Використання біомаси збільшується з кожним роком та веде за собою ряд позитивних наслідків

у різних сферах діяльності: економічній, екологічній, енергетичній та технологічній. Надано пропозиції щодо впровадження відновних фондів та створення інвестиційних центрів, які сприятимуть вдосконаленню існуючої системи фінансування проектів у теплоенергетику та покращення бізнес-клімату України.

Список використаних джерел:

1. WBAGlobalBioenergyStatistics, 2016 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.worldenergy.org/wp-content/uploads/2017/03/WEResources_Bioenergy_2016.pdf
2. Статистична служба ЄС(Eurostat)
3. AN OVERVIEW OF THE BIOMASS RESOURCE POTENTIAL OF NORWAY FOR BIOENERGY USE Nicolae Scarlat, Jean-Francois Dallemand, Odd Jarle Skjelhaugen, Dan Asplund, Lars Nesheim European Commission, Joint Research Centre, Institute for Energy Via E. Fermi 2749, TP 450, 21027 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bioforsk.no/ikbViewer/Content/88675/An%20overview%20of%20the%20biomass%20resource%20potential%20of%20Norway%20for%20bioenergy%20use.pdf>
4. Звіт світової біоенергетичної асоціації [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.worldenergy.org/wp-content/uploads/2017/03/WEResources_Bioenergy_2016.pdf
5. International Energy Agency [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iea.org/statistics/topics/energyefficiency/>
6. РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 1014-р Про затвердження плану коротко- та середньострокових заходів щодо скорочення обсягу споживання природного газу на період до 2017 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1014-2014>
7. Гелетуха Г.Г., Желєзна Т.А СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uabio.org/img/files/news/pdf/state-of-the-art-and-prospects-for-bioenergy-development-in-ukraine.pdf>
8. Скрипчук П. М. Удосконалення підходів до раціонального використання енергетичних ресурсів регіону на основі відновної біомаси / П. М. Скрипчук, О. А. Пашечко // Економічний форум. - 2015. - № 3. - С. 182-188.
9. Енергетичний баланс України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Постанова КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 902-р Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/902-2014>
11. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [текст] / Т.В. Майорова – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
12. Офіційний сайт USAID - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.merp.org.ua/index.php?lang=uk>

УДК 330.131.7

Ставицький О.В. a_stavitsky@ukr.net

канд. економ. наук, доцент

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація У статті розглядаються проблеми формування моделі економічної безпеки країни. Проведено дослідження терміна «економічна безпека» та визначення різних дослідників що до визначення сутності терміна «економічна безпека». Уточнено сутність моделі економічної безпеки з подальшим створенням передумов до впровадження та забезпечення економічної безпеки на рівні держави. Проведені дослідження, та надано значущість економічній безпеці на різних рівнях держави.

Ключові слова: алгоритм забезпечення, економіка, економічна безпека, економічний розвиток, механізм економічної безпеки, загрози.

The article deals with the problems of forming the model of economic security of the country. The study of the term "economic security" and the definition of various researchers to determine the essence of the term "economic security" has been conducted. The essence of model of economic security with the further creation of preconditions for implementation and ensuring economic security at the state level is specified. Studies have been carried out, and the importance of economic security at various levels of the state has been given.

Key words: security algorithm, economy, economic security, economic development, mechanism of economic security, threats.

Вступ. Економічну безпеку слід розглядати у вигляді універсальної цінності, яка об'єднує в єдиний процес різні за своїм внутрішнім змістом інструментарії, за допомогою яких забезпечуються соціальна безпека нації, визначаються шляхи розвитку та умови життєдіяльності державно-територіальної спільності людей, незважаючи на наявність і дії різних факторів впливу.

Формування актуальності проблеми економічної безпеки відноситься до періоду становлення капіталістичних відносин, коли в країнах європейської цивілізації почала розвиватися ідея про необхідність забезпечення добробуту і безпеки держави.

Більш активний розвиток полеміки про економічну безпеку почався в 1930-1940-х роках минулого століття, коли завершилася епоха капіталізму вільної конкуренції і розгорнулася «адміністративна революція».

В економічній літературі залежність економічної безпеки від існуючої економічної теорії, як правило, описується поверхнево. В результаті не завжди зрозуміло, під впливом яких причин формується і обчислюється сутнісне розуміння економічної безпеки.

В Україні та за кордоном, проблемами з економічної безпеки та її окремих складових компонентів займалися О. Ареф'єва, О. Барановський, І. Бінко, І. Бланк, З. Варналій, А. Воронкова, В. Геєць, Я. Жаліло, Г. Задорожний, С. Ілляшенко, Н. Капустін, Г. Козаченко, Л. Костирко, В. Мунтіян, О. Новікова, Є. Олейников, В. Пономарьов, В. Предборський, О. Терещенко, С. Шкарлет, Л. Шевченко, В. Шликов та інші. Проте на даний час відсутні єдині підходи щодо визначення основних понять, так і до методів забезпечення економічної безпеки, що повинні здійснювати вплив із сформованих можливостей, рівня розвитку окремих складових, та самих можливостей держави.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження та визначення поняття економічної безпеки держави для використання даної економічної категорії при формуванні та визначенні інтегральних показників, що її складають, під час розробки теоретичних та методичних підходів для формування моделі економічної безпеки.

Методологія. В процесі дослідження було використано та застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод аналізу та класифікаційно-аналітичний метод (для здійснення теоретичних узагальнень і формулювання висновків), а також критичний аналіз (при визначенні сутності поняття «економічна безпека»), теоретичного пошуку (для дослідження наукової проблематики та вивчення досвіду зарубіжних і вітчизняних науковців), систематизація та узагальнення, порівняльний аналіз.

Результати дослідження. Економічна безпека це стан економіки, що забезпечує рівень соціального, політичного і оборонного існування, достатній для забезпечення прогресивного розвитку країни, невразливості і незалежності її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів. У сучасному світі економічна безпека має складну багаторівневу систему, побудовану за принципом глобальності охоплюючих проблем. Перший рівень займають проблеми світового господарства, другий - держави, третій - регіону, четвертий - підприємства, п'ятий - особистості.

У науковій літературі наводиться багато поглядів на визначення поняття «економічна безпека держави». Визначення вітчизняних та зарубіжних фахівців відрізняються різноманітністю підходів і суттєво розбігаються за змістом [1], автором складено таблицю визначень різних науковців щодо економічної безпеки (табл. 1).

Забезпечення економічної безпеки - це діяльність по створенню умов для стабільного безкризового розвитку економічної системи,

виявлення, попередження та припинення загроз, усунення протиріч між інтересами різних держав, соціальних груп, суспільства і індивіда. Головною метою забезпечення національної економічної безпеки є розв'язання суперечностей між економічними інтересами суб'єктів господарювання, держави, особистості і суспільства, між інтересами різних держав в сфері міжнародних економічних відносин, створення сприятливих умов для еквівалентної, рівноправної реалізації життєво важливих економічних інтересів усіх суб'єктів економічних відносин.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «економічна безпека»

№	Автор	Визначення
1	І. Богданов [2, с. 18]	економічна безпека – це стан економіки країни, що по об'ємних і структурних параметрах достатньо для забезпечення існуючого статусу держави, його незалежного від зовнішнього тиску політичного й соціально-економічного розвитку
2	Л.Дмитриченко [3, с. 46]	економічна безпека – це стан держави, за якого вона має можливість створювати і розвивати ефективні умови для перспективного розвитку та зростання добробуту громадян
3	А. Іларіонов [4, с. 35-36]	економічна безпека – як “...таке сполучення економічних, політичних і правових умов, що забезпечує в довгостроковій перспективі виробництво максимальної кількості економічних ресурсів на душу населення найбільш ефективним способом”
4	В. Мунтіян [5, с. 23-24]	економічна безпека – загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний і стабільний розвиток економіки держави, що включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам
5	Г. Пастернак-Таранушенко [6, с. 140-145]	економічна безпека – це стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення, розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців»
6	П. Пашко [7, с. 5-16]	економічна безпека – це стан економічного забезпечення національної безпеки держави, загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний, збалансований та стабільний розвиток економічної системи держави, забезпечення самодостатності та стійкості системи, що включає механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам
7	М. Пендюра [8, с.32]	економічна безпека – є не тільки однією з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки як комплексу захисту національних інтересів, а й вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів
8	В. Савін [9, с. 22-26]	економічна безпека – це система захисту життєвих інтересів країни. При цьому об'єктами захисту виступають: народне господарство країни в цілому, окремі регіони, сфери і галузі господарства, юридичні та фізичні особи як суб'єкти господарської діяльності
9	С. Тамбовцев [10, с. 17-24]	економічна безпека – будь-якої системи необхідно розуміти сукупність властивостей стану її виробничої підсистеми, що забезпечує можливість досягнення цілей усієї системи

10	В. Шлемко та І. Бінько [11, с. 12-15]	економічна безпека – такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави»
----	---------------------------------------	---

(розроблено автором на основі [2, с. 18], [3, с. 46], [4, с. 35-36], [5, с. 23-24], [6, с. 140-145], [7, с. 5-16], [8, с.32], [9, с. 22-26], [10, с. 17-24], [11, с. 12-15])

Алгоритм забезпечення економічної безпеки як характеристика діяльності по досягненню стабільного, стійкого стану і розвитку економічної структури включає кілька етапів (рис.1).

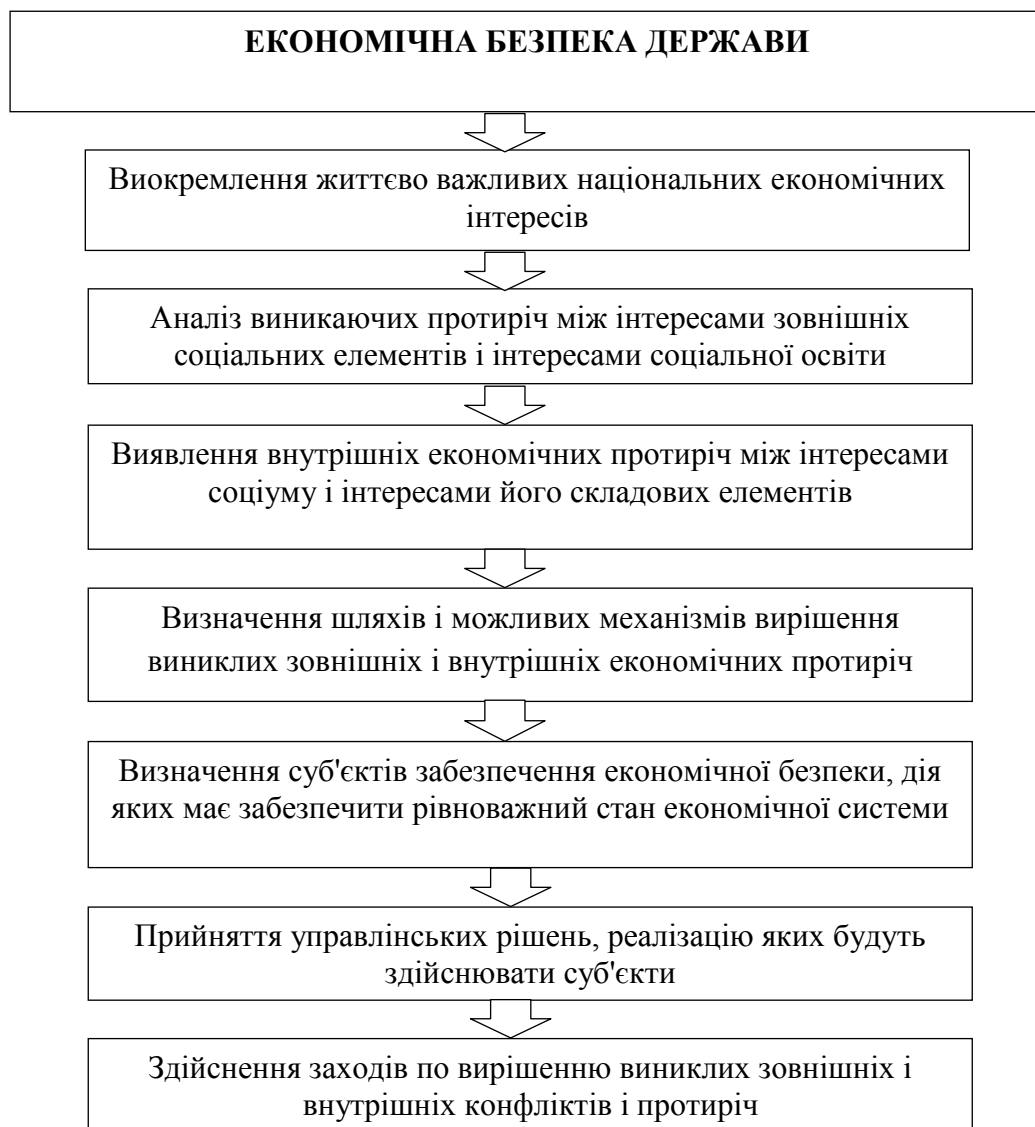

Рис.1 Алгоритм економічної безпеки

Забезпечення економічної безпеки є цілеспрямована, постійна здійснювана діяльність (господарська, нормотворча, аналітична,

організаційна, оперативно-розшукова та інша) всіх суб'єктів економічної безпеки щодо захисту життєво важливих економічних інтересів, основними етапами якої є: вичленення життєво важливих економічних інтересів в кожній сфері господарської діяльності; створення механізмів прогнозування та виявлення загроз; формування системи протидії існуючим загрозам; розробка механізмів взаємодії всіх суб'єктів системи безпеки.

Система забезпечення економічної безпеки включає в себе сукупність суб'єктів економічної безпеки, систему заходів і діяльність по їх реалізації з метою захисту життєво важливих економічних інтересів особистості, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Суб'єктами забезпечення економічної безпеки є держава і її структури, юридичні та фізичні особи, інші суб'єкти господарювання.

Основним суб'єктом економічної безпеки, що забезпечує її реалізацію на національному, громадському, державному рівні, а так само який справляє суттєвий вплив на реалізацію економічної безпеки особистості (громадян) є держава, яка здійснює функції у цій галузі через органи законодавчої, виконавчої та судової влади.

Юридичні та фізичні особи (громадяни) забезпечують своєю діяльністю власну економічну безпеку, захищаючи і реалізуючи життєво важливі економічні інтереси, але також зобов'язані відповідно до цього Закону, законами та іншими нормативними актами України, які регулюють відносини в сфері економічної діяльності, не допускати утисків національних і державних інтересів, забезпечувати умови для їх пріоритетної реалізації.

Модель механізму забезпечення економічної безпеки в загальному вигляді повинна включати як елементи суб'єкти, а також фактори, що відображають проблеми (рис.2).

Слід підкреслити, що ефективність діяльності щодо забезпечення економічної безпеки буде тим вище, чим чіткіше будуть визначені об'єкт захисту і загрози. Саме від визначення того, що необхідно захищати і від чого залежить зміст програми (стратегії) діяльності кожного суб'єкта системи забезпечення економічної безпеки.

На наш погляд, слід звернути увагу на те, що на всіх рівнях або держави, або підприємства, підходи до забезпечення економічної безпеки практично базуються на виокремленні в якості об'єкта економічної безпеки тих чи інших проблем, вирішення яких є життєво важливим економічним інтересам. Іншими словами, фактично реалізується спільний методологічний підхід до побудови концепції економічної безпеки на основі аналізу реально існуючих життєво важливих економічних інтересів і відносин як об'єкта економічної безпеки.

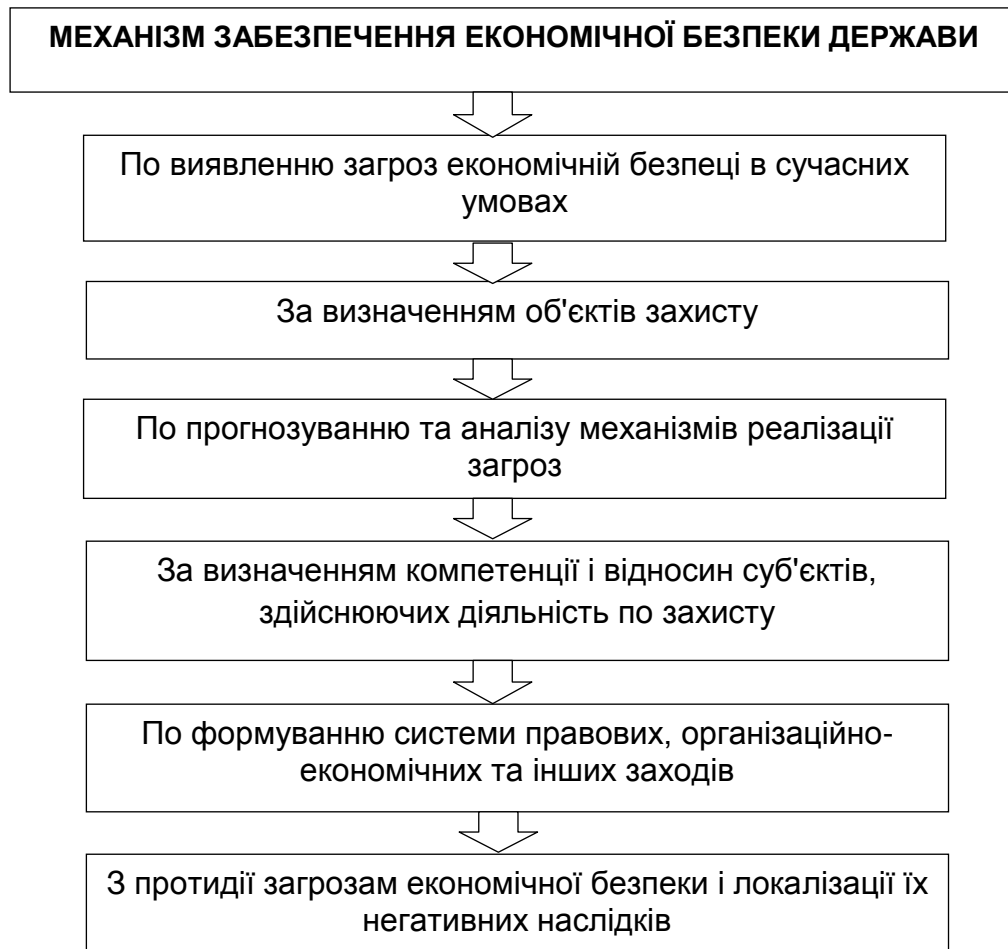

Рис.2 Механізм економічної безпеки

Висновки. Можна констатувати, що в узагальненому вигляді зміст «економічна безпека» визначається не тільки станом інститутів влади, юридичних, економічних відносин, організаційних зв'язків між ними, а й оптимальним співвідношенням між ними, при якому гарантується стабільність їх функціонування, фінансовий успіх, прогресивний науково-технічний та соціальний розвиток країни. Тому для забезпечення економічної безпеки на державному рівні, всі наявні проблеми і ті, які можуть виникнути в перспективі, повинні бути ув'язані в єдиний системний процес, спрямований на досягнення не розрізнених, а взаємопов'язаних основних цілей, на конкретні шляхи розвитку і інтенсифікації економіки.

Література:

1. Бесчастний А. В. Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи // Економіка і держава. — 2009. — № 15. — С. 67–69.

2. Богданов И. Я. Экономическая безопасность России: теория и практика [Текст] / И. Я. Богданов. — М. : ИСПИ РАН, 2001. — 348 с.
3. Дмитриченко Л. И. Государственное регулирование экономики: методология и теория: монография. — Донецк: УкрИТЭК, 2008. — 330 с.
4. Илларионов А. Н. Критерии экономической безопасности / А. И. Илларионов // Вопросы экономики [Текст]. — 1998. — № 10. — С. 35—58.
5. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. — К. : КВІЦ, 1999. — 462 с.
6. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави: підручник для осіб, що навчаються за фахом «Службовець, державного управління». — К. : ІДУС при Кабміні України. — 1994. — 240 с.]
7. Пашко П.В. Умови та чинники забезпечення митної безпеки /П.В. Пашко // Митна справа. — 2010. — № 1(67). — С. 5-16.
8. Пендюра М. М. Національна безпека України в контексті сучасних європейських геополітичних трансформацій [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / М. М. Пендюра. — К. : [б. в.], 2005. — 212 с.
9. Савин В.А. Некоторые аспекты экономической безопасности России / В. А. Савин // Международный бизнес России. —1995. — № 9. — С. 22-26.
10. Тамбовцев В. Экономическая безопасность хозяйственных систем: структура и проблемы / В. Тамбовцев // Вестник МГУ. — 1995. — № 3. — С. 17-24.
11. Шлемко В.Т. Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія. — К. : НІСД, 1997. — 144 с.

УДК 339.5

Hikitina I.M., 23iranikitina@gmail.com

Науковий керівник Войтко С.В.,

доктор екон. наук, професор

*Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»*

АНАЛІЗ РИНКУ ПОСЛУГ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті проведено аналіз ринку послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) провідних країн світу та України. Проаналізовано структуру та динаміку експорту та імпорту послуг у сфері ІКТ за останні роки в Україні та країнах лідерами за даними показниками. Виконано аналіз темпів приросту обсягів експорту та імпорту інформаційно-комунікаційних послуг.

The article analyzes the market of services in the field of information and communication technologies of the leading countries of the world and Ukraine. The structure and dynamics of export and import of services in the field of ICT in recent years in Ukraine and other countries were analyzed. The analysis of the growth rate of exports and imports of information and communication services was done.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерні послуги, інформаційні послуги, телекомунікаційні послуги, експорт, імпорт.

Вступ. За останні десятиріччя різко збільшилися обсяги інформації, яку створюють і споживають в усіх галузях економіки. У той же час інформаційна сфера відіграє все більшу роль у сучасному світі. Сфера інформаційно-комунікаційних технологій наразі є досить динамічною, та показує, що наближається наступна цифрова революція, яка призведе до трансформації бізнесу, уряду та суспільства [1]. Згідно з даними European Information Technology Observatory, попит на інформаційно-комунікаційні технології постійно зростає у Європі [2].

Саме тому важливим є дослідження ринку інформаційно-комунікаційних технологій. Такі дослідження надають змогу визначити стан ринку, виявити існуючі проблеми та знайти шляхи їх подальшого вирішення, а також розробити прогноз розвитку ринку ІКТ.

Питанням дослідження ринку інформаційно-комунікаційних технологій займаються Т. В. Сакалош, Б. Твісса, О. Н. Романова, С. Ф. Лазарева, О. С. Останкова.

Постановка завдання. Метою статті є аналізування сучасного стану сфери інформаційно-комунікаційних технологій, оцінювання структури та динаміки розвитку ринку послуг у сфері ІКТ.

Методологія. Теоретико-методичною основою дослідження є фундаментальні положення таких наукових дисциплін, як міжнародна торгівля і маркетинг. У дослідженні використані статистичні дані світової організації торгівлі. Також під час написання статті були використані методи системного та порівняльного аналізу, статистичного дослідження.

Результати дослідження. Основним видом кінцевої продукції, яка виробляється у сфері інформаційно-комунікаційних технологій є послуги серед яких основними є комп'ютерні, інформаційні та телекомунікаційні. У 2016 році обсяги світового експорту послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій становили 493 млрд дол., що на 21 млрд дол. більше ніж у 2015 році [3]. На рис. 1 показано структуру експорту в сфері ІКТ за видами наданих послуг.

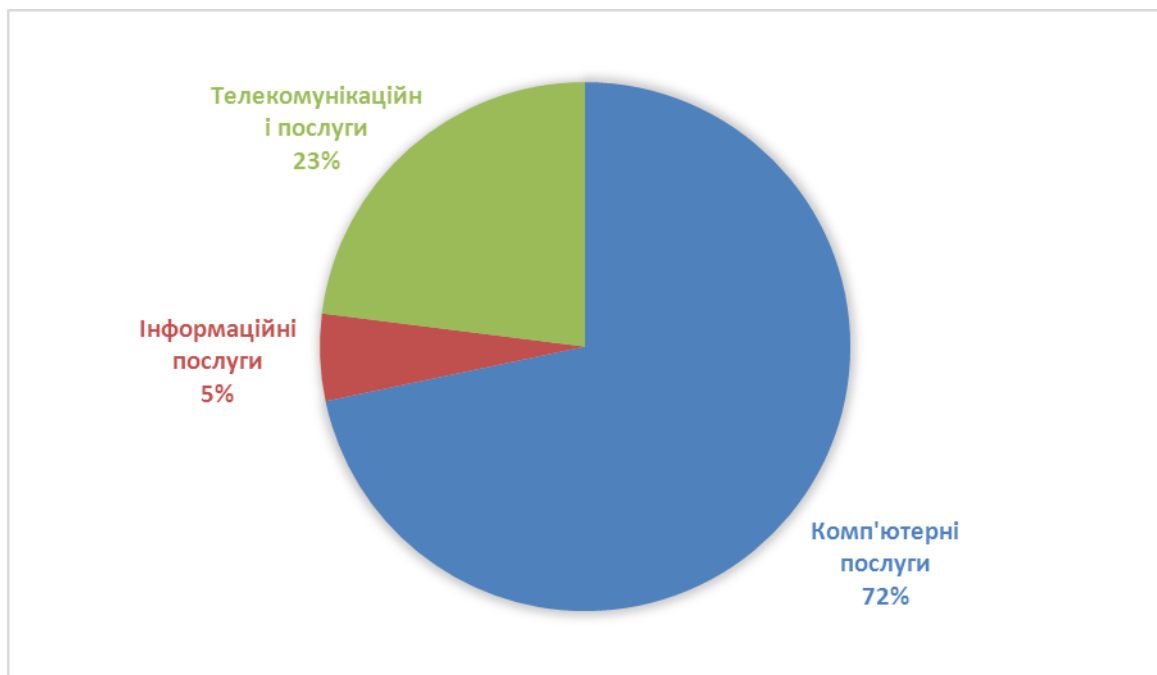

Рис. 1. Структура світового експорту в сфері інформаційно-комунікаційних технологій у 2016 році, % [3]

У 2016 році у світовому експорті послуг в інформаційно-комунікаційній сфері значну частку займали комп'ютерні послуги (72% або 355 млрд дол.) до складу яких відносять послуги з апаратно-програмного забезпечення та послуги з обробки даних. Такі показники пов'язані з постійним зростаючим глобальним попитом на нові все більш

економічно ефективні технології, розробкою інноваційного програмного забезпечення у різних сферах економіки, а саме виробництво, фінанси, охорона здоров'я, страхування та освіта, а також потребою вирішення проблем ІТ безпеки. На другому місці знаходяться телекомунікаційні послуги (23% або 113 млрд дол.), а саме забезпечення доступу до мобільного зв'язку та Інтернету. Найменший обсяг у структурі світового експорту в сфері ІКТ належить інформаційним послугам (5% або 25 млрд дол.).

Основним експортером послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій у 2016 році була Європа (62,6%) та Азія (23,5%). Незначна частка світового експорту припадає на країни Африки (0,4%) та Південної та Центральної Америки (1,3%). Нижче наведено структуру світового експорту послуг у сфері ІКТ за регіонами світу за 2011 та 2016 роки.

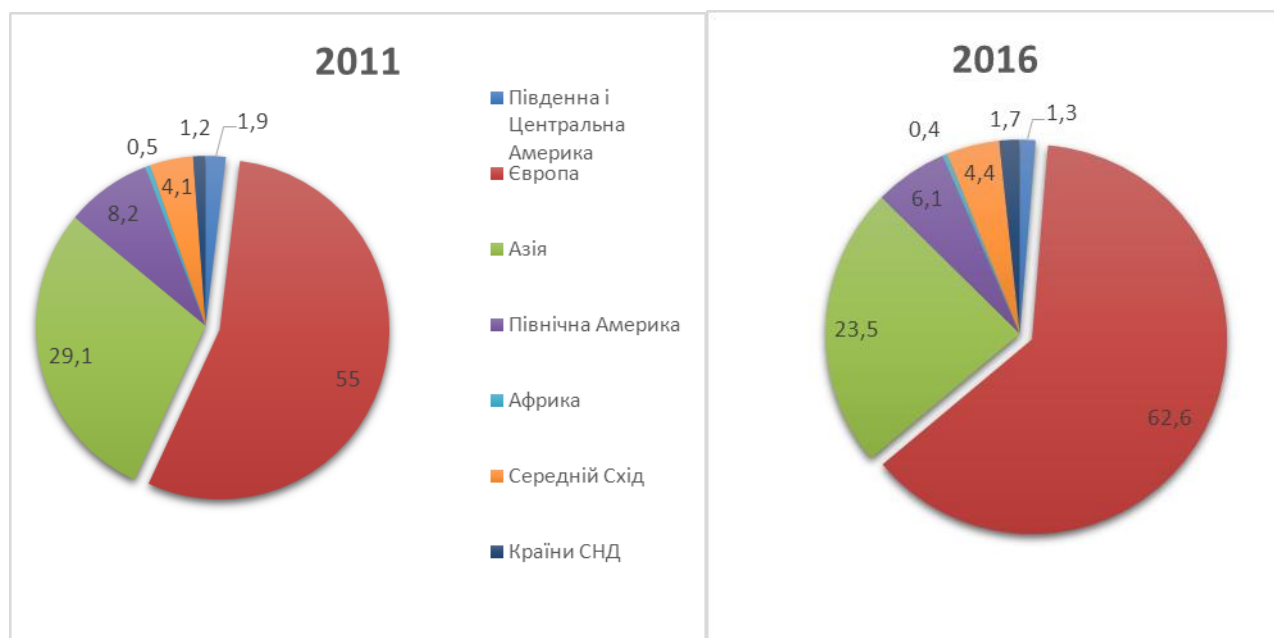

Рис.2. Структура світового експорту послуг в сфері ІКТ за регіонами світу у 2011 та 2016 роках, % [3]

За останні 5 років провідними експортерами послуг у сфері ІКТ залишаються країни Європи та Азії, проте частка країн Європи за ці роки збільшилася на 7,6 п.п. з 55% до 62,6%, а частка країн Азії скоротилася на 5,6 п.п. з 29,1% до 23,5%. Найменшу частку у світовому експорті ІКТ послуг займають країни Африки (0,5% у 2011 році та 0,4% у 2016 році).

Інфраструктурні обмеження, низькі показники доступу до Інтернету та слабкий зв'язок, а також недостатній рівень технологічних знань перешкоджають більш активній участі африканських країн у торгівлі даними послугами.

Лідерами за обсягами експорту послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій у 2016 році були Європейський союз (271

млрд дол.), Ірландія (71 млрд дол.), Індія (55 млрд дол.), США (37 млрд дол.), Німеччина (33 млрд дол.), Китай (25 млрд дол.), Великобританія (24 млрд дол.), Франція (17 млрд дол.), Швеція (14 млрд дол.), Швейцарія (13 млрд дол.) та Ізраїль (12 млрд дол.).

Динаміка приросту обсягів експорту за останні 10 років наведена в табл.1.

Табл.1

Динаміка приросту обсягів експорту по країнах-лідерах за останні 10 років, %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Європейський союз	11,43	-6,13	13,80	12,79	4,89	5,04	13,89	-6,77	3,40
Ірландія	9,10	-3,86	7,79	15,44	10,43	12,51	14,24	-2,45	9,58
Індія	22,79	-9,04	15,99	14,02	3,46	7,71	5,01	3,46	-4,24
США	12,66	2,93	4,88	14,17	10,27	2,69	6,90	2,99	0,73
Німеччина	15,10	-3,93	11,04	11,85	6,64	6,65	5,08	-0,22	12,70
Китай	29,44	-1,45	26,40	24,68	14,40	4,98	15,24	17,83	3,45
Великобританія	0,57	-8,82	3,98	11,59	13,48	-3,61	12,75	-10,68	-2,37
Франція	3,55	-7,04	-6,00	6,72	4,70	6,50	10,67	-14,77	2,12
Швеція	16,31	-9,63	-1,31	31,13	-4,24	18,61	10,37	-12,13	-5,70
Швейцарія	12,49	6,71	9,74	10,85	10,18	9,15	11,42	8,62	-4,73
Ізраїль	15,29	0,66	-62,26	40,07	6,37	-29,07	35,17	-1,54	22,32

Джерело: власні розрахунки на основі даних Світової організації торгівлі

Суттєві темпи зростання експорту у 2016 році спостерігаються у Німеччині (12,7%) та Ізраїлі (22,32%). Незначні темпи зростання мають Швеція (-5,7%) та Швейцарія (-4,73%). Загалом за останні 10 років досить стрімкими темпами розвивається експорт ІКТ послуг в Ірландії та Китаї.

Лідерами за обсягами імпорту послуг у сфері ІКТ у 2016 році були Європейський Союз (153 млрд дол.), США (38 млрд дол.), Німеччина (29 млрд дол.), Франція (17 млрд дол.), Швейцарія (16 млрд дол.), Японія (14 млрд дол.), Великобританія (13 млрд дол.), Китай (13 млрд дол.), Італія (9 млрд дол.) та Сінгапур (8 млрд дол.).

Динаміка приросту обсягів імпорту за останні 10 років наведена в табл.2.

Значні темпи зростання імпорту у 2016 році були в Японії (19,61%) та Німеччині (17,94%). Незначні темпи зростання мають Великобританія (-9,74%) та Італія (0,54%). Загалом за останні 10 років суттєві темпи зростання імпорту ІКТ послуг має Китай та Японія.

Табл.2

Динаміка приросту обсягів імпорту по країнах-лідерах за останні 10 років, %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Європейський союз	6,39	-6,29	21,10	5,99	2,66	10,14	2,79	-10,80	3,34
США	9,21	4,38	11,14	11,42	0,07	6,44	3,52	-9,52	11,64
Німеччина	10,49	-9,85	14,09	11,13	4,35	16,58	-11,95	-4,46	17,94
Франція	11,66	-1,39	-3,68	7,46	7,75	15,91	1,38	-12,02	3,60
Швейцарія	11,74	7,03	6,49	10,44	-0,50	11,05	7,95	-0,37	5,13
Японія	8,12	-2,73	-6,61	11,44	8,61	10,54	44,58	-1,29	19,61
Великобританія	4,89	-2,69	5,11	-2,76	6,38	4,53	4,27	-9,63	-9,74
Китай	29,63	-5,25	-8,26	18,51	8,29	27,99	29,07	5,79	10,64
Італія	-7,03	-29,49	17,19	1,05	-10,04	-0,40	8,73	-7,75	0,54
Сінгапур	22,73	-0,13	32,45	26,18	12,23	21,28	15,45	-3,40	5,25

Джерело: власні розрахунки на основі даних Світової організації торгівлі

Обсяги експорту послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій в Україні у 2016 році становили 2309,9 млн дол. Динаміка експорту даних послуг в Україні за останні 10 років наведена на рис. 3.

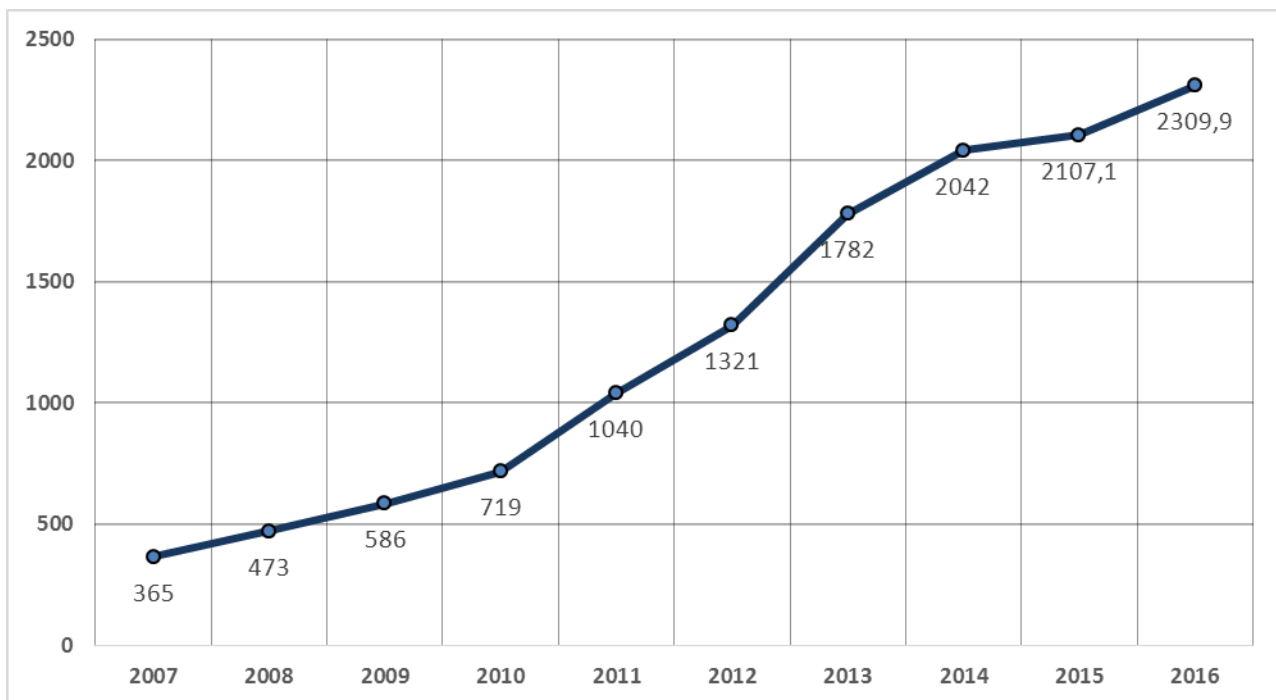

Рис. 3. Динаміка експорту послуг в сфері інформаційно-комунікаційних технологій в Україні за останні 10 років, млн дол. [3]

На рис. 3 чітко спостерігається значне зростання обсягів експорту інформаційно-комунікаційних послуг в Україні. Так з 2007 по 2016 роки даний показник збільшився на 1944,9 млн дол., а темп приросту складає аж 84,2%.

Проте у сфері ІКТ України існують певні проблеми основними серед яких є нерівномірність забезпечення телекомунікаційними послугами та

обмеженість доступу в певних районах, а також недосконалість законодавчої бази. Саме тому основними завданнями розвитку сфери ІКТ України є вдосконалення і реформування законодавства в даній сфері.

Висновки. На даному етапі розвитку сфера інформаційно-комунікаційних технологій показує постійне зростання. Насамперед, це стосується показників експорту послуг, як основного виду кінцевої продукції даної галузі. Так, за останні десять років темп приросту даного показника становив 84%. Проте існують певні проблеми розвитку цієї галузі, основною серед яких є недосконала законодавча база.

У структурі світового експорту послуг у сфері ІКТ основне місце займають комп'ютерні послуги. Найменша частка припадає на інформаційні послуги. Основними експортерами є країни Європи, а саме Ірландія, Німеччина, Великобританія, Франція, Швеція та Швейцарія та країни Азії в тому числі Індія та Китай. Незначна частка експорту припадає на країни Африки, що пов'язано з низьким рівнем інфраструктурного забезпечення і ускладненим доступом до Інтернету.

Основними імпортерами інформаційно-комунікаційних послуг є також країни Європи (Німеччина, Франція, Швейцарія, Великобританія, Італія) та Азії (Японія, Китай).

Література:

1. International Telecommunication Union [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.itu.int/en>.
2. European Information Technology Observatory [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eito.com>.
3. World Trade Organization [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/